

АКЦИОНИ ПЛАН
ПОЛИТИКЕ ЗА МЛАДЕ У АП ВОЈВОДИНИ
2022 - 2025

Нови Сад

децембар, 2022. године

САДРЖАЈ

I Уводна реч покрајинског секретара за спорт и омладину	1
II Увод	2
III Методологија	6
IV Национални законодавни и стратешки оквир	16
V Институционални оквир	20
VI Омладинска политика у окрузима	22
VII Партнери у реализацији	25
VII Специфични циљеви по утврђеним тематским областима	31
1. ОМЛАДИНСКИ РАД	33
1.1. Фокус група	33
1.2. Деск анализа	35
1.3. Резултати анкетног испитивања	39
1.4. Стратешки циљеви и мере	41
ПРОСТОРИ ЗА МЛАДЕ	49
1.5. Фокус група	49
1.6. Деск анализа	50
1.7. Резултати анкетног испитивања	63
1.8. Стратешки циљеви и мере	64
2. АКТИВНО УЧЕШЋЕ МЛАДИХ	71
2.1. Фокус група	71
2.2. Деск анализа	73

2.3.	Резултати анкетног испитивања	77
2.4.	Стратешки циљеви и мере	79
3.	ЛИЧНИ РАЗВОЈ	98
3.1.	Фокус група	98
3.2.	Деск анализа	100
3.3.	Резултати анкетног испитивања	105
3.4.	Јавни округли сто - Утицај дигиталног насиља на младе	106
3.5.	Стратешки циљеви и мере	110

I Уводна реч покрајинског секретара за спорт и омладину

СПОРТ

II Увод

Аутономна Покрајина Војводина је аутономна покрајина у саставу Републике Србије. Простире се на северу државе, и граничи се са Мађарском, Румунијом, Хрватском и Босном и Херцеговином, односно Републиком Српском. Својим географским положајем АП Војводина се налази на простору Панонске низије, и представља територију Републике Србије до река Саве и Дунава, које представљају њену природну границу. Простире се на површини од 21 614 km², што процентуално чини 24,4% Републике Србије¹. Када је реч о географској подели, она се састоји из региона Бачке, Баната, Срема и северног дела Мачве. Административни центар је Град Нови Сад, који је уједно и највећи привредни центар у ово делу државе. Покрајина је административно организована у 7 управних округа² (Сремски, Јужнобанатски, Средњобанатски, Севернобанатски, Јужнобачки, Западнбачки и Севернобачки округ), односно 45 општина (Сомбор, Апатин, Кула, Озаци, Панчево, Алибунар, Бела Црква, Вршац, Ковачица, Ковин, Опово, Пландиште, Нови Сад, Бач, Бачка Паланка, Бачки Петровац, Беочин, Бечеј, Врбас, Жабаљ, Србобран, Сремски Карловци, Темерин, Тител, Кикинда, Ада, Кањижа, Нови Кнежевац, Сента, Чока, Суботица, Бачка Топола, Мали Иђош, Зрењанин, Житиште, Нова Црња, Нови Бечеј, Сечањ, Сремска Митровица, Индђија, Ириг, Пећинци, Рума, Стара Пазова, Шид). Према Републичком заводу за статистику, процењени број становника на територији АП Војводине средином 2020. године у био је 1 840 852, што представља 26,7% од укупног броја становника Републике Србије. Просечна старост становника регије је 43,1 године, а према полу процењује се да жена на територији Војводине живи 943 037, док је број мушкараца нижи и процењује се на 897 815. Када су млади у питању, узраста 15 до 29 година, процењује се да их на територији АП Војводине живи 303 830, тако да удео младих у укупној популацији чини 16.5 % становништва АП Војводине. Битно је другачија полна структура младих у односу на општу популацију, јер се процењује да младих мушкараца има 156 460, док је број младих жена нешто нижи и он је 147 370.

Према подацима из Демографске статистике, из 2018. године, готово 10 пута више младих се досели у Нови Сад него у прву следећу општину Јужнобачког округа, који је свакако због Града Новог Сада најатрактивнији од свих округа. Када се све претходно наведено анализира, уочава се несразмера у броју становника између општина са територије АП Војводине, и потврђује се убрзани тренд досељавања у Град Нови Сад, а континуираног пражњења мањих општина. Овакви трендови имају

¹ Статистички календар Републике Србије 2021, Републички завод за статистику, Београд, 2021.

² Општине и региони у Републици Србији, Републички завод за статистику, Београд, 2021.

директан утицај на младе и квалитет њиховог живота, те то представља важан фактор који треба укључити приликом мера политике за младе.

На просторима бивше СФРЈ, а и у ранијим државним и друштвеним уређењима XX века, постоји значајна традиција улагања у младе и у просторе намењене ванинституционалној подршци младима. Соколска друштва, оснивана још у периоду пре Првог светског рата, опстала су и до данас у многим местима широм Републике Србије, а сведоци смо велелепних здања, Соколских домова, које је Краљ поклањао својој омладини, како би управо у тим просторима развијали свој дух и тело. Након Другог светског рата, многе праксе су се мењале, али Соколска друштва су наставила да трају, мењајући само име у спортско друштво Партизан. Позитиван утицај рекреације и квалитеног и сврсисходног провођења слободног времена на омладину био је и тада, као и сада општепознат³. Форме су се мењале, интересовања омладине и друштва у целини такође, али једно је сигурно: за правилан развој омладине неопходна су улагања у обезбеђивање услова за правилан развој.

Покрајински секретаријат за спорт и омладину АП Војводине је у октобру 2021. године расписао Јавни конкурс за подношење пријава за израду Акционог плана политике за младе у АП Војводини за период од 2022. до 2025. године (у даљем тексту: Акциони план), документ који има за циљ спровођење Националне стратегије за младе на територији Аутономне покрајине Војводине, у смислу члана 12. став 2. Законом о младима („Сл. гласник РС“, бр. 50/11). На Конкурсу су могла да учествују удружења младих и удружења за младе која своју активност реализују на територији АП Војводине и уписана су у регистар код надлежног органа, која имају седиште на територији АП Војводине и уписана су у Јединствену евиденцију удружења младих, удружења за младе и њихових савеза коју води Министарство омладине и спорта Републике Србије. Посебни услови су били да удружење има искуство у реализацији пројеката из области политике за младе и капацитете да формира комплетан тим стручних консултаната и представника више удружења који имају искуство у писању стратешких докумената за младе и покривају све области националне стратегије.

Пројекат израде Акционог плана политике за младе у АП Војводини за период од 2022. до 2025. године одобрен је Европском омладинском центру Војводине из Новог Сада. Организација је успешно обезбедила учешће младих у изради, доношењу и промоцији акционог плана, те спровела истраживања и прикупљања података за потребе израде акционог плана, реализовала јавне расправе о нацрту акционог плана, израдила текст акционог плана, те активно промовисала акциони план младима и широј јавности. Активности пројекта су реализоване у блиској сарадњи и координацији са представницима

³ Соколско друштво Војводине: <http://www.gimnastika-ns.rs/>

Покрајинског секретаријата за спорт и омладину АП Војводине и Радном групом формираном од представника других покрајинских секретаријата.

Са задатком да сарађује са Европским омладинским центром, носиоцем израде текста Акционог плана, кроз активно учешће у областима из делокруга рада појединачних чланова, те праћење тока израде Акционог плана до његовог усвајања на Скупштини Аутономне покрајине Војводине, покрајински секретар за спорт и омладину образовао је 22. новембра 2021. године, Радну групу за израду Акционог плана политике за младе за период 2022–2025. године.

Радна група је у следећем саставу:

Дане Баста, покрајински секретар за спорт и омладину;

Јоланд Корору, в.д. помоћник покрајинског секретара за социјалну политику, демографију и равноправност полова;

Данијел Драгосављевић, саветник у Покрајинском секретаријату за високо образовање и научноистраживачку делатност;

Оливера Иванов, заменик покрајинског секретара за здравство;

Тамара Зељић, саветник у Покрајинском секретаријату за привреду, туризам и регионално привредну сарадњу;

Јелена Добровић Бојанић, в.д. помоћник покрајинског секретара за културу, јавно информисање и односе са верским заједницама;

Татјана Куран, саветник у Покрајинском секретаријату за образовање, прописе, управу и националне мањине – националне заједнице;

Дејана Васић, в.д. помоћник покрајинског секретара за спорт и омладину;

Мирјана Бумбић, Градска управа за спорт и омладину, Нови Сад

Бојана Нешовић, представник Града Сомбора;

Андреа Арнуш, координатор Канцеларије за младе у Кикинди;

Миоч Биљана, представник Града Панчева;

Марко Мишкељин, Канцеларија за младе Града Зрењанина;

Петар Вучковић, Европски омладински центар Војводине;

Милан Криловић, Европски омладински центар Војводине;

Милица Секулић, Европски омладински центар Војводине;

Наташа Игић, Омладински савез удружења "ОПЕНС";

Вукашин Гроздановић, Омладински савез удружења "ОПЕНС".

НАЈБОЉИ

III Методологија

Акциони план се доноси у тренутку израде новог Закона о младима и нове Стратегије за младе у Републици Србији за период од 2022. до 2030. године. У том смислу, овај документ биће наслоњен на ex-post и ex-ante анализе националне стратегије за младе 2015–2025, које су спроведене у сврху израде новог стратешког документа који је у изради.

У оквиру израде Акционог плана утврђене су четири тематске области:

- I Омладински рад
- II Простори за младе
- III Активно учешће младих у друштву
- IV Лични развој

Тематска област „Омладински рад“ обухвата формално и неформално образовање и признавање омладинског рада, унапређење квалитета омладинског рада, обезбеђивање услова за спровођење омладинског рада, посебно у руралним срединама, те инклузивну омладинску политику и сл. Партнерска организација задужена за организовање фокус групе и деск анализе је **Сомборски едукативни центар из Сомбора**.

Тематска област „Простори за младе“ обухвата канцеларије за младе, омладинске клубове, омладинске центре, центре културе, локалне сервисе за информисање, креативне индустрије, пословне инкубаторе, хабове, просторе за младе на отвореном и сл. Партнерска организација задужена за организовање фокус групе и деск анализе је **Новосадски омладински форум из Новог Сада**.

Тематска област „Активно учешће младих у друштву“ обухвата партиципацију - грађанску и политичку, људска права, социјалну инклузију, изградњу и очување мира, волонтирање, мобилност/миграције и сл. Партнерска организација задужена за организовање фокус групе и деск анализе је **Бечејско удружење младих из Бечеја**.

Тематска област „Лични развој“ обухвата образовање, младе таленте, развој каријере, запошљавање, предузетништво, дигитализацију, здравље и благостање, екологију, безбедност и безбедно окружење за развој и сл. Партнерска организација

задужена за организовање фокус групе и деск анализе је **Организација за развој каријере и омладинског предузетништва „Connecting“ из Панчева.**

У току израде Акционог плана коришћене су методе (технике) консултација које су изабране у односу на проблем и циљне групе, расположиво време и средстава, као и доступност потенцијалних учесника консултација.

Коришћене технике консултација су:

- 1) фокус група;
- 2) деск анализа и прикупљање писаних коментара;
- 3) округли сто;
- 4) анкета;

Фокус група је специфичан облик групног интервјуа. У овој техници нагласак је на интеракцији међу испитаницима који разговарају на тему коју им је задао модератор. Оне се реализују са мањим бројем учесника који деле неке заједничке карактеристике. Разговор је усмерен ка проблему који је поставио истраживач/модератор. Нагласак је на неспутаној размени мишљења и ставова учесника, која пружа податке квалитативне природе. У фокус групама учествовало је 10–20 учесника, са јасно унапред установљеним правилима комуникације од стране истраживача/модератора. Фокус група као техника допринела је временској економичности (омогућила је прикупљање великог броја података у краћем временском интервалу), те су прикупљене информације које иначе не би могле да се добију путем индивидуалног интервјуа. С друге стране, није омогућено потпуно природно окружење (нема потпуне тајности), те је количина података која је прикупљена мања у поређењу са оном која би се прикупила индивидуалним (нпр. дубинским) интервјуом.

Деск анализа подразумева задатак истраживача да спроведе анализу и прикупљање података из планова и програма обука за младе, приручника за омладинске раднике, досадашњих истраживања и евалуације, приручника за младе, стручних и научних радова и анализа, чланака, саопштења и сл. Писани коментари, поред стручних, подразумевају и коментаре представника цивилног сектора и младих.

Округли сто је техника која подразумева усмено излагање, које је водио модератор и бирани скуп учесника, уз присутност публике. Структура округлог стола је подељена у четири дела: презентација и увод, главну расправу, сесију питања и одговора и закључак. У округлом столу учесници су претходно одредили тему о којој се расправљало и сложили су се у вези с правилима под којима се исти одржава, што подразумева време, редослед учествовања и поштовањем права другог да изрази

своје виђење без ометања или сметања. Улога сваког учесника округлог стола претходно је дефинисана врстом динамике. Модератор је био задужен за вођење, представљање, затварање и закључке, као и осигурање поштовања времена и усмеравања комуникације.

Анкета, као саставни део процеса израде Акционог плана, имала је за циљ прикупљање квалитативних и квантитативних података о младима, њиховом статусу, потребама, мишљењима и ставовима о животу младих у АП Војводини. Анкета је методолошки постављена као комбинација неколико техника и инструмената за прикупљање релевантних података који су дали смернице за даљу израду документа. Обухватала је комбинацију отворених и затворених питања и била је дистрибуирана путем друштвених мрежа и средњих школа на територији АП Војводине у градовима и насељеним местима. Анкета је била усмерена на младе од 15 до 30 година. Постављене су четири референтне тачке, а које обухватају тематске области. Резултати анкете су саставни део документа „Истраживање о положају младих на територији АП Војводине 2021“.

Анкетни упитник је попунило 3297 младих особа са територије АП Војводине. Анкета је спроведена током новембра и децембра месеца 2021. године. Када је у питању припадност популацији можемо да закључимо да више од 60% женског пола (тачније 69%) припада општој популацији, дупло мањи број је мушког пола 28%, а испитаници који се нису изјаснили ни као мушког ни као женског пола – 3% је означило припадност опште популације. Од укупног броја највише (24,4%) је заступљено испитаника који припадају Јужнобачком округу, Јужнобанатском (16%), затим следе Западнобачки (13%) и Сремски округ (14%), док остали (Севернобачки, Средњобанатски и Севернобанатски) окрузи АП Војводине обухватају око 30% испитаника. Када говоримо о припадности некој од осетљивих група 48,9% су жене, мушкарци 36,6% и 14,4% остали испитаници. Према подацима закључујемо да чак 82,9% испитаника спада у групу од 15 до 19 година старости, од тога су женског пола 67,8%, затим мушкарци са 31,4% и друго са нешто више од 1%. Узраста 20-24 године такође је највише жена 6%, мушкараца 3,9% и друго 0,8%. У оквиру најстарије групације 25-30 година старости, 50% је мање испитаника који се нису изјаснили ни да су женског ни да су мушког пола, у односу на испитанике старости 15-19 година. Више од 91,2% младих испитаника је рекло да им је образовање доступно, међутим 241 млада особа је рекла да није од чега су 1/2 особе женског пола и скоро 1/3 припада Јужнобанатском округу. Поред тога забрињава и чињеница да само 200 младих, којима је доступно образовање, имају могућност да живе одвојено од својих родитеља/старатеља (сопствени стан/кућа). Ово се не односи на младе који живе у оквиру ученичког/студентског дома или изнајмљују стан/кућу.

Предметне области истраживања, односно тематске области, усклађене су са стратешким циљевима нове Националне стратегије за младе која је у изради у тренутку креирања овог документа, али су у оквиру њих установљене мере које се наслањају на важеће стратешке циљеве Националне стратегије за младе за период од 2015. до 2025. године ("Службени гласник

РС", број 22/2015) (у даљем тексту: НСМ), а сходно члану 58. Уредбе о методологији управљања јавним политикама, анализи ефеката јавних политика и прописа и садржају појединачних докумената јавних политика ("Службени гласник РС", број 8/2019). Поред важећих стартешких циљева НСМ, област Простори за младе везана је за посебан циљ „Просторни капацитети и услуге за спровођење омладинске политике су унапређени и функционални у свим ЈЛС“, који је утврђен у сарадњи са експертима за предметну област и наслања се на Нацрт стратегије за младе у Републици Србији за период од 2022. до 2030. године⁴. Сходно напред наведеном, акциони план третира следеће, стартешке и специфичне, циљеве:

СТРАТЕШКИ ЦИЉ	Специфични циљ				
	1	2	3	4	5
1. Унапређена запошљивост и запосленост младих жена и мушкараца	Развијене услуге и механизми који поспешују запошљивост и запосленост младих кроз међусекторску сарадњу	Повећана усклађеност знања, вештина и компетенција које се стичу у процесу целоживотног учења, са потребама тржишта рада	Омогућени подстицајни услови за развој предузетништва младих	Развијен функционалан и одржив систем каријерног вођења и саветовања младих	
	Обезбеђени су услови за развој	Унапређен је квалитет и	Унапређене су могућности	Омогућено препознавање и	

⁴ <https://www.mos.gov.rs/storage/2022/02/nacrt-strategije-za-mlade-za-period-od-2022-do-2030-godine.pdf>

2. Унапређен квалитет и могућности за стицање квалификација и развој компетенција и иновативности младих	креативности, иновативности и иницијативе младих и стицање компетенција у оквиру целоживотног учења	доступност омладинског рада и обезбеђено његово препознавање	равноправног приступа образовању за све и подршка младима из осетљивих друштвених група	обезбеђена подршка развоју потенцијала надарених и талентованих младих	
3. Унапређено активно учешће младих жена и мушкараца у друштву	Унапређен је правни и политички оквир укључивања перспективе младих жена и мушкараца и учешће младих у процесима доношења одлука и развоју политика за младе	Унапређени услови за волонтирање међу младима и за младе	Повећано је учешће младих у заштити животне средине и одрживог развоја		
4. Унапређено здравље и благостање	Програми промоције здравља и превенције	Створени услови за развој здравих стилова живота	Унапређени услови за рад са младима у	Унапређене мере за становање и	Развијена одговорност младих жена и

младих жена и мушкараца	ризичног понашања младих су унапређени и доступни већем броју младих жена и мушкараца	младих жена и мушкараца	здравственом ризику	осамостаљивање младих	мушкараца према очувању животне средине
5. Унапређени услови за развијање безбедносне културе младих	Успостављено свеобухватно и континуирано образовање младих о безбедносним изазовима, ризицима и претњама, као и безбедном понашању	Унапређени програми поштовања људских и мањинских права, родне равноправности, прихватања различитости, толеранције и неговања ненасилних начина комуникације	Унапређени програми ресоцијализације и реинтеграције у раду са младима који су учиниоци кривичних дела и прекршаја.	Унапређени програми рада са младима који су жртве насиља	
6. Унапређена подршка друштвеном укључивању младих из	Створени су системски предуслови да млади у ризику од социјалне	Повећана је доступност и обим активности превенције социјалне	Повећан је обухват младих у ризику од социјалне искључености који су корисници		

категорија у ризику од социјалне искључености	искључености буду адекватно препознати и подржани у укључивању у економске, друштвене и културне токове	искључености младих у ризику	локалних сервиса и програма подршке		
7. Унапређена мобилност, обим међународне сарадње младих и подршка младим мигрантима	Побољшани су економски, културни и административни предуслови за мобилност младих жена и мушкараца	Обезбеђени су услови за повећање мобилности младих и унапређење међународне сарадње младих	Унапређена је унутрашња мобилност младих ради запошљавања	Унапређена је превенција и борба против ирегуларних миграција младих жена и мушкараца и подршка младим мигрантима	
8. Унапређен систем информисања младих и знање о младима	Младима је омогућен приступ потпуним, разумљивим и поузданим информацијама у	Медији пружају информације и креирају садржаје за младе и о младима у складу са потребама младих	Млади имају адекватан приступ и знање за коришћење нових технологија и интернета	Знања о младима су заснована на релевантним подацима која се користе за планирање у свим	

	складу са њиховим потребама			областима и нивоима власти	
9. Унапређено коришћење и учешће младих у креирању културних садржаја	Обезбеђена је континуирана подршка развоју креативности младих и учешће младих у стварању и коришћењу културних садржаја	Повећано коришћење културних садржаја међу младима			
10. Просторни капацитети и услуге за спровођење омладинске политике су унапређени и функционални у свим ЈЛС	Омладински простори су успостављени и функционишу у складу са дефинисаним стандардима	Унапређен квалитет рада канцеларије за младе	Унапређен систем прикупљања и обраде података о младима на свим нивоима, са посебним фокусом на процес извештавања	Унапређени механизми деловања и капацитета субјеката омладинске политике у области креирања, спровођења и праћења развоја омладинске политике	

Кључни партнери на пројекту израде овог документа су:

- Покрајински секретаријат за спорт и омладину Аутономне покрајине Војводине, Нови Сад
- Европски омладински центар Војводине, Нови Сад
- Новосадски омладински форум, Нови Сад
- Бечејско удружење младих, Бечеј
- Организација за развој каријере и омладинског предузетништва „*Connecting*“, Панчево
- Сомборски едукативни центар, Сомбор

Формално правни оквир:

- Закон о утврђивању надлежности Аутономне Покрајине Војводине
- Покрајинска скупштинска одлука о покрајинској управи
- Правилник о условима и начину доделе буџетских средстава за финансирање потреба и интереса младих на територији АП Војводине
- Закон о младима заузима централно место у области омладинске политике у Републици Србији који је Народна скупштина донела 5. јула 2011. године. (нови закон је у изради)
- Закон о планском систему Србије уређује управљање системом јавних политика и средњорочно планирање, врсту и садржину планских докумената
- Уредба о методологији управљања јавним политикама, анализи ефеката јавних политика и прописа и садржају појединачних докумената јавних политика

Стратешки оквир:

- Национална стратегија за младе 2015–2025 (нова стратегија је у изради)
- Акциони план политике за младе АП Војводине 2015–2020
- Локални акциони планови

- Стратегија Европске уније за младе за период 2019–2027
- Стратегија омладинског сектора Савета Европе до 2030. године
- Агенда Уједињених нација за одрживи развој 2015–2030
- Стратегија Уједињених нација за младе 2018–2030

НАЦИОНАЛНИ

IV Национални законодавни и стратешки оквир

Закон о младима (у даљем тексту ЗОМ) заузима централно место у области омладинске политике у Републици Србији који је Народна скупштина донела 5. јула 2011. године. Управо ЗОМ по први пут јасно дефинише јавни интерес у областима омладинског сектора на републичком, покрајинском и локалном нивоу. Законом се „уређују мере и активности које предузимају Република Србија, аутономна покрајина и јединица локалне самоуправе, а које имају за циљ унапређивање друштвеног положаја младих и стварање услова за остваривање потреба и интереса младих у свим областима које су од интереса за младе.”⁵

Република Србија, кроз имплементацију омладинске политике, препознаје младе и њихову посебну и важну улогу у друштву која се огледа у доношењу институционалног оквира као што је Закон о младима, Национална стратегија за младе, Канцеларије за младе које системски и континуирано спешују спровођење омладинске политике на националном, регионалном и локалном нивоу.

У Републици Србији се према Закону о младима, млади дефинишу као лица од навршених 15 година до навршених 30 година живота (Члан бр. 3, Закон о младима).

Према последњим подацима Републичког завода за статистику⁶ из 2020. године број младих у Србији старосне доби од 15 до 30 година је 1 218,789 односно 17,6% од укупног броја становништва. Према попису становништва спроведеног 2011. године број младих је износио 1.419.328 односно 19,7%⁷ а 2002. године удео младих у укупном становништву је био 20%.⁸ Ови подаци указују на негативан тренд раста броја младих као последица миграција и одласка младих из Србије.

Национална Стратегија за младе је документ који представља системска решења значајних питања у областима живота младих у Републици Србији, као дугорочни план развоја. Основни циљ Националне стратегије је системско унапређивање положаја младих у друштву. У њој се посебно истиче да је неопходно да друштво брине о остваривању бољег

⁵ Закон о младима „Службени гласник РС”, бр. 50/2011 од 8.7.2011. године.

⁶ Републички завод за статистику, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/18010502?languageCode=sr-Cyrl&displayMode=table&guid=43377d13-7677-4db5-812a-cf74af9251ed>

⁷ Основни показатељи положаја младих у Србији - Компаративна анализа са другим европским земљама и трендови, [https://www.mos.gov.rs/public/documents/upload/sport/inspekcija/Analiza%20osnovnih%20pokazatelja%20polozaja%20mladih,%20MOS%20S.%20Klasnja%20novembar%202020.%20godine%20\(2\).pdf](https://www.mos.gov.rs/public/documents/upload/sport/inspekcija/Analiza%20osnovnih%20pokazatelja%20polozaja%20mladih,%20MOS%20S.%20Klasnja%20novembar%202020.%20godine%20(2).pdf), стр. 5

⁸ Попис 2002. године, Републички завод за статистику

положаја младих, како зарад њихове сопствене добробити, тако и зарад добробити друштва. За координацију (развоја, реализације и вредновања) Националне стратегије одговорно је ресорно министарство за младе и Влада РС, а за њену реализацију и вредновање сви субјекти омладинске политике Републике Србије.⁹

Процес израде НСМ започет је ситуационом анализом, како би се утврдило тренутно стање младих у областима од стратешког интереса, утврдили правци кретања појаве и дефинисали трендови. Ситуационом анализом прве Националне стратегије за младе створена је основа за утврђивање кључних изазова (проблема) за младе, као постојећег негативног стања на основу којих су дефинисани узроци, који су довели до таквог стања и последице које су из тога произашле.

У изради ове стратегије пошло се и од међународних докумената: Општа декларација о правима човека; Европска конвенција за заштиту људских права и основних слобода; Светски акциони план за младе УН од 2000. године Бела књига о политици за младе Европског Парламента и Европска повеља о учешћу младих у општинском и регионалном животу.

Процес израде стратегије је на европском нивоу проглашен примером добре праксе због укључивања свих заинтересованих страна, а посебно 16.000 младих, као и због утемељености на истраживањима о положају и потребама младих и на постојећим оквирима омладинске политике на домаћем и међународном плану.

Законом о младима уређују се мере и активности које предузимају Република Србија, аутономна покрајина и јединица локалне самоуправе, а које имају за циљ унапређивање друштвеног положаја младих и стварање услова за остваривање потреба и интереса младих у свим областима које су од интереса за младе. Циљ закона је стварање услова за подршку младима у организовању, друштвеном деловању, развоју и остваривању потенцијала на личну и друштвену добробит.

Полазећи од визије и принципа, **Национална стратегија за младе дефинише девет стратешких циљева** као жељених промењених стања када су у питању млади у областима од интереса за младе. Кроз реализацију НСМ настојало се да се унапреди:

- запошљивост и запосленост младих жена и мушкараца;
- квалитет и могућности за стицање квалификација и развој компетенција и иновативности младих;
- активно учешће младих жена и мушкараца у друштву;
- здравље и благостање младих жена и мушкараца;

⁹ Речник омладинске политике, КОМС, Београд, Друго издање, 2017. година, стр, 44

- услови за развијање безбедносне културе младих;
- подршка друштвеном укључивању младих из категорија у ризику од социјалне искључености;
- мобилност, обим међународне сарадње младих и подршка младим мигрантима;
- систем информисања младих и знање о младима;
- коришћење и учешће младих у креирању културних садржаја.

На основу идентификованих специфичних проблема у оквиру сваког стратешког циља дефинисани су специфични циљеви, а за сваки од специфичних циљева у Националној стратегији за младе утврђене су активности, очекивани резултати остваривања предложених активности и индикатори (квантитативни и квалитативни) на основу којих ће се пратити спровођење и мерити постигнути резултати. Свака од активности је прецизно утврђена у погледу рокова, финансирања и праћења реализације и евалуације.

Акциони план за спровођење НСМ је документ који садржи детаљан приказ плана са конкретно утврђеним активностима, буџетом, роковима и индикаторима. У складу са тим, у Акционим плановима су прецизно утврђене улоге, одговорности носилаца реализације, као и институционални механизми који би требало да омогуће постизање жељених резултата и остваривање општих стратешких циљева Националне стратегије за младе. На основу стратегије донета су два припадајућа акциона план: Акциони план за спровођење НСМ за период 2015-2017 и Акциони план за спровођење НСМ за период 2018-2020. године.

Посебно поглавље у оквиру Акционих планова за младе посвећено је систему праћења и евалуације спровођења предложених активности и садржи механизме, облике и начин извештавања за све предложене активности. Овако успостављен систем требало је да омогући сагледавање обима, квалитета и ефикасности остваривања предложених активности, специфичних и општих стратешких циљева утврђених у Националној стратегији за младе.

На нивоу АП Војводине процес креирања и спровођења омладинске политике започео је 2002. године оснивањем Покрајинског секретаријата за спорт и омладину. Системски приступ је обезбеђен кроз реализацију три Акциона плана политике за младе у АПВ (2005-2008, 2011-2014 и 2015-2020). Доношењем Закона о младима омогућена је израда и реализација Акционог плана политике за младе у АП Војводини.

Акциони план политике за младе у АП Војводини је документ који се односи на одређен период и садржи анализу стања, положаја, потреба и проблема младих са територије АП Војводине, као и конкретне мере које треба имплементирати у оквиру ових области од значаја за живот младих особа.¹⁰ побољшању положаја младих, њиховом квалитету живота и решавању проблема. Посебно се истиче побољшање услова за активније укључивање младих у Европско повезивање, уз уважавање свих специфичности АП Војводине, а задовољавајући потребе и третирајући проблеме младих у свакој појединачној локалној самоуправи и у сваком месту у Војводини кроз системски приступ.¹¹ Последњи акциони план за младе истекао је 2020. године и још увек није усвојен наредни.

Локални акциони план (ЛАП) за младе је кључни стратешки општински/градски документ који дефинише приоритетне области за младе и мере/активности које одговарају на специфичне потребе младих те средине. Локалним акционим планом обезбеђује се допринос спровођењу циљева и приоритета НСМ на локалном нивоу, као и других секторских стратегија које утичу на живот младе особе (нпр. локални акциони планови за децу, омладинско предузетништво, стратегија за развој здравља младих, запошљавања итд). ЈЛС преко Савета за младе и КЗМ покреће процес израде и усвајања документа, који је у складу са документом на националном нивоу, укључујући све битне субјекте који се директно или индиректно баве младима у локалној средини.¹² Мере/сервиси/пројекти/активности за младе се углавном спроводе кроз КЗМ, што је узрок њихове двојне улоге: донатора и спроводиоца.

¹⁰ Речник омладинске политике, Кровна организација младих Србије, Београд, 2017

¹¹ <https://www.sio.vojvodina.gov.rs/index.php/omladina/akcioni-plan-politike-za-mlade>

¹² Речник омладинске политике, Кровна Организација Младих Србије, Београд, 2017.

V Институционални оквир

Покрајински секретаријат за спорт и омладину (ПССО) је највиши орган власти у Аутономној Покрајини Војводини који се бави питањима младих, третирајући проблеме младих у свакој појединачној локалној самоуправи и у сваком месту у Војводини кроз системски приступ. Системски приступ је обезбеђен кроз реализацију три Акциона плана политике за младе у АПВ (2005-2008, 2011-2014 и 2015-2020). ПССО има улогу да прати, подржава и сарађује са удружењима младих и за младе, савеза, као и локалних канцеларија за младе, припрема пројекте и предлаже мере за унапређење положаја младих са акционим планом политике за младе. Неопходно је унапредити систем прикупљања података и праћење ефеката мера и резултата Националне стратегије за младе. Дефинисати приоритете и обим активности у складу са реалним ресурсима и капацитетима свих субјеката омладинске политике на региоаналном нивоу.

Јединице локалне самоуправе (ЈЛС) утичу на креирање локалних омладинских политика и у оквиру својих мандата баве се спровођењем омладинске политике које су у складу са националном омладинском политиком и у том смислу постоји обострани утицај. Сарадња МОС-а и ЈЛС се огледа кроз успостављање механизма и сарадње кроз финансирање Локалних акционих планова (ЛАП), пружање подршке успостављања рада КЗМ и свеобухватно унапређивање локалних капацитета за планирање и имплементацију локалне политике за младе. Лоше креирани ЛАП често су последица недостатка адекватних људских капацитета у ЈЛС. Изазов који се јавља тиче се унапређења система прикупљања података и праћење ефеката мера и резултата Националне стратегије за младе на локалном нивоу. Неопходно је дефинисати приоритете и обим активности у складу са реалним ресурсима и капацитетима свих субјеката омладинске политике на локалном нивоу. Такође, потребно је дефинисати нове и ојачати постојеће механизме сарадње са органима ЈЛС у циљу стварања квалитетних понуда за младе, нарочито у мањим срединама.

Канцеларија за младе (КЗМ) део је јединице локалне самоуправе, и она се стара о осигуравању повољног окружења за институционални развој омладинске политике на локалном нивоу. Препозната је као институционални партнер за спровођење НСМ на локалном нивоу. КЗМ има улогу да умрежава релевантне субјекте повезујући секторске политике на локалном нивоу, координише финансирање програма и пројеката кроз конкурсе за омладинске организације и њихове савезе, подршку реализацији мера и активности из ЛАП-а у циљу стварања услова за унапређење положаја младих и подстицања удружења младих, удружења за младе и њихових савеза да учествују у спровођењу омладинске политике, истовремено јачајући

њихове капацитете, као и капацитете неформалних група младих на локалном нивоу. Улога КЗМ је да осигурава спровођење ЛАП-а, који је кључни документ за спровођење омладинске политике на локалном нивоу. КЗМ руководи координатор/извршилац задужен за сарадњу са удружењима, а који је запослен у Општини/Граду.

Покрајински савет за младе¹³ или Савет за младе Аутономне Покрајине Војводине основан је 15. новембра 2012. године, са циљем да подстиче и усклађује активности у вези са развојем, остваривањем и спровођењем омладинске политике и предлаже мере за њихово унапређење. Савет чине именована лица из покрајинских секретаријата надлежних за образовање, здравство, социјалну политику, науку, рад и запошљавање; Потпредседник/ца Скупштине АП Војводине; Председник/ца Одбора за јавне службе владе АП Војводине; представник/ца Радиодифузне установе Војводине „Радио телевизија Војводине“, три представника/це локалних савета за младе и три представника/це Сталне конференције омладинских удружења и удружења за младе у Војводини. Оснивањем оваквог интерсекторског тела на највишем покрајинском нивоу у потпуности је препознат значај оваквог вида рада и сарадње и омогућава се младима да преко овог тела непосредно утичу на омладинску политику, али и све друге које су за њих важне.¹⁴

Локалне савете за младе оснивају јединице локалне самоуправе, али не постоји јасна и јединствена пракса о начину оснивања, као ни о обавезним члановима овог савета већ се разликује од општине до општине. Савет за младе на локалном нивоу даје мишљење о свим питањима релеватним за младе кроз механизам укључивања у доношење важних одлука као што су усвајање буџета, стратегије и планова, а на локалном нивоу усвајање програма рада и извештаја канцеларије за младе, установа за младе, културе и домова омладине и слично. Додатно је велики изазов јер је препознато да јединице локалне самоуправе немају савете за младе или постоје али су нефункционални, што представља отежано спровођење механизма за укључивање младих у процес доношења одлука на локалу као и међусекторске сарадње. Зато је неопходно у наредном периоду радити на перманентном јачању капацитета локалних савета за младе и оснаживању утицаја овог тела на унапређење омладинске политике на покрајинском и локалном нивоу.

¹³ Назива се још и Регионални савет

¹⁴ <https://www.mladisuzakon.gov.rs/pokrajinski-savet-za-mlade?lang=lat>

VI Омладинска политика у окрузима¹⁵

Севернобачки округ

Постоје две општине (Бачка Топола, Мали Иђош) у оквиру којих су формирано Савети за младе, а то није случај и код Суботице. Свима је заједничко да немају локални акциони план за младе (у даљем тексту: ЛАП), док Канцеларије за младе (у даљем тексту: КЗМ), омладински клуб и средства за удружења младих и за младе немамо само у оквиру Општине Мали Иђош. Међутим, поседују средства за локалну омладинску политику (у даљем тексту: ОП). Општина Бачка Топола нема средства за локалну ОП, средства за удружења младих и за младе, као ни омладински клуб, док је код града Суботице супротно.

Западнобачки округ

У оквиру Западнобачког округа издвајају се три општинске управе (Апатин, Кула и Озаци) и Град Сомбор. Град Сомбор се издваја, јер поседује и Савет за младе, ЛАП, КЗМ, као и омладински клуб и средства за локалну ОП и средства за удружења младих и за младе. Заједничко за све три општине је то што не поседују КЗМ и омладински клуб, међутим Општина Кула има и ЛАП за младе. Средства за локалну ОП и средства за удружења младих и за младе имају Општина Апатин и Општина Кула.

Јужнобачки округ

У оквиру овог округа издваја се 11 општинских управа (Бач, Бачка Паланка, Бачки Петровац, Беочин, Бечеј, Жабал, Србобран, Сремски Карловци, Темерин, Тител, Врбас) и Град Нови Сад. Издвајају се три општине у оквиру којих не постоји савет за младе и то су: Бач, Бечеј и Врбас. Општина Бач је једина која у оквиру овог округа нема ни ЛАП, КЗМ, омладински клуб, као ни средства за локалну ОП и средства за удружења младих и за младе, док у оквиру Града Новог Сада постоји све. Општина Бачка Паланка има КЗМ, међутим у оквиру ње нема запослених. Од 12 општинских и градских управа само две имају

¹⁵ Коришћени су резултати истраживања LOKALNA OMLADINSKA POLITIKA U REPUBLICI SRBIJI: SAVETI ZA MLADE JEDINICA LOKALNE SAMOUPRAVE (<https://koms.rs/wp-content/uploads/2021/08/Lokalna-omladinska-politika-u-RS-FINAL-1.pdf>)

омладински клуб и то су - Општина Темерин и Град Нови Сад, док свих 11 општинских управа немају средства за удружења младих и за младе.

Севернобанатски округ

У Севернобанатском округу се налази пет општина (Ада, Кањижа, Нови Кнежевац, Сента, Чока) и Град Кикинда. Општина Ада и Општина Чока се издвајају, јер у оквиру њих не постоји Савет за младе, ЈАП, КЗМ, средства за локалну ОП, средства за удружења младих и за младе, као ни омладински клуб, док Општина Кањижа има све. Омладински клуб не поседује 4 од 5 општина у Севернобанатском округу, односно Општина Кањижа поседује омладински клуб. Средства за удружења младих и за младе, у Граду Кикинди су до ове године била планирана буџетом града.

Средњобанатски округ

У оквиру овог округа издвајају се четири општине (Житиште, Нова Црња, Нови Бечеј, Сечањ) и Град Зрењанин. Општина Сечањ једина нема Савет за младе, док КЗМ постоји, али нема запослених. У Општини Нова Црња средства за удружења младих и за младе постоје, али путем општег конкурса за пројекте и програм удружења грађана и других организација цивилног друштва.

Јужнобанатски округ

Јужнобанатски округ обухвата седам општина (Алибунар, Бела Црква, Ковачица, Ковин, Опово, Панчево, Пландиште) и град Вршац. Општина Панчево има Савет за младе, КЗМ, средства за локалну ОП, средства за удружења младих и за младе, омладински клуб, али нема ЈАП. Општина Пландиште и Опово имају ЈАП, у односу на све остале општине. КЗМ не постоји у Општини Алибунар и Општини Ковин, док је у Општини Опово формирана, али од 2017. године није почела са радом.

Сремски округ

Сремски округ обухвата седам општинских управа (Инђија, Ириг, Пећинци, Рума, Сремска Митровица, Стара Пазова, Шид). На територији Сремског округа не постоји омладински клуб. Заједничко за све општине овог округа јесте да немају средства за удружења младих и за младе, међутим општине Инђија, Сремска Митровица, Стара Пазова и Шид имају средства за локалну ОП. Општине које имају КЗМ су: Инђија, Рума, Стара Пазова и Шид, док у Сремској Митровици постоји, али нема запослених.

Сумарни пресек по локалним самоуправама на територији АП Војводине:

- Савет за младе:
 - Да – 32
 - Не – 13
- Локални акциони план за младе:
 - Да – 13
 - Не – 32
- Канцеларија за младе:
 - Да – 25
 - Не – 20
- Средства за локалну омладинску политику:
 - Да – 28
 - Не – 17
- Средства за удружења младих и за младе:
 - Да – 11
 - Не – 34
- Омладински клуб:
 - Да – 7
 - Не – 38

VII Партнери у реализацији

1. Европски омладински центар Војводине

Европски омладински центар Војводине је основан 2011. године у Новом Саду са циљем развоја неформалног образовања младих у Републици Србији, а која данас броји 78 сталних чланова и преко 40 волонтера. Од 2011. године организација је подржана од стране Владе Републике Србије, Министарства Просвете, науке и технолошког развоја, Министарства омладине и спорта, Владе Аутономне покрајине Војводине, Покрајинског секретаријата за спорт и омладину, Покрајинског секретаријата за привреду, Покрајинског секретаријата за образовање, Покрајинског секретаријата за енергетику, Покрајинског секретаријат за социјалну политику, демографију и равноправност полова, Града Новог Сада, Градске управе за привреду Града Новог Сада, Градске управе за културу Града Новог Сада, Градске управе за спорт и омладину Града Новог Сада, Градске управе за заштиту животне средине Града Новог Сада и Европске комисије, те је од оснивања реализовала преко 50 пројеката и 200 активности и сарађивала са 13 организација из 13 различитих европских држава.

Европски омладински центар Војводине има изграђену стабилну омладинску платформу која је у спрези са релевантним институцијама које омогућавају позиционирање организације у омладинском сектору. Млади чланови организације су предани омладински лидери, омладински тренери, омладински волонтерски радници, студентски представници универзитетске заједнице у Новом Саду, Суботици, Сомбору и Зрењанину. Већина чланова организације је активно укључена у омладинску политику на градским, покрајинским и Републичким инстанцама. Богато искуство чланова Европског омладинског центра Војводине у омладинској политици је битан адут који игра улогу у стабилности организације.

Од 2018. године реализује део активности из апликације Града Новог Сада, Омладинска престоница Европе Нови Сад 2019. где у трогодишњем периоду дугорочно ради са младима на територији свих 45 општина у Војводини кроз програм „Организуј се за заједницу“. Такође, четири године за редом организује програм „Форум запошљавања младих“.

Организација је активан члан Новосадског омладинског форума - највећег представничког тела младих у Новом Саду које чини 60 омладинских организација, организација за младе и њихових савеза, као и неформалних група младих, које је препознато у Локалном акционом плану политике за младе Града Новог Сада за период од 2019. до 2022. године. У 2018.

години члан организације као стручњак представљао је Новосадски омладински форум у Комисији за доделу средстава на конкурс ЛАП 2018. У истој години удружење је подржано од стране 20 организација цивилног друштва са територије Града Новог Сада и координирало израду Локалног акционог плана политике за младе на територији Града Новог Сада за период од 2019. до 2022. године, где је при изради овог стратешког документа Европски омладински центар Војводине пружио административно-техничку и стручну подршку Комисији која је радила на изради ЛАП-а, што је за резултат имало усвојен стратешки документ за младе од стране Скупштине Града Новог Сада.

У 2019. години удружење је спровело мониторинг и евалуацију пројеката којима су додељена средства из буџета Града Новог Сада за 2019. годину, а којима се остварују циљеви и мере дефинисане Локалним акционим планом политике за младе за период од 2019. до 2022. године за 2019. годину, као и мониторинг и евалуацију пројеката по Јавном конкурс за финансирање пројеката којима се подстичу млади да активно учествују у друштвеним токовима кроз афирмацију и подршку омладинским активностима у складу са Локалним акционим планом политике за младе Града Новог Сада за период од 2019 до 2022. године за 2019. годину. У 2020. години наше удружење је спровело мониторинг и евалуацију пројеката којима су додељена средства из буџета Града Новог Сада за 2020. годину, а којима се остварују циљеви и мере дефинисане Локалним акционим планом политике за младе за период од 2019. до 2022. године за 2020. годину. У 2021. години такође удружење спроводи мониторинг и евалуацију пројеката којима су додељена средства из буџета Града Новог Сада за 2021. годину, а којима се остварују циљеви и мере дефинисане Локалним акционим планом политике за младе за период од 2019. до 2022. године.

2. Сомборски едукативни центар

Сомборски едукативни центар (СЕЦ) постоји од 2009. године и до сада је на нивоу локалне заједнице и ширег региона организовао бројне програме и пројекте са циљем побољшања положаја деце, младих и маргинализованих група. Организација окупља активне чланове, активисте, волонтере, стручњаке за рад са децом и младима (учитељи, психолози, педагози, дефектолози, омладински радници, социолози, наставници, правници...) од којих је више од половине активно укључено у наше програме. Наши стручњаци за разне области омладинске политике и грађанске партиципације су ресурс не само за локални ниво и организације које делују у граду, већ и за покрајински и национални ниво с обзиром да су активно учествовали и изради стратегија и акционих планова за младе од локалног до националног нивоа.

Сарађује са бројним институцијама на локалном, покрајинском, националном и међународном нивоу. СЕЦ је чланица Националне асоцијације практичара/ки омладинског рада – НАПОР, Кровне организације младих Србије – КОМС, Мреже организација за децу Србије и *GNRC Global network of Religions for Children*. Сарађују са медијима, институцијама социјалне заштите, школама, и бројним другим организацијама цивилног друштва у Србији и иностранству. Такође су акредитована организација за унапређење и примену стандарда квалитета омладинског рада од стране асоцијације НАПОР.

Визија: Верујемо у грађанство у коме деца, млади и маргинализоване групе уживају сва права која су им гарантована на локалном, националном и међународном нивоу, а мотивисани су да активно раде на променама у својој локалној заједници и шире.

Мисија: Подршка и оснаживање деце, младих и маргинализованих група методама неформалног образовања и сензибилисањем локалне заједнице за унапређивање њиховог положаја путем друштвено одговорног активизма.

Циљеви удружења су: унапређење положаја деце, младих и маргинализованих група путем едукација, хуманитарног рада, организације квалитетног провођења слободног времена, афирмације културе и неформалног образовања, волонтеризма, грађанског, студентског и ученичког активизма, подстицања и едукације деце, младих и маргинализованих група да користе све своје ресурсе у циљу остваривања како сопствених тако и потреба локалне заједнице, промовисањем вредности омладинског рада и значаја занимања омладински радник, заштита људских права и борба против организованог криминала и корупције и афирмације екологије, заштита животне средине и одрживи развој.

3. Новосадски омладинки форум

Новосадски омладински форум (НОФ) представља највеће независно представничко тело удружења младих, удружења за младе, њихових савеза, као и неформалних група младих, које омогућава младима и њиховим представницима учешће у процесима доношења одлука везаних за омладинску политику, кроз партнерство са Градом Новим Садам и другим субјектима омладинске политике. Као такво, оно је јединствено у Републици Србији и у региону, од свог оснивања 2016. године до данас. НОФ обезбеђује платформу на којој се јавно дискутује о стању, потребама и другим актуелностима из омладинске политике Града Новог Сада или других политика које су у интересу младих.

Мисија НОФ је да удружено и сложено делује кроз процесе заговарања, активног учешћа и изградње поузданог партнерства у циљу унапређења положаја младих и друштвеног развоја Града Новог Сада. Визија НОФ је да млади постану главни покретачи и актери развоја Града Новог Сада, кроз равноправно учешће у раду институција Града Новог Сада. Стратешки приоритети НОФ су повећање учешћа младих у процесу доношења одлука у Граду Новом Сад и унапређење интерних капацитета и ресурса НОФ.

Представници НОФ могу бити бирани у различита радна тела, комисије, одборе, савете и слично, који образују локалне институције и организације, а чији рад је од важности за омладинску политику на територији Града Новог Сада. Међу најзначајнијим резултатима НОФ истиче се Савет за младе на територији Града Новог Сада, који тренутно има активан други мандат. Савет за младе формиран је као радно саветодавно тело Градоначелника Града Новог Сада, а чине га представници органа и служби Града Новог Сада у чијем су делокругу области од интереса за младе, представник актива директора средњих школа, представници градског ученичког парламента, представници удружења младих, удружења за младе и њихових савеза, студент омбудсман, заједнички представник савета националних мањина, представници највећег независног представничког тела удружења младих, удружења за младе и неформалних група које је именовано локалним акционим планом политике за младе Града Новог Сада и угледни стручњаци. Најмање једну трећину чланова Савета за младе чине млади. Као платформа за јавно заговарање, НОФ је обезбедио и партиципацију младих у Комисији за стручни преглед поднетих предлога програма и пројеката од интереса за Град Нови Сад у области омладинског сектора. Комисија се састоји од пет чланова, од којих су три члана представници Града Новог Сада и два члана представници НОФ. И поред претходно наведених резултата, НОФ активно ради на већој партиципацији младих у процесу доношења одлука, како на нивоу јединице локалне самоуправе, тако и на покрајинском и на републичком нивоу. Тренутно НОФ учествује у два одвојена процеса: изради новог Плана развоја Града Новог Сада, и измени и допуни Закона о младима. У обе радне групе НОФ има представнике. У наредном периоду, НОФ ће наставити да буде платформа за јавно заговарање омладинских политика и механизам партиципације младих у процесима доношења одлука.

4. Организација за развој каријере и омладинског предузетништва „*Connecting*“

Connecting је основан 2013. године са циљем да допринесе враћању образовања у Републици Србији на врх пирамиде потреба. Мисија организације огледа се у непрестаном повезивању младих, омладинских радника и едукатора са приликама

које преокрећу њихове животе. Од 2016. године делује на националном нивоу пружањем подршке младима кроз програм Кад порастем бићу... у партнерству са Кројачевом школом и Министарством омладине и спорта Републике Србије, основним и средњим школама, компанијама Теленор доо Београд, Икеа Србија, Карановић & Партнери и многим другим организацијама, институцијама и компанијама. *Connecting* едукативне програме воде сертификовани омладински радници и лидери. До данас је у њима учествовало више од 4000 деце и младих. У потпуности је интегрисан у националне, регионалне и европске екосистеме омладинског рада и солидарног предузетништва.

Connecting је активна чланица Кровне организације младих Србије и Националне асоцијације практичара/ки омладинског рада и једна је од организација која је учествовала у оснивању Српског филантропског форума, кровне организације фондација и донатора у Србији. Осим тога, *Connecting* је од 2021. године члан иницијативе *ChangemakerXchange* - глобалне заједнице солидарних иноватора и предузетника. *ChangemakersXchange* је независна глобална иницијатива, коју су првобитно заједно креирали фондација *Ashoka* и компанија *Robert Bosch Stiftung*. Од 2018. године део НВО Академије која има за циљ да изгради и ојача вештине и знање цивилног сектора и друштвених предузећа у Централној и Југоисточној Европи. Академија НВО је заједнички пројекат ЕРСТЕ фондације и Компетентног центра за непрофитне организације и социјално предузетништво Бечког универзитета за економију и бизнис.

Сви чланови Управног Одбора организације су сертификовани омладински лидери и омладински радници. Извршна канцеларија је такође сензибилисана за рад са младима и у њој раде омладински радници и омладински лидери. Сарађује са више од 200 професионалаца, алумниста *Connecting* програма, из различитих креативних индустрија.

Организацијом управља Управни одбор. Извршна канцеларија је орган који спроводи стратешки план и води организацију. Извршну канцеларију чини тим од пет младих професионалаца. Извршни директор и програмски менаџер су запослени у протекле 2 године, остали чланови тима су ангажовани на пола радног времена. Волонтерски тим ради са извршном канцеларијом. Чине га искључиво младе особе, бивши учесници/е програма Кад порастем бићу... Стратешке одлуке доносе се на скупштини организације која се организује једном годишње.

5. Бечејско удружење младих

Бечејско удружење младих је невладина организација основана 2010. године и која већ пуних 12 година реагује на проблеме потребе грађанки и грађана у својој локалној заједници.

Удружење је настало из жеље младих људи за променом, а данас броји преко 200 чланова који својим залагањем покрећу промене у заједници. За све године постојања, чланови и чланице удружења раде на развоју омладинске политике и локалне заједнице, унапређењу владавине права кроз назор јавних финансија и побољшање транспарентности рада локалне самоуправе, као и у области јавног информисања. БУМ је 2012. године основао портал *mojbecej.rs*, који је данас најчитаније јавно гласило на територији општине Бечеј, али и шире, са преко 1,7 милиона посета годишње. Како су млади наша примарна циљна група, важно је поменути да у оквиру портала функционише омладинска редакција коју чине млади полазници и полазнице програма „Покрени механизам“.

Чланови и чланице БУМ-а су иницијатори многих активности у локалној заједници, а само неке од њих по којима је удружење познато су хуманитарне акције „Ускршњи БУМ“ и „Пружи шапу, буди друг“, организација вечери друштвених игара и обележавање Дана младих кроз „Игре без граница“ чији је главни циљ квалитетно провођење слободног времена младих, али и осталих грађана у Бечеју. Поред тога, БУМ је оснивач традиционалне Војвођанске олимпијаде старих спортова која се 11 година одржава у Бачком Градишту.

Један од принципа на којима почива удружење јесте активно учешће чланова у доношењу одлука, због чега је БУМ у сарадњи са локалном самоуправом покренуо акцију партиципативног буџетирања „Буџет по мери грађана – И ти се питаш“ која се већ пет година успешно реализује у Бечеју, а захваљујући којој грађани и грађанке општине Бечеј сами предлажу и гласају за буџетске приоритете. Од 2021. године, на иницијативу БУМ-а, имплементиран је и механизам „Грађанска столица“ који омогућава грађанима и грађанкама општине Бечеј да директно учествују у раду локалног парламента.

Поред тога, удружење организује бројне едукације и активности које се тичу здравља младих, заштите животне средине, људских права, родне равноправности, а чланови и чланице БУМ-а учествују у креирању важних докумената које доприносе бољем функционисању локалне самоуправе, а самим тим и живота грађана и грађанки Бечеја. Заједно са њима покрећемо промене, иницијативе, разбијамо монотонију и креирамо бољи свет који ће на нама и остати, а који ћемо даље и одржавати.

VII Специфични циљеви по утврђеним тематским областима

ТЕМАТСКА ОБЛАСТ	СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ
I ОМЛАДИНСКИ РАД	<ul style="list-style-type: none"> - Унапређен је квалитет и доступност омладинског рада и обезбеђено његово препознавање - Развијене услуге и механизми који поспешују запошљивост и запосленост младих кроз међусекторску сарадњу - Развијен функционалан и одржив систем каријерног вођења и саветовања младих
II ПРОСТОРИ ЗА МЛАДЕ	<ul style="list-style-type: none"> - Омладински простори су успостављени и функционишу у складу са дефинисаним стандардима - Унапређен квалитет рада канцеларије за младе - Унапређен систем прикупљања и обраде података о младима на свим нивоима, са посебним фокусом на процес извештавања - Унапређени механизми деловања и капацитета субјеката омладинске политике у области креирања, спровођења и праћења развоја омладинске политике
III АКТИВНО УЧЕШЋЕ МЛАДИХ	<ul style="list-style-type: none"> - Унапређен је правни и политички оквир укључивања перспективе младих жена и мушкараца и учешће младих у процесима доношења одлука и развоју политика за младе - Успостављени су услови за изградњу капацитета и синергију у раду субјеката омладинске политике и одрживи развој и укључивање већег броја удружења која спроводе омладинске активности - Унапређени услови за волонтирање међу младима и за младе - Повећано је учешће младих у заштити животне средине и одрживог развоја - Створени су системски предуслови да млади у ризику од социјалне искључености буду адекватно препознати и подржани у укључивању у економске, друштвене и културне токове - Повећана је доступност и обим активности превенције социјалне искључености младих у ризику

	<ul style="list-style-type: none"> - Обезбеђена је континуирана подршка развоју креативности младих и учешће младих у стварању и коришћењу културних садржаја - Повећано коришћење културних садржаја међу младима
IV ЛИЧНИ РАЗВОЈ	<ul style="list-style-type: none"> - Повећана усклађеност знања, вештина и компетенција које се стичу у процесу целоживотног учења, са потребама тржишта рада - Омогућени подстицајни услови за развој предузетништва младих - Унапређене су могућности равноправног приступа образовању за све и подршка младима из осетљивих друштвених група - Омогућено препознавање и обезбеђена подршка развоју потенцијала надарених и талентованих младих - Програми промоције здравља и превенције ризичног понашања младих су унапређени и доступни већем броју младих жена и мушкараца - Створени услови за развој здравих стилова живота младих жена и мушкараца - Развијена одговорност младих жена и мушкараца према очувању животне средине - Успостављено свеобухватно и континуирано образовање младих о безбедносним изазовима, ризицима и претњама, као и безбедном понашању - Унапређени програми поштовања људских и мањинских права, родне равноправности, прихватања различитости, толеранције и неговања ненасилних начина комуникације - Унапређени су програми рада са младима који су жртве насиља - Побољшани су економски, културни и административни предуслови за мобилност младих жена и мушкараца - Обезбеђени су услови за повећање мобилности младих и унапређење међународне сарадње младих - Унапређена је унутрашња мобилност младих ради запошљавања - Унапређена је превенција и борба против ирегуларних миграција младих жена и мушкараца и подршка младим мигрантима

1. ОМЛАДИНСКИ РАД

1.1. Фокус група

Сомборски едукативни центар реализовао је фокус групу за тематску област Омладински рад, која се реализовала у оквиру пројекта „Израда Акционог плана политике за младе у АП Војводини“. Фокус група је реализована у склопу истраживања, а у складу са методологијом утврђеном на Радној групи за израду Акционог плана политике за младе у АП Војводини за период 2022. до 2025. године.

Фокус група одржана је у понедељак 27.12.2021. са почетком у 15 часова, одржана је путем *Zoom* платформе. Фокус групи присуствовало је 8 учесника/ца која је реализована уз фацитацију Срђана Влашкалића и Иване Бараћ. Учесници/це фокус групе били су представници/це Савеза удружења за младе, удружења младих и за младе, представници/це локалних самоуправа и високошколских установа.

Путем фокус групе дошло се до следећих закључака и препорука:

1. Потребно је континуирано радити на препознавању омладинског рада;
2. Потребно је континуирано и интензивно радити на препознавању и промоцији занимања омладински радник/ца;
3. Потребно је јасно дефинисати компетенције које треба да поседује омладински радник/ца и то је потребно дефинисати на националном нивоу (НОК);
4. Потребно је да омладински рад постане део курикулума и услуга формално – образовних институција на свим нивоима;
5. Потребно је радити на препознавању и идентификовању актера који би се бавили омладинским радом у високошколским установама када дође до оснивања/покретања курсева/програма/студијских програма;
6. Потребно је да се практичари/ке омладинског рада укључе у његово препознавање и имплементацију у оквиру високошколских установа и других видова формалног образовања;

7. Потребно је информисати релевантне актере о могућностима валидације претходно стечених компетенција за спровођење омладинског рада (НАПОР);
8. Потребно је интензивније радити на обезбеђивању минималних стандарда свих програма за младе;
9. Потребно је радити и на квалитету спровођења програма неформалног образовања;
10. Потребна је интензивнија сарадња са институцијама формалног образовања када је реч о препознавању омладинског рада као дела система, под претпоставком да би оваква сарадња олакшала будуће увођење омладинског рада у формални систем образовања;
11. Потребно је да се обрати пажња на остваривање и обезбеђивање минималних услова за спровођење програма за младе као што је обезбеђивање простора за младе тамо где они не постоје, оснаживање појединаца/организација за спровођење програма, па је тек онда потребно радити на унапређењу квалитета програма за младе који се спроводе;
12. Када је реч о руралним срединама наилази се на потешкоће када је реч о проналажењу експерата у области омладинског рада који би радили у локалној заједници;
13. Организацијама цивилног друштва које делују у руралним срединама потребно је обезбедити подршку у виду обезбеђивања простора, опремања простора, као и људских ресурса;
14. Потребно је наставити са добром праксом Покрајинског секретаријата која подразумева пружање финансијске подршке за опремање простора за спровођење програма омладинског рада;
15. Потребан је интегрисан систем подршке/услуга за младе који су вишеструко рањиви, потребно је обезбедити их на једном месту;
16. Потребно је препознати значај и користити потенцијале организација цивилног друштва ради досезања циљних група младих, са нагласком на младе из НЕЕТ категорија;
17. Потребно је интензивирати спровођење рада на терену/теренског омладинског рада као ефикасног у раду са рањивим групама младих.

1.2. Деск анализа

Према актуелном Закону о младима Републике Србије из 2011. године омладински рад представља онај део омладинских активности које се организују са младима и за младе, заснивају на неформалном образовању, одвијају у оквиру слободног времена младих и предузимају ради унапређивања услова за лични и друштвени развој младих у складу с њиховим потребама и могућностима и уз њихово добровољно учешће.

У актуелној Стратегији за младе за период 2015-2025 у оквиру стратешког циља Унапређен квалитет и могућности за стицање квалификација и развој компетенција и иновативности младих, а на основу дефинисаног специфичног проблема који гласи: *Омладински рад није системски препознат, признат и подржан*, дефинисан је специфични циљ који гласи: *Унапређен је квалитет и доступност омладинског рада и обезбеђено његово препознавање*. Као носиоци реализације активности наведени су Министарство надлежно за младе и Министарство надлежно за образовање. Очекивани резултати и планиране активности реализације дефинисани овим документом су:

- унапређен квалитет програма омладинског рада и капацитети пружаоца услуга омладинског рада;
- подржати истраживања о потребама младих;
- обезбедити континуирано унапређивање и развој нових програма у складу са потребама младих и друштва;
- обезбедити континуирано праћење ефеката реализације програма омладинског рада у складу са развијеним стандардима за осигурање квалитета;
- обезбеђено је препознавање и признавање омладинског рада као услуге која доприноси унапређењу положаја младих;
- подржати активности професионализације делатности омладинског рада кроз формално и неформално образовање у складу са стандардима занимања омладинског рада;
- креирати механизам за признавање компетенција стечених кроз омладински рад и препознавање занимања омладинског рада кроз НОК и Класификацију занимања;
- утврдити потребе за развој услуга омладинског рада на локалном нивоу и запошљавање омладинских радника.

Према *Речнику омладинске политике*¹⁶ Омладински рад (енгл. *youth work*) представља стручни, педагошки рад са младима који се одвија изван система формалног образовања, тј. у оквиру слободног времена младих, и у који се млади укључују на добровољној основи. Омладински рад је комплементаран са формалним образовањем и представља планиран (и континуиран) процес образовног карактера, креиран са сврхом пружања подршке младима у процесу осамостаљивања.

Омладински рад спроводе омладински радници/е, који помажу младима у личном и социјалном развоју како би постали активни чланови/це друштва и учесници/це у процесу доношења одлука. Идеја омладинског рада заснива се на креирању сигурног окружења и могућности за активно учешће младих.

Млади у омладинском раду стичу компетенције за запошљивост, преиспитују и изграђују своје вредности и ставове, а тиме и идентитет. Активности омладинског рада организују се са младима и за младе, а користе се методе неформалног образовања и информисања.

Такође, омладински рад настоји да унапреди услове за лични и друштвени развој младих у складу с њиховим потребама и потребама друштва. Ово укључује спровођење истраживања, као и заговарање израде и измене политика и закона од значаја за младе.

Омладински рад заснива се на три основна принципа:

1. припремање и подстицање младих на активно учешће,
2. подстицање и омогућавање континуираног преиспитивања вредности и уверења младих и
3. подстицање и промовисање прихватања и разумевања других.

Омладински радник/ца је стручно лице, ангажовано у удружењима цивилног друштва/институцијама/локалној самоуправи, које спроводи активности омладинског рада, а чије компетенције су дефинисане стандардима занимања у области омладинског рада.

Компетенције се могу стећи кроз формално, неформално и информално образовање и учење. Тренутно постоје три дефинисана занимања у омладинском раду:

¹⁶ <http://www.napor.net/sajt/images/Dokumenta/recnik-omladinske-politike-2015.pdf>

- омладински активиста/киња или лидер/ка,
- омладински радник/ца (координатор програма омладинског рада) и
- специјалиста за омладински рад, али у будућности се очекује проширење класификација занимања.

Сви омладински радници имају обавезу да поштују Етички кодекс омладинских радника/ца.

Имајући у виду да је омладински рад веома флексибилан, како према методама рада, тако и према тематици/проблемима на које је усмерен, а да би што потпуније одговорио на потребе младих и променљиве друштвене токове, различити типови омладинског рада (енгл. *types of youth work*) настају као одговор и могуће решење одређених проблема, који се непрестано мењају. Из овог разлога, постоје различите поделе типова омладинског рада, према:

А) тематици којом се баве: политичка свесност и активно грађанство, учешће младих, права и равноправност, развој политика и образовања, друштвене акције, активизам и сл; здравствено образовање промоција здравих стилова живота, односи и сексуалност, управљање стресом, ментално здравље, ХИВ/АИДС, прва помоћ, ПАС, алкохол, пушење итд; превенција социјалног искључења, образовање, тренинзи и могућности запошљавања маргинализованих група и појединаца у циљу омогућавања социјалне интеграције, преласка у одрасло доба, као и у тржиште рада; животне вештине (социјално образовање) искуствено-образовни програми који кроз индивидуални или групни рад, пројекте или догађаје са елементима примарне превенције, али и проблемске интервенције, доприносе развоју идентитета, вредности, управљања емоцијама, лидерства, тимског рада, планирања и доношења одлука, комуникације, решавања проблема, иницијативе и одговорности, професионалног развоја и оријентације и сл; интеркултурална и интернационална свесност – професионално вођене активности које младима из различитих земаља, различитог етничког порекла и културе омогућавају да прошире културна знања, граде вештине и компетенције, развијају толеранцију и прихватање различитости; информисање – информисање младих је координисана услуга која се одвија путем сервиса или центара у циљу оспособљавања младих да праве независне, информисане одлуке које ће им омогућити организовање властитих живота; заштита животне средине – подизање еколошке свести младих, промовисање живота у складу са природом и сл; саветовање младих – пружање информација и подршке базираних на професионалној техници саветовања која настоји да одговори на специфична питања и проблеме младих, као и да их упуту на друге институције уколико је то потребно; омладински рад базиран на слободном времену – укључује игре, спорт, културно-уметничке и друге активности које доприносе развоју физичких, интелектуалних и других потенцијала младих (омогућава социјализацију и превенцију, те има циљно-образовни карактер кроз скривени курикулум, такође, представља прву степену да би се млади укључили у друге типове омладинског рада) итд;

Б) локалитету на којем се спроводи:

- омладински рад на улици који се дели на:

а) измештени омладински рад (енгл. *detach youth work*) – спроводи се на местима где се млади окупљају као што су нпр. аутобуске станице, паркови, кафићи, а примерен је за рад са младима који не желе да долазе у омладински клуб/центар/институцију;

б) „*outreach*“ (изаћи напоље да би се досегли млади) – представља краткорочну активност са циљем успостављања везе са младима и њиховог информисања о могућностима укључивања у активности омладинског рада;

- клупски омладински рад.

Омладински клубови или центри (види: где се спроводе услуге/сервиси) могу се налазити у градским или сеоским срединама, у оквиру организација цивилног друштва, локалних самоуправа, институција, домова омладине итд. У омладинском клубу могу се спроводити сви тематски типови омладинског рада, а овде млади уједно и проводе своје слободно време забављајући се кроз разне друштвене игре, под надзором омладинских радника/ца.

Национална асоцијација практичара/ки омладинског рада - НАПОР је савез удружења која спроводе програме омладинског рада. Основан је 2009. године и данас броји 18 придружених и 33 пуноправне организације чланица, од којих су 3 придружене, а 11 пуноправних организација чланица са територије АП Војводине. Од оснивања до данас НАПОР је усвојио бројна интерна документа од значаја за унапређење квалитета омладинског рада у Србији и успоставио бројне механизме осигурања квалитета спровођења омладинског рада од којих су најзначајнији: Етички кодекс у омладинском раду, Смернице за осигурање омладинског рада у Србији, акредитација као механизам осигурања квалитета програма омладинског рада који се спроводи међу чланицама, квалификације и класификација за три нивоа занимања омладински радник/ца (кључни документ за стандардизацију занимања), представљају још један корак ка лиценцирању омладинских радника/ца (наставни план за образовање омладинских лидера/ки и омладинских радника/ца, као и механизам за валидацију претходно стечених компетенција у омладинском раду).

О утицају омладинског рада на лични и социјални развој младих у Србији спроведена су бројна истраживања од којих су најзначајнија доступна на следећем линку: <http://www.napor.net/sajt/index.php/sr-yu/dokumenta/istrazivanja-i-studije-u-izdanju-napora>.

На иницијативу Националне асоцијације практичара/ки омладинског рада занимање омладински радник/ца у шифарнику занимања препознато је под шифром 3412.03 од 01.01.2019. године.

У нацрту предлога Националне стратегије за младе за период од 2022. до 2030. године омладински рад дефинисан је као један од 5 посебних циљева.

1.3. Резултати анкетног испитивања

Највећи број младих (1/4) који су упознати са значењем термина омладински рад живи у оквиру Јужнобанатског округа, јер је то управо округ у оквиру којег је највише младих одговорило и да има приступ образовању. Укупан број младих који су упознати са термином „омладински рад“ износи 54%. Чак 83,3% испитаника старости 15-19 година је упознато са овим термином, док укупан број младих који нису упознати са термином омладинског рада износи 46%, а када је у питању „омладинска политика“ више од 80% младих није упознато са овим термином, као ни са термином „субјекти омладинске политике“ и конкретним субјектима – КОМС, НАПОР, АКЗМ. За сва ова 3 субјекта омладинске политике на националном нивоу највећи проценат младих који су упознати са њиховим радом припада најмлађој групи испитаника, односно 15-19 година старости. Према подацима што је већи степен образовања, све је мање испитаника који су упознати са терминима омладинског рада и омладинске политике, као и код старости испитаника. 73% младих испитаника препознаје разлику између формалног, неформалног и информалног образовања, од чега су жене заступљене у већем броју (67,7%).

Укупан број младих који не препознаје разлику између формалног, неформалног и информалног образовања износи 26%, а највише их је 15-19 година старости (86%). Како се повећава степен образовања испитаника, тако се смањује број испитаника који су упознати са разликом између формалног, неформалног и информалног образовања, док су Јужнобачки и Јужнобанатски окрузи у којима имамо највише испитаника са позитивним одговором на ово питање. С обзиром да 1/3 испитаника више пажње придаје формалном образовању него неформалном, можемо закључити да су млади на нивоу АП Војводине недовољно информисани о додатним могућностима који им неформално образовање пружа. До овог закључка смо дошли јер према подацима чак 1/4 младих размишља о додатним едукацијама у виду курсева, семинара, радионица и слично, али у месту у којем они живе нема оваквих додатних програма едукације. 50% више жена је оваквог става у односу на мушкарце.

Млади из Јужнобанатског округа наводе да знају разлику између формалног, неформалног и информалног образовања, али исто тако на питање да ли су похађали неки додатни вид неформалне едукације кажу да у оквиру њихових места становања нема таквих програма. Када је у питању дуално образовање, просечан број је 3 (на скали 1-5), при чему 1 означава „веома лош“ док је 5 „веома добар“. Највише је младих (35,7%) старости 15-19 година који су на ово питање дали просечан одговор, а њихов образовни статус не прелази средње образовање.

Од укупног броја испитаника 8% младих сматра да је квалитет дуалног образовања у Војводини веома добар и они припадају Јужнобачком и Јужнобанатском округу. Такође, варира одговор испитаника у зависности од типа становања и породичног статуса, при чему просечан број испитаника живи у породичном стану/кући и неудата је/неожењен.

Од 3297 испитаника на питање „Да ли знате да постоји Закон о младима“ половина (50%) је одговорила потврдно, али већ на следеће питање које се односи на начела истог тог Закона више од 80% младих је одговорило да нису упознати, од тога чак 60% женског пола, 15-19 година старости које живе у породичном стану/кући.

Севернобанатски округ се издваја у односу на остале, јер је ту најмање (4,4%) означено одговора „не“ на питање колико су млади упознати са начелима Закона о младима, иста ситуација је и код питања да ли знају да постоји Закон о младима. По свим осталим окрузима млади су изричито неинформисани о овом Закону, што је веома забрињавајуће с обзиром да Закон о младима има за циљ да пре свега унапреди друштвени положај младих особа. Чак више од 60% младих је рекло да у оквиру њиховог места становања не постоје или нису сигурни да удружења спроводе програме који су прилагођени особама са сметњама у развоју. То су углавном окрузи (Јужнобачки, Сремски) у оквиру којих млади нису упознати ни са термином омладинског рада, затим ни омладинске политике што би значило да треба радити на подизању свести међу младима када је реч о овим темама и да то све буде прилагођено особама са сметњама у развоју.

Млади испитаници из Јужнобанатског округа имају могућност за образовањем и највише испитаника је управо из овог округа рекло да је упознато са термином омладинског рада, међутим нису упознати са омладинском политиком која се управо бави мерама и активностима које спроводе различити државни органи, удружења за младе и други субјекти, све у циљу побољшања положаја младих.

1.4. Стратешки циљеви и мере

I ОМЛАДИНСКИ РАД					
СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ	МЕРЕ	РОК	ИНДИКАТОРИ АКТИВНОСТИ У ОКВИРУ МЕРЕ	НОСИЛАЦ АКТИВНОСТИ	ПЛАНИРАНА СРЕДСТВА (РСД)
1.1. Унапређен је квалитет и доступност омладинског рада и обезбеђено његово препознавање	1.1.1. Континуиран рад на препознавању и промоцији занимања омладински радник	2022 – 2025	<ul style="list-style-type: none"> - Број спроведених медијских кампања - Број јавних догађаја на отвореном - Број информативних сесија у установама и просторима за младе - Број информативних сесија и консултација у и са државним органима и органима локалне самоуправе - Број стручних конференција - Број панел дискусија - Број издатих публикација - Број мултимедијалних производа 	ПССИО ЈЛС ОЦД КЗМ Релевантне установе	
	1.1.2. Анализа и дефиниција компетенција које поседују омладински радник и радница, у оквиру Националног оквира квалификација	2022 – 2025	<ul style="list-style-type: none"> - Број спроведених обука и едукација омладинских радника - Број стручних конференција - Број панел дискусија - Број издатих публикација и приручника - Број формираних мешовитих радних група, комисија и стручних тела - Број мултимедијалних производа - Број младих директно и индиректно укључених у процесе 	ПССИО ЈЛС ОЦД КЗМ Релевантне установе	
	1.1.3 Стварање услова за омладински рад као део курикулума и услуга формално	2022 – 2025	<ul style="list-style-type: none"> - Број консултација и заједничких догађаја ОЦД и образовних установа - Број креираних модела крозсекторске комуникације - Број формираних радних група, комисија и стручних тела 	ПССИО ЈЛС ОЦД	

образовних институција		<ul style="list-style-type: none"> - Број издатих публикација, упутстава, водича и приручника - Број организованих тренинга и радионица за младе у основним и средњим школама - Број заговарачких процеса покренутих од стране ОЦД - Број образовних установа формално и неформално укључених у процес - Број високошколских институција директно укључених у процес - Број израђених курикулума и програма - Број издатих публикација - Број организованих стручних скупова и конференција - Број мултимедијалних производа - Број младих директно и индиректно укључених у процесе 	КЗМ Релевантне установе	
1.1.4. Стандардизација програма за младе	2022 – 2025	<ul style="list-style-type: none"> - Број израђених докумената, односно предлога докумената - Број покренутих заговарачких процеса од стране ОЦД - Број публикација и стручних конференција - Број креираних модела крозсекторске комуникације - Број формираних радних група, комисија и стручних тела - Број мултимедијалних производа - Број медијских кампања - Број спроведених обука и тренинга за омладинске раднике - Број младих директно и индиректно укључених у процесе 	ПССИО ЈЛС ОЦД КЗМ Релевантне установе	
1.1.5. Припрема актера омладинске политике и образовних установа за имплементацију	2022 – 2025	<ul style="list-style-type: none"> - Број државних органа укључених у процесе - Број образовних установа укључених у процесе - Број ОЦД укључених у процесе - Број актера омладинске политике укључених у процесе 	ПССИО ЈЛС	

	омладинског рада као наставног програма		<ul style="list-style-type: none"> - Број креираних модела крозсекторске комуникације - Број формираних радних група, комисија и стручних тела - Број организованих студијских путовања - Број издатих публикација, упутстава и водича - Број организованих тренинга и радионица - Број стручних скупова и конференција - Број медијских кампања - Број мултимедијалних производа - Број заједничких догађаја ОЦД и доносиоца одлука - Број консултација ОЦД и образовних установа - Број наставника и професора директно и индиректно укључених у процесе - Број младих директно и индиректно укључених у процесе 	ОЦД КЗМ Релевантне установе	
	1.1.6. Повећавање броја експерата за омладински рад у руралним срединама	2022 – 2025	<ul style="list-style-type: none"> - Број заједничких догађаја ОЦД и доносиоца одлука - Број консултација ОЦД и образовних установа - Број наставника и професора директно и индиректно укључених у процесе - Број развијених интегрисаних система подршке и услуга за младе - Број младих директно и индиректно укључених у процесе 	ПССИО ЈЛС ОЦД КЗМ Релевантне установе	
	1.1.7. Интензивирање теренског омладинског рада	2022 – 2025	<ul style="list-style-type: none"> - Број спроведених акција теренског омладинског рада - Број припадника рањивих група младих који су директно и индиректно укључени - Број мултимедијалних производа - Број организованих јавних догађаја - Број укључених државних органа - Број укључених привредних субјеката - Број укључених ОЦД 	ПССИО ЈЛС ОЦД КЗМ	

				Релевантне установе	
	1.1.8. Унапређење квалитета програма омладинског рада и капацитета пружаоца услуга омладинског рада	2022 – 2025	<ul style="list-style-type: none"> - Број подржаних истраживања о потребама младих; - Број континуираних унапређених програма у складу са потребама младих и друштва - Број нових развијених програма у складу са потребама младих и друштва - Број израђених докумената који прате ефекте реализације програма омладинског рада у складу са развијеним стандардима за осигурање квалитета 	ПССИО ЈЛС ОЦД КЗМ Релевантне установе	
	1.1.9. Препознавање и признавање омладинског рада као услуге која доприноси унапређењу положаја младих	2022 – 2025	<ul style="list-style-type: none"> - Број активности професионализације делатности омладинског рада кроз формално и неформално образовање у складу са стандардима занимања омладинског рада; - Број креираних механизма за признавање компетенција стечених кроз омладински рад - Број анализа и истраживања потреба за развој услуга омладинског рада на локалном нивоу и запошљавања омладинских радника 	ПССИО ЈЛС ОЦД КЗМ Релевантне установе	
1.2. Развијене услуге и механизми који поспешују запошљивост и запосленост младих кроз међусекторску сарадњу	1.2.1. Јачање капацитета омладинских организација у руралним срединама		<ul style="list-style-type: none"> - Број основаних омладинских организација у руралним срединама - Равномерна територијална заступљеност организација за младе - Број обука за лидере и чланове омладинских организација у руралним срединама - Број формалних и неформалних мрежа омладинских организација у руралним срединама - Број спроведених пројеката и програма за младе у руралним срединама - Број младих који је учествовао у пројектима и програмима за младе у руралним срединама 	ПССИО ЈЛС ОЦД КЗМ Релевантне установе	

			<ul style="list-style-type: none"> - Број мултимедијалних и дигиталних производа за младе из руралних средина 		
	<p>1.2.2. Унапређене васпитне и педагошко – психолошко – дидактичко – методичке компетенције наставника и стручних сарадника у раду са младима</p>		<ul style="list-style-type: none"> - Број иницираних измена прописа тако да удружења која спроводе омладинске активности могу да подносе на акредитацију програме сталног стручног усавршавања наставника и стручних сарадника - Број подстакнутих и подржаних удружења која спроводе омладинске активности како би развили и поднели на акредитацију програме сталног стручног усавршавања наставника и стручних сарадника - Обухват младих оснажених у представничким телима ученика и студената за активно учешће у развоју и примени методологије и система мерења ефеката стручног усавршавања наставника и стручних сарадника - Број подржаних иницијатива за успостављање програма и увођење обавезне обуке академског особља за развој професионалних компетенција у раду са студентима 	<p>ПССИО</p> <p>ЈЛС</p> <p>ОЦД</p> <p>КЗМ</p> <p>Релевантне установе</p>	
	<p>1.2.3. Обезбеђено континуирано унапређење наставе и ваннаставних активности кроз сарадњу образовних установа и субјеката омладинске политике</p>		<ul style="list-style-type: none"> - Обухват младих који су подржани за активно учешће представничких тела ученика и студената у развоју програма рада школе и студијских програма - Број успостављених и подржаних механизма сарадње удружења која спроводе омладинске активности и КЗМ са образовним институцијама при извођењу наставних програма - Број развијених механизма сарадње и размене искустава представничких тела ученика и студената, других удружења која спроводе омладинске активности и КЗМ - Обухват младих којима је омогућена размена искустава у раду са младима између образовних установа и ОЦД на домаћем и међународном нивоу; Број подржаних програма који промовишу солидарност, разумевање, толеранцију, родну 	<p>ПССИО</p> <p>ЈЛС</p> <p>ОЦД</p> <p>КЗМ</p> <p>Релевантне установе</p>	

			равноправност и принципе инклузивног друштва у оквиру ваннаставне активности		
	1.2.4. Афирмисање система целоживотног учења и признавања претходног учења и препознавања специфичности неформалних образовних програма у омладинском сектору		<ul style="list-style-type: none"> - Број субјеката омладинске политике који су подржани у афирмисању концепта целоживотног учења - Обухват учешћа представника младих приликом дефинисања модела признавања претходног учења и развоја и примене стандарда рада у неформалном образовању - Обухват информисаних младих о процедури признавања претходног учења - Број подржаних активности препознавања специфичности неформалних образовних програма у омладинском сектору који нису усмерени на стицање одређене квалификације и стручно оспособљавање - Број подржаних развојних неформалних образовних програма у омладинском сектору, који нису искључиво обуке и тренинзи 	<p>ПССИО</p> <p>ЈЛС</p> <p>ОЦД</p> <p>КЗМ</p> <p>Релевантне установе</p>	
1.3. Развијен функционалан и одржив систем каријерног вођења и саветовања младих	1.3.1. Подршка просторима за младе који спроводе програме каријерног вођења и саветовања		<ul style="list-style-type: none"> - Број програма и услуга каријерног управљања и вођења - Број младих који користи услуге и програме каријерног програма и услуга - Број видео кампања - Број промотивних кампања - Број пројеката и програма - Број простора за младе који спроводе програме каријерног управљања и вођења - Број младих који су учествовали у програмима каријерног управљања и вођења који су организовани у просторима за младе - Квалитет програма и услуга каријерног вођења и управљања који су спроведени у просторима за младе - Број дигитализованих услуга и програма каријерног управљања и вођења за младе 	<p>ПССИО</p> <p>ЈЛС</p> <p>ОЦД</p> <p>КЗМ</p> <p>Релевантне установе</p>	
	1.3.2. Јачање постојећих		<ul style="list-style-type: none"> - Број подржаних програма и услуга каријерног вођења и управљања у већ постојећим центрима и установама 	<p>ПССИО</p>	

	каријерних центара за младе		<ul style="list-style-type: none"> - Број младих који користи програме и услуге каријерног управљања и вођења при образовним и другим уставновама - Број организованих центара за каријерно управљање и вођење за младе у средњим школама 	<p>ЈЛС</p> <p>ОЦД</p> <p>КЗМ</p> <p>Релевантне установе</p>	
	1.3.3. Укључивање представника привредног и омладинског сектора у развој услуга и механизма који поспешују запосленост и запошљивост младих		<ul style="list-style-type: none"> - Број подржаних пројеката за унапређење јавних политика које омогућавају да представници привредног и омладинског сектора буду укључени у креирање услуга и механизма који поспешују запосленост и запошљивост младих - Територијална покривеност обезбеђености развоја стандарда и модела за укључивање представника привредног и омладинског сектора у локалне савете за запошљавање у својству сталних чланова савета са правом гласа - Територијална покривеност подстакнутог укључивања представника привредног и омладинског сектора у локалне савете за запошљавање, као сталне чланове савета са правом гласа - Број пројеката подржаних за развој и имплементацију међусекторских услуга које поспешују стопу активности, запошљивост и запосленост младих на локалном нивоу 	<p>ПССИО</p> <p>ЈЛС</p> <p>ОЦД</p> <p>КЗМ</p> <p>Релевантне установе</p>	
	1.3.4. Унапређење постојећих и креирање нових програма који поспешују запошљивост и запосленост младих		<ul style="list-style-type: none"> - Број унапређених постојећих активних мера запошљавања младих - Број развијених мера усмерених на запошљавање и смањење дискриминације младих жена на тржишту рада у сарадњи са приватним сектором - Број подржаних програма за унапређење постојећих и креирање нових програма за преквалификацију и доквалификацију - Број подржаних програма за унапређење постојећих и креирање нових програма преко којих млади стичу практична знања, вештине и компетенције које су неопходне на тржишту рада 	<p>ПССИО</p> <p>ЈЛС</p> <p>ОЦД</p> <p>КЗМ</p> <p>Релевантне установе</p>	

			<ul style="list-style-type: none"> - Број подржаних програма за унапређење постојећих и креирање нових програма који подстичу активност младих жена, као и младих из осетљивих друштвених група и младих из НЕЕТ групе - Квалитет подржаних развојних афирмативних мера за запошљавање младих из осетљивих група на основу оцене корисника 		
	1.3.5. Подржан развој, примена и промоција активности које подстичу запошљивост и запосленост младих		<ul style="list-style-type: none"> - Број подржаних програма за развој и примену вршњачке едукације који подстичу активност младих - Обухват младих жена, младих из осетљивих друштвених група и младих који нису у образовању, обуци, нити су активни на тржишту рада, којима је обезбеђена подршка да конкуришу на програме који поспешују активност младих - Број подржаних промоција примера добре праксе младих који су прошли програме који подстичу запошљивост и запосленост младих путем медија и друштвених мрежа 	ПССИО ЈЛС ОЦД КЗМ Релевантне установе	

ПРОСТОРИ ЗА МЛАДЕ

1.5. Фокус група

Радна група за израду Акционог плана политике за младе у АП Војводини за период 2022-2025 утврдила је методологију организовања фокус групе за тематску област II „Простори за младе“. Сачињен је позив намењен младима, организацијама младих, организацијама за младе, институцијама које се баве младима са територије АП Војводине, и другим заинтересованим странама, да се пријаве за учешће у фокус групама по тематским областима. Позив је упућен уз помоћ интернет канала комуникације 25.11.2021. (слањем позива на имејл адресе, објавама на друштвеним мрежама и сл.), а затворен је 7.12.2021. године. Пристигла је пријава 21 заинтересоване особе за учешће у фокус групи тематске области II „Простори за младе“. Састанак фокус групе заказан је за 16.12.2021. у 14 часова, путем *Zoom* веб апликације.

Састанку фокус групе на дан 16.12.2021. у 14 часова присуствовало је 16 учесника. Састанак је модерирао Горан Остојић, омладински активиста и генерални секретар Новосадског омладинског форума. Учесници фокус групе долазили су из следећих општина: Нови Сад, Београд, Панчево, Алибунар, Кањижа, Сомбор, Бачка Паланка, Сремски Карловци, Зрењанин. Међу учесницима подједнако су се налазили млади, омладински активисти и представници институција које се баве младима, а такође је и поштован принцип родне равноправности. Састанак фокус групе је сниман за потребе сачињавања записника, уз пристанак свих присутних учесника.

Закључак је да младе дефинитивно највише занимају **простори на отвореном, у природном окружењу**, и у том простору се осећају добро. Простори треба да имају обезбеђен **приступ младима са инвалидитетом**, као и друге функционалности које омогућавају провођење слободног времена младих у њима. Учесници су се сложили да простори, уз добру организацију материјалних, временских, људских и финансијских ресурса, могу и треба да буду коришћени као **коворкинг простор**, односно да буду изнајмљивани другим младим људима да раде из њих. У овом случају, осим **суфинансирања трошкова простора**, постиже се и ефекат да млади који нису запослени или тек почињу да раде, дођу у директну комуникацију са младим предузетницима са којима деле простор, и на тај начин увиде бенефите од

предузетничког духа и самозапошљавања. Простор за младе не мора бити **тематски оријентисан**, може бити везан за све теме од интереса за младе, али је важно да особа која ради у њему буде сервис, односно подршка када им се млади обрате са својим изазовом/проблемом. Такође, потребно је обезбедити могућност да се простор за младе финансира са више различитих страна и начина, како би себи **обезбедио финансијску одрживост кроз дужи временски период**. То не искључује одговорност институција, напротив, **првенствено на нивоу локалне самоуправе треба да постоји подршка за обезбеђивање и континуирано одржавање простора за младе**, како би програми и активности у њима били започети. Дакле, прво обезбедити просторе за младе, а након тога креирати активности и програме који ће се реализовати у њима. Подршка од стране покрајинског или републичког нивоа власти је свакако добродошла, али она треба да буде ту за **јачање капацитета организација младих и за младе**, а не да се бави редовним одржавањима и трошковима простора. Ова подршка треба да буде успостављена тако да ефикасно може да одговори на различите **потребе младих у различитим срединама**. Могу да постоје заједнички програми за све просторе за младе, али они треба да буду усмерени на теме које подједнако погађају све младе (нпр. дигитална безбедност младих). Уз овакву организациону структуру, од организација младих и за младе и њихових људских капацитета, зависиће развој програма и даљи раст, док ће простори за младе на тај начин добити трајну намену, па самим тим ће у њима и увек неко покретати нове иницијативе. Само на овакав начин ће се обезбедити дугорочна одрживост простора за младе.

1.6. Деск анализа

Проблем од ког се пошло у истраживању јесте недостатак простора намењених младима, као и недоступност простора младима генерално на територији АП Војводине. Према Закону о младима у Републици Србији, младима се сматрају особе старости између 15 и 30 година, тако да ова популација захвата више различитих периода одрастања, па самим тим млади имају и различите потребе. Примера ради, у односу на формално образовање, млади могу бити ђаци основних школа, средњошколци, студенти, али простори образовних установа везани су искључиво за њихов образовни статус, и њихова употреба строго је контролисана процесом формалног образовања, тзв. образовним планом и програмом. Са друге стране, према подацима Еуростата за 2018. годину, млади у највећем броју случајева живе са својим родитељима, и то у чак 59% када је реч о популацији између 25 и 34 године. Исто истраживање каже да је просек година у којима се млади осамостаљују у

Републици Србији 31,1 година, што ће рећи да они више нису ни млади према националним прописима. Из ових неколико података види се да су млади ускраћени за простор у којем би им било омогућено слободно и активно провођење времена, на начин на који они мисле да је најбољи за њих. Приступ таквим просторима од важности је за њихов даљи квалитетан развој. Развој људских ресурса, што представља и овај сегмент обезбеђивања простора за младе, групише чак шест циљева одрживог развоја: 1, 2, 3, 4, 5 и 10, што додатно даје на значају решењу овог проблема.

Циљ истраживања је утврдити број, карактеристике тренутно доступних простора за младе на територији АП Војводине, како би се стекла реална слика тренутне ситуације, као и постојећи капацитети намењени младима. Резултати истраживања и закључци, тј. деск анализа у целости, послужиће приликом дефинисања мера у оквиру Акционог плана политике за младе АП Војводине за период 2022-2025, како би се у наредне четири године подигли капацитети простора намењених младима на територијама локалних самоуправа које се налазе у АП Војводини. Мерама активне омладинске политике на покрајинском нивоу, биће значајно унапређени простори намењени младима на нивоу локалних заједница.

Методологија коришћена приликом израде Деск анализе за тематску област II „Простори за младе“ утврђена је на нивоу Радне групе за израду Акционог плана политике за младе у АП Војводини за период 2022-2025 година. Она подразумева географски оквир деск истраживања и предмет деск анализе, односно селектоване и расположиве секундарне изворе информација, прикупљене путем службених и приватних издања. Затим, комплекснија, квалитативна истраживања, која се могу користити као допуна секундарних извора: анализе планова и програма обука за младе, приручници за омладинске раднике, досадашња истраживања и евалуације, приручници за младе, стручни и научни радови и анализе, чланци, саопштења и сл. Поред основног већ поменутог, један од циљева деск анализе је и анализа примера добре праксе међу просторима за младе. Као извори информација послужиће академска и струковна литература, законска регулатива Републике Србије, резултати интернет претраживања, консултације са стручњацима из предметних области и др. Све претходно наведено води у прилог томе да је на нивоу Радне групе изабран интердисциплинарни приступ, уз помоћ више техника прикупљања података. Овакав приступ изабран је из разлога што су тематске области дефинисане на основу нацрта будућих националних стратешких докумената, који треба да ступе на снагу почетком 2022. године у Републици Србији.

У току израде ове деск анализе паралелно трају процеси измене и допуне Закона о младима, као и израда нове Националне стратегије за младе за период од 2022. до 2030. године, у којима је посебан фокус стављен управо на просторе за младе. Према важећој, али према нацрту нове Стратегије, стратешко опредељење Републике Србије је да ради са младима и за

младе на стварању адекватних и подстицајних услова за квалитетан живот младих, њихово равноправно, активно и организовано учешће и развој потенцијала који доприносе личној и друштвеној добробити уз примену политике једнаких могућности и родне равноправности. Од самог почетка развоја омладинског сектора у Републици Србији приоритет је свакако остао да се младима пруже подједнаке шансе, у било ком делу државе да живе, како би се процес константних миграција бар успорио, ако га већ није могуће зауставити у потпуности. Осниване су канцеларије за младе, формиран су локални Савети за младе, израђивани локални акциони планови за младе. Све су то били неопходни предуслови за остваривање сарадње на свим нивоима власти (јединице локалне самоуправе, покрајинске, републичке), да би омладинске политике уопште могле да буду тема приликом креирања јавних политика. Од случаја до случаја, кроз ове подухвате изграђени су, опремљени и у рад пуштени омладински клубови и теретане на отвореном, као и мали спортски терени, створени су услови за квалитетно провођење слободног времена, развијање здравих стилова живота, активно учешће младих у друштву, коришћење и креирање културних садржаја, неформално образовање и информисање прилагођено потребама младих¹⁷. Много је урађено у омладинском сектору, без јасног мерења учинка, и какав је ефекат постигнут улагањем. Један од разлога зашто је прекинута Национална стратегија за младе 2015 – 2025 пре њеног истека, осим примене Закона о планском систему, је и то. Циљ је стећи слику шта је то све урађено и шта је од свега вредело у претходном периоду.

Потреба за постојањем простора за младе у којима би они на квалитетан начин могли да проводе слободно време и реализују различите облике неформалног образовања потврђена је и истраживањем Нинамедије, у току 2020. године. Тада је 64% младих изјавило да у њиховој локалној заједници постоји јавни простор за провођење слободног времена младих, попут омладинског клуба, дома културе, културног центра, спортског центра, теретане на отвореном и сл. Међутим, да је постојећи простор довољан сложило се свега 14% младих, док је чак 50% одговорило да није. Такође, 17% младих изјавило је да у својој близини нема такав простор, док 18% ни не зна да ли постоји тако нешто, што ће рећи да су млади неинформисани. Овај јаз са одговорима наставио је да се продубљује и у наредном периоду¹⁸. Због свега тога, на нивоу нове Стратегије за младе, биће посебно дефинисана Тематска област бр. 2, под називом Омладински простори, посебно усмерена на циљ да свака јединица локалне самоуправе има минимум један простор намењен младима. С тим у вези, Акциони план политике за младе АП Војводине за период 2022-2025 треба да прати и допуњује адекватним мерама стратешке документе републичког нивоа, а у циљу што бољег одговора на потребе младих из региона Војводине.

¹⁷ Нацрт Стратегије за младе за период од 2022. до 2030. године, Министарство омладине и спорта, Београд, новембар 2021.

¹⁸ Истраживање положаја и потреба младих у Републици Србији, Нинамедија, Београд, 2020

Фокус деск истраживања о доступним просторима за младе на територији АП Војводине може се представити следећом листом таргетираних простора:

- Канцеларије за младе,
- Омладински клубови,
- Омладински центри,
- Центри културе,
- Локални сервиси за информисање,
- Креативне индустрије,
- Пословни инкубатори,
- Хабови,
- Простори за младе на отвореном.

Заједничко свим претходно набројаним просторима јесте да су намењени омладини, чак и када то није изричито наглашено законски. Друга заједничка тачка им је то што су ови простори покретани кроз различите иницијативе у претходних двадесетак година, и као такви нису део неког већег, организованог система, попут образовног система или спортских савеза и друштава. Ово је важно нагласити, јер су и простори спортских клубова, па и средњих школа и факултета, простори у којима млади проводе доста времена. Међутим, у тим просторима већ постоји дефинисан програм рада, и млади користе те просторе по основу тих програма, а не како би самостално креирали сопствене програме. То свакако не значи да у оквиру средње школе, или нпр. локалног одбојкашког клуба није могуће покренути додатни простор за младе, само је важно да је он искључиво предвиђен за омладину, има доступан садржај широј заједници младих која је већа од његове основне, и ти млади могу делимично или у потпуности да учествују у креирању садржаја.

Према члану 18. важећег Закона о младима, предвиђено је постојање **канцеларија за младе** на нивоу јединице локалне самоуправе. Канцеларије за младе су нашле своје место у првом Закону о младима из разлога обезбеђивања услова за активно укључивање младих у живот и рад друштвене заједнице, оснаживања младих, пружања подршке организовању различитих друштвених активности младих, учења и креативног испољавања потреба младих, и сл. За јединице локалне самоуправе оснивање канцеларија за младе није било обавезујуће, тако да након десет година примене Закона о младима, омладински сектор и није задовољан постигнутим резултатима. За потребе ове деск анализе, узет је пример Канцеларије за младе Града Новог Сада, описно, као један од позитивнијих примера. Канцеларија за младе обавља послове који се односе на уређење и

стварање услова за бригу о младима, доношење и реализацију стратегија и акционог плана за њено спровођење на територији Града, праћење остваривања акционих планова, програма за младе и рад на унапређењу локалне омладинске политике, успостављање и одржавање сарадње са локалним организацијама, удружењима и групама младих, организацијама за младе, ученичким и студентским парламентима, институцијама, установама и организацијама које у оквиру своје надлежности имају програме за младе, подстицање омладинског организовања и друге послове. Њеним радом руководи Градска управа за спорт и омладину. Канцеларија за младе Града Новог Сада као свој саставни део поседује Омладински ОК клуб, и он представља директну везу између локалног акционог плана и његове имплементације, пружа младима могућност да се окупљају, осмишљавају и реализују активности, остваре своје потенцијале и тако оснажени допринесу развоју заједнице. У склопу Омладинског ОК клуба обезбеђена је подршка, простор и опрема за окупљање и креативно изражавање младих, трибине, промоције, конференције, радионице, културну и уметничку продукцију, реализацију пројектних активности удружења младих и удружења за младе¹⁹. Потребно је нагласити да је овај модел један од успешнијих модела када су у питању омладински клубови покретани при канцеларијама за младе у АП Војводини, али из разлога што постоји блиска сарадња са омладинским организацијама из читавог Града Новог Сада, које за потребе овог простора креирају садржај и програме.

Према дефиницији Речника омладинске политике, **омладински клуб** је место/простор где се млади окупљају и проводе слободно време, а у којем се спроводе различити програми, пројекти и активности омладинског рада који подстичу њихов лични и социјални развој. Он може бити вођен од стране удружења младих и за младе, локалне самоуправе, школе, цркве или релевантне институције. Из претходног примера везаног за канцеларију за младе, да се закључити да у пракси ова два типа простора за младе могу да се преклапају, што је у пракси чест случај. Ипак, основна разлика, бар у теоријском делу, јесте та да млади у омладинском клубу треба да имају висок степен аутономије у одлучивању чему ће да служи тај простор, што у оквиру канцеларија за младе дефинитивно није случај.

Омладински центар представља место/простор где млади могу да проводе слободно време бавећи се различитима стварима, углавном везаним за стицање знања и вештина кроз неформално образовање. У омладинском центру углавном се спроводе активности које спадају у област рада са младима нпр. учење страних језика, фотографије, рачунарства. Он треба да одговори на препознате потребе младих у заједници и пружи оне активности које јој недостају. Овакви центри су логичан

¹⁹ Локални акциони план политике за младе Града Новог Сада за период 2019-2022. године

наставак омладинских клубова, када се развију до тог нивоа, али и тада омладински центар може имати, у свом опису услуга које пружа, и свој омладински клуб²⁰.

За разлику од спортских друштава и клубова, на листи простора за младе нашли су се **центри културе**. Оно што је код њих различито у односу на установе формалног образовања или спортске организације, јесте што је култура сама по себи отворена за аматерско стваралаштво, па се савршено уклапа у тражену дефиницију простора за младе. Примера ради, Културни центар Нови Сад у оквиру своје делатности трага за новим моделима презентације културне делатности, водећи рачуна, пре свега, о квалитету. Реализацијом разноврсних програма: књижевних трибина, друштвених трибина, сценских, музичких, ликовних, филмских програма, издавачке делатности, фестивала, мултимедијалних и интердисциплинарних пројеката, препознат је по отворености и пријемчивости новим тенденцијама у култури, нарочито када је реч о млађим уметничким ствараоцима²¹.

Локални сервиси за информисање или **омладински инфо-центри** отворени су за младе који су у потрази за различитим „општим“ информацијама, које су им потребне за лакше доношење одлука у свакодневном животу и раду. Може да се деси да ови сервиси после извесног времена прерасту у медиј, и да се баве искључиво темом информисања младих, кроз интернет портале, канале и сл., а могућ је и даљи развој у другом правцу, ка саветовалишту за младе на теме за које се утврди потреба и могућност деловања. У оба случаја оваквог развоја, омладински инфо-центри губе карактеристике простора за младе, јер више немају општи карактер провођења слободног времена омладине у њима.

Креативне индустрије, осим привредних субјеката, подразумевају и просторе за стваралаштво младих у различитим областима попут: издаваштва, штампаних медија, графичке индустрије, *IT* и развоја софтвера, рекламне, музичке и филмске индустрије, дизајна, радија и телевизије, адвертајзинга, моде, па и старих заната. Реч је о просторима у којима млади треба да стварају и покрећу иницијативе које у коначници имају развој предузетништва и привреде у целини. Због тога су креативне индустрије и постављене као један од приоритета Владе. Подршком коју је пружила Република Србија развоју креативне индустрије, циљ је да се постигне бржи развој сектора уз системску подршку државе кроз стални отворени дијалог јавног, приватног и невладиног сектора и стручне јавности, затим динамичан међусекторски дијалог и сарадња, као и боље повезивање са другим гранама привреде и приватним сектором. На овај начин промовише се образовање, отвореност, иновативност и

²⁰ Речник омладинске политике, НАПОР, Нови Сад, 2015.

²¹ Извештај о раду и пословању за 2020. годину, Културни центар Нови Сад, 2021.

креативност²². Због тога, у анализу простора за младе свакако треба да уђу организације које се баве креативним индустријама, јер су оне пример како и привредни сектор може да обезбеди квалитетне просторе за младе, а да при томе има још увек и пословни интерес.

Пословни инкубатори представљају места за развој пословних идеја, најчешће предузетничких, од идеје до момента пуштања производа или услуге на тржиште. Они подразумевају просторе који се предузетницима уступају, бесплатно или уз накнаду, и где уз подршку стручних ментора раде на развоју својих бизниса. Овај концепт је нераздвојив од идеје простора за младе, јер су први пословни инкубатори оснивани при пословним факултетима, а постоје и студентски пословни инкубатори, намењени искључиво студентима. Свакако, млади који су корисници пословних инкубатора и своје слободно време посвећују предузетништву, самостално раде на личном развоју, само што је оно тематски оријентисано на бизнис, што није случај са омладинским клубовима или канцеларијама за младе.

Хабови су платформе за сусрет предузетника, и они су по својим карактеристикама једноставнији од пословних инкубатора. Док у пословним инкубаторима привредни субјекти могу да бораве дужи временски период, као читаво предузеће, хабови су једноставнија форма, где се обезбеђује сарадња самосталних предузетника, samozапослених, и тзв. фриленсера. Због тога, хабови најчешће пружају услугу коворкинг простора, тачније дељења ресурса у виду заједничке канцеларије, сала за састанке, техничке опреме, комуналија и сл. Такође, хабови су место где различити фриленсери могу да сарађују са другим фриленсерима, на заједничким пројектима, односно да се окупе око неког заједничког пословног циља. Због тога су хабови као простори за младе од изузетног значаја, јер подстичу младе на samozапосљавање и омогућавају преношење предузетничког духа и иницијативе на њих. Хабови, као пословни модел, су врло компатибилни са другим просторима за младе, јер могу да обезбеде додатно суфинансирање, ради лакшег покривања трошкова. Примера ради, локална омладинска организација, која је покренула омладински клуб, може вишак свог простора и термина огласити за изнајмљивање младим предузетницима из Републике Србије и/или иностранства. На овај начин, обезбеђују се додатна средства, али и доток нових људи и иницијатива у простор за младе, где ће се интеракцијом сигурно створити нека нова вредност.

Простори за младе на отвореном представљају места намењена младима, на којима се они осећају пријатно, слободно и безбедно, и при томе су ови простори и званично опредељени младима. Као такви, они немају нужне техничке

²² Влада Републике Србије: <https://www.srbija.gov.rs/tekst/329887/kreativne-industrije.php>

карактеристике, али је важно да им је намена трајно дефинисана, без могућности већих промена. То могу бити делови паркова, спортских терена, трибина, сале на отвореном, теретане на отвореном, скејт паркови и сва она места која млади доживљавају као своја. Њих је готово немогуће таргетирати у потпуности, али је могуће пратити интересовања младих за овакве просторе, и обезбедити подршку за одрживост истих. Примера ради, Канцеларија за младе Кањижа је на иницијативу младих из локалне заједнице уредила кућицу-оставу на обали Тисе, како би млади преко лета могли да активности из омладинског клуба реализују тамо. Овакав подухват Канцеларије за младе Кањижа наишао је одличне реакције у локалној заједници, нарочито међу омладином.

Чак и на овај начин суженим фокусом на просторе за младе, јасно је да велики број простора од различитих организација припада овој категорији. Просторе ових карактеристика могу да поседују и факултети, средње школе, спортска друштва, културно-уметничка друштва, и др., али пошто они имају доминантно предодређене, најчешће и законски дефинисане програме и садржаје истих, изузети су из ове деск анализе.

За потребе пројекта **„У центру одговорне омладинске политике“** Омладински савез удружења "ОПЕНС" је у периоду август-септембар 2021. године израдио документ под називом **„Анализа постојања и начина функционисања омладинских центара, клубова, хабова, коворкинга по управним окрузима у Републици Србији“**. У склопу ове анализе урађен је детаљан попис простора који су тренутно, по својој намени доступни младима, а да се налазе на територијама управних округа АП Војводине. Табеларни приказ доступних простора, са њиховим карактеристикама налазе се у прилогу деск анализе. Ова база таргетираних простора за младе показује да је број простора намењених младима највећи у градским срединама, универзитетским центрима. Из тог разлога, не изненађује податак да расте број младих који не знају да овакви простори уопште постоје у њиховој средини. То се дешава или из разлога што стварно не постоје, у малом месту, или зато што су груписани у строго урбаним зонама градских, универзитетских делова. Нема адекватне распоређености, како би доступност била бар приближна.

Са друге стране, сви анализирани простори за младе имају различите осниваче, па тако и различиту праксу којом обезбеђују сопствену одрживост. Од свог оснивања, омладински сектор инсистира да програми посвећени младима буду бесплатни, што значајно утиче на број и дуготрајност иницијатива. Пројектни циклуси нису стабилан извор финансирања, а суфинансирање од стране корисника се сматра недозвољеним, када је омладински сектор у питању. Због тога велики број канцеларија за младе, и омладинских клубова после одређеног периода буде угашен. Са друге стране, приватна иницијатива,

у виду пословних инкубатора и хабова, показала се одрживијом, и спремнијом за брже промене. Из тог разлога, паралелно са овим процесима, покренута је иницијатива цивилног, омладинског сектора, да се започне процес стандардизације.

У **Нацрту Стандарда омладинских простора** (омладински клубови, омладински центри и омладински ресурсни центри), који је припремио Омладински савез удружења "ОПЕНС" у оквиру пројекта „У центру одговорне омладинске политике“, припремљен је предлог стандардизације омладинских простора, што је нешто најближе тематици којом се бави ова деск анализа. Овај нацрт предлаже три категорије омладинских простора, почев од најједноставнијих: омладински клубови, омладински центри и омладински ресурсни центри²³. Заједничко за све три категорије им је омладински рад, тачније да се у овим просторима спроводе процеси омладинског рада. Оно што је различито јесте просторни капацитет, број програма, људски ресурси којима располажу, и територијална распрострањеност активности. Омладински ресурсни центри у теорији би требало да представљају и својеврстан стуб омладинске политике, који активно, на регионалном нивоу, учествује у креирању исте и у комуникацији је са доносиоцима одлука и представницима јавних власти. Овако замишљен модел има своје предности и мане. Предности су му што узима у обзир регионалну различитост унутар Републике Србије, па би на тај начин омладинске политике могле да буду на својеврстан начин децентрализоване, у складу са потребама младих у тој регији, што је вишеструко потврђено као потребно. Примера ради, на територији АП Војводине уз развијену мрежу омладинских клубова, окупљених око омладинских центара, неопходно је да имају један или два омладинска ресурсна центра, који ће се бавити омладинском политиком на покрајинском нивоу. Проблем настаје онда када би овако нешто пробало да се реплицира у било који други део Републике Србије, јер омладински сектор ни у једној другој регији не поседује овако квалитетне ресурсе и потенцијале за даљи развој на такав начин. Такође, предложени концепт стандардизације омладинских простора предвиђа искључиво стандардизацију процеса стицања статуса омладинског радника, као занимања, и креирање радних места за исте. Ово значи да се мање бави самим простором за младе и/или самим програмима који у тим просторима треба да се реализују, а више кадровском политиком будућих радних места. Приликом оваквих пројекција треба имати у виду да је интересовање младих за рад у просвети у паду генерално у Републици Србији, као и о жељама младих да се селе у веће градове и/или иностранство²⁴. Из свих ових разлога упитно је да ли се читав један стандард будућих услуга које се пружају младима у локалној заједници може градити око недефинисаних компетенција једног будућег занимања.

²³ Нацрт Стандарда омладинских простора (омладински клубови, омладински центри и омладински ресурсни центри), Омладински савез удружења „Нови Сад омладинска престоница Европе – ОПЕНС“, Нови Сад, 2021.

²⁴ Алтернативни извештај о положају и потребама младих у Републици Србији – 2021., КОМС, Београд, 2021.

Како би се обезбедио већи број простора за младе у јединицама локалне самоуправе, потребно је утврдити на тим територијама какви су простори уопште доступни младима, и у каквом стању. Закон о јавној својини, предвиђа могућност уступања простора различитим организацијама и наменама. И нису само локалне самоуправе те које поседују вишак квадрата простора који пропада. Само примера ради, Јавно предузеће за склоништа Републике Србије поседује само у пословници Нови Сад 196 склоништа, што на територији АП Војводине представља око 50.000 квадратних метара простора атомских склоништа²⁵. Већ сада, због уштеда, неки од ових простора се изнајмљују, али већина њих је свакако на терету државног буџета, и пропадају постепено. Уколико постоје финансијска средства која би била уложена у омладински сектор, било да су из јавних или приватних средстава, првенствено је потребно изградити заједнички модел по коме ће простори за младе бити организовани и управљани. Додељивати или инвестирати без учешћа младих нема смисла, јер неће дати резултате. Оптеретити младе покретаче промена у локалној средини великим финансијским обавезама према просторима такође нема смисла, јер ће их то одбити као и до сада. Препустити приватној иницијативи, кроз привредне субјекте, да обезбеђују просторе за младе, довешће искључиво до акцелераторских програма људских ресурса, а у цивилном сектору искључиво до креирања нових социјалних услуга у локалној заједници. Једино заједничким моделом, у којем свакако страна улаже оно најбоље што има за младе, креираће се модел одрживих простора који је равномерно распоређен по јединицама локалне самоуправе широм АП Војводине.

Закључак деск анализе за тематску област II „Простори за младе“ не одступа много од закључака досадашњих анализа омладинског сектора у Републици Србији, иако је тематика простора за младе релативно нов појам у речнику омладинског сектора. Низак степен партиципације младих у процесима доношења одлука утиче директно на укупни степен омладинског активизма, али и проактивности омладине у другим сферама живота. Оваква ситуација нарочито погађа мале средине и њихове локалне заједнице, јер без значајне економске активности у њима, долази до убрзаног пропадања јавних ресурса и њихових просторних капацитета. На тај начин, и почетак обезбеђивања простора намењеног младима је тежак, јер не постоје елементарни услови: потенцијални простори су запуштени, а млади незаинтересовани. У појединачним случајевима, примера ради, краткорочним волонтерским акцијама, млади успевају да се самоорганизују и да покрену иницијативе обезбеђивања простора за себе и друге младе из њихове заједнице, али без институционалне подршке, овакве акције веома брзо утихну. Локалне самоуправе, али и покрајинске и републичке институције, поседују значајно више квадрата стамбених и пословних простора, па и отворених простора, у односу на своје реалне потребе и управљачке капацитете. Ти простори најчешће нису у

²⁵ Програм пословања Јавног предузећа за склоништа за 2021. године

потпуности административно комплетирани, имају нерешене имовинско-правне односе или им недостају употребне дозволе и сл., тако да за њихово коришћење постоје ограничења. Услед ових недостатака, простори постају запуштени услед неодржавања, па и небезбедни. Оваква ситуација захтева и додатну финансијску, али и стручну подршку, како би недостаци били на адекватан начин отклоњени. Јасно је, овакав проблем млади људи, без подршке стејкхолдера, не могу да реше. Младима је једноставније да се преселе негде где постоје бољи услови за свакодневни живот и рад. **Најкраће речено, простора је много, а младих је мало.**

Са друге стране, у случају да се око идеје обезбеђивања простора за младе у локалној заједници окупи довољна и критична група младих, на нивоу локалних самоуправа могуће је покренути иницијативу обезбеђивања простора за младе. Овакве иницијативе најчешће се покрећу у сарадњи са локалним удружењима младих и/или за младе, локалним канцеларијама за младе, спортским и културно-уметничким друштвима. Међутим, након краткотрајних успеха иницијативе, у виду привременог, почетног опремања простора, континуитет у даљем раду изостаје. Ретки примери успешних и дугорочно позиционираних, тј. одрживих простора за младе, су они примери који поред материјалних ресурса у виду простора поседују и људски ресурс за подизање капацитета истог. Тај људски ресурс се најчешће налази у виду: програм менаџера локалног удружења младих и/или за младе, координатора канцеларије за младе, омладинског радника, или сл. Реч је о особи која је афирмисана у локалној заједници, има око 3-5 година искуства у омладинском активизму, познаје вештине пројектног менаџмента бар на основном нивоу, и у стању је да креира садржај занимљив младима који проводе време у простору. Како су овакви појединци ретки у малим локалним заједницама, тако се примери одрживих простора за младе чешће налазе у већим градовима и општинама, а ређе у оним мањим. Такође, од њиховог личног професионалног опредељења зависи и колико дуго желе да се баве простором намењеним младима. Разлог овоме налази се у томе што су **простори за младе у највећој мери креирани ситуационим приступом**, тј. сваки простор за младе креиран је на свој специфичан начин: негде се пошло од празног простора, негде од доступног донатора, негде од групе младих. Због тога је одрживост простора за младе, готово искључиво везана за људски ресурс.

Решење овог проблема лежи у јасно подељеној одговорности свих заинтересованих страна у процесу обезбеђивања простора за младе. Како је сам простор везан за одређену локацију, једино логично решење је да локална самоуправа преузме бригу физички о објекту који користе млади, дакле о простору. Трајно уступање простора младима из своје заједнице, као и покривање комуналних трошкова за исти, локална самоуправа би требала и морала да преузме у своју надлежност. То је нарочито важно нагласити, јер је локална самоуправа већ преузела одговорност за просторе који пропадају

и постају запуштени, па не постоји разлог да вишак простора који може да служи сврси омладинском сектору не буде искоришћен на овај начин. *Млади из локалне заједнице*, са друге стране, било да се ради о удружењу или неформалној групи, приоритетни су корисници простора. Због тога, *уступање простора треба да им буде омогућено уз јасно поштовање принципа доброг домаћина*, односно да на тај простор и материјалне ресурсе у њему гледају као на своје личне, и да се према њима односе на адекватан, безбедан и економски свестан начин. Формално, ови односи би требали да буду дефинисани јасно уз помоћ етичких кодекса и/или правила „кућног“ реда, мада постоје примери између младих и образовних установа да је овакав однос могућ и без правно-обавезујућих споразума. Млади којима простор буде уступљен, са друге стране, треба да пруже бесплатан програм намењен младима из своје заједнице, како би се постигао синергетски ефекат сарадње. У случају повећане конкуренције, односно да више група младих конкурише за исти простор, квалитет програма и број потенцијалних корисника истих треба да буду параметри за одређивање приоритета.

Када је реч о подршци просторима за младе у виду програма, односно садржаја намењених младима, то је комплекснији део који изискује укључивање више заинтересованих страна, **првенствено стручну подршку у раду са младима, а затим и финансијску подршку развоју исте**. Првенствено, простор за младе треба да поседује **техничко-технолошке карактеристике** које обезбеђују приступачност простора свим групама младих. Ту се на првом месту мисли на младе са инвалидитетом. Простор за младе неопходно је да буде материјално и технички опремљен уређајима за реализацију неформалног образовног процеса (компјутер, штампач, пројектор, ТВ и сл.), као и да буде мултифункционалан и прилагодљив различитим наменама и потребама младих (мобилни, склопиви намештај). Стабилна интернет конекција је обавезна. Пошто ови захтеви нису безначајни, потребно је утврдити систем праћења стања у којем се налазе простори за младе. Дефинисањем јасних и мерљивих критеријума могуће је започети систем стандардизације простора за младе по систему „одоздо на горе“ (енгл. „*bottom-up*“). Потврђивањем статуса простор за младе стицала би се могућност приступа програмима намењених таквим просторима. Програми намењени просторима за младе треба да се развијају у два правца:

1. Програми подршке развоју капацитета омладинских активиста на локалу у циљу развоја што квалитетнијих и одрживијих програма за младе,
2. Програми финансијске подршке вишегодишњим програмима који се реализују у просторима за младе.

Програм подршке развоју капацитета омладинских активиста на локалу подразумева стручну подршку од стране релевантних субјеката омладинске политике који делују на територији АП Војводине. Овакви програми треба да буду подржани финансијски са покрајинског и/или републичког нивоа сектора омладине.

Програми финансијске подршке вишегодишњим програмима који се реализују у просторима за младе подразумевају финансијску подршку локалним иницијативама које се баве младима, по моделу суфинансирања програма из покрајинског и/или републичког нивоа сектора омладине.

Како би се подстицао предузетнички дух међу младима у локалним заједницама, потребно је оставити могућност да се простори за младе додатно финансирају дељењем радног простора по моделу коворкинга. Овај модел је двоструко користан, прво јер обезбеђује додатну одрживост простору за младе, а друго јер омогућава вршњачку едукацију између младих предузетника и других младих који долазе у простор. Такође, потребно је омогућити да се простори за младе обезбеђују и из приватних донација и/или у склопу привредних субјеката, уз јасно дефинисане критеријуме којима подлежу и други простори за младе.

Иницијативе за креирање омладинских клубова, омладинских центара и омладинских ресурсних центара могуће су искључиво обезбеђивањем огромних финансијских инвестиција у омладински сектор, што је одлично уколико такве могућности постоје. Реалност је да је за мале локалне заједнице, које имају статус неразвијених локалних самоуправа потребно осмислити модел који ће њиховим просторима за младе дати шансу. Такође, сва релевантна истраживања показују да је број омладинских активиста и/или омладинских радника недовољан и за тренутно стање, тако је нереално очекивати од локалних иницијатива да буду у стању да обезбеде одмах кадрове који испуњавају формалне критеријуме везане за знање, вештине и компетенције. Потребно је направити модел који ће квалитетним локалним омладинским иницијативама обезбедити могућност за даљи развој. Тек након тога, може се ући у процес стандардизације пружања комплекснијих услуга намењених младима.

1.7. Резултати анкетног испитивања

На питање да ли у оквиру њиховог места постоје простори за младе на отвореном око 60% испитаника узраста 15-19 година је одговорило да не постоје или да нису сигурни (најзаступљенији одговори су из Јужнобанатског (24,6%) и Јужнобачког (13,6%) округа. Укупно 33% младих се изјаснило да у својим местима имају овакве просторе.

Више од 75% младих свих узраста не посећује просторе за младе у својим местима, исто толико младих не зна да ли су простори за младе бесплатни, па чак ни да ли постоји неки програм у тим просторима. Подједнако су рекли и да не постоји простор прилагођен особама са инвалидитетом.

Када су у питању Канцеларије за младе, да ли их посећују и да ли су упознати са њеним радом – 15% младих се изјаснило да постоји КЗМ у њиховом месту (Јужнобачки и Јужнобанатски округ најзаступљенији), око 19% младих не посећује КЗМ у Јужнобанатском округу, а 22% у Јужнобачком округу. У овим процентима је веће учешће женског пола и са завршеном основном или средњом (стручном) школом.

Укупан број младих који су се изјаснили да не посећују КЗМ је више од 90%. На скали од 1 (уопште нисам упознат/а) до 5 (у потпуности сам упознат/а) са радом КЗМ, просечан број је 1,5, а скоро 70% (67,7%) није упознато са програмом Канцеларије за младе. Најзаступљенији су средњошколци.

Што се тиче Омладинског клуба или центра, у оба случаја око 50% младих је одговорило да нису сигурни да ли у њиховом месту постоје, око 25% није сигурно, а само 20% младих каже да постоје.

Нешто другачија ситуација је са питањем да ли у оквиру њиховог места постоји Културни центар. 73,4% младих узраста 15-19 година, средњошколског образовања из Јужнобачког и Јужнобанатског округа је одговорило да у оквиру њиховог места постоје Културни центри, око 34,5% припада Сремском и Западнобачком округу. Само 10% се изјаснило да не постоје Културни центри.

1.8. Стратешки циљеви и мере

II ПРОСТОРИ ЗА МЛАДЕ					
СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ	МЕРЕ	РОК	ИНДИКАТОРИ АКТИВНОСТИ У ОКВИРУ МЕРЕ	НОСИЛАЦ АКТИВНОСТИ	ПЛАНИРАНА СРЕДСТВА (РСД)
2.1. Омладински простори су успостављени и функционишу у складу са дефинисаним стандардима	2.1.1. Успоставити нове омладинске просторе	2022 – 2025	<ul style="list-style-type: none"> - Број спроведених студија - Број спроведених истраживања - Број идејних пројеката за просторе - Број иницијатива - Број младих који користе просторе за младе - Број ЈЛС укључених у процесе - Број нових омладинских простора - Број стручних и научних скупова - Број промотивних кампања - Број иницираних садржаја и програма 	<ul style="list-style-type: none"> ПССИО ЈЛС ОЦД КЗМ Релевантне установе 	
	2.1.2. Адаптирати постојеће просторе за младе	2022 – 2025	<ul style="list-style-type: none"> - Број спроведених студија - Број спроведених истраживања - Број идејних пројеката за адаптацију - Број иницијатива - Број младих који користе просторе за младе - Број ЈЛС укључених у процесе - Број адаптираних омладинских простора - Број стручних и научних скупова - Број промотивних кампања - Број програма за младе 	<ul style="list-style-type: none"> ПССИО ЈЛС ОЦД КЗМ Релевантне установе 	
	2.1.3. Подићи компетенције особа које раде са младима у	2022 – 2025	<ul style="list-style-type: none"> - Број тренинга - Број обука - Број семинара 	<ul style="list-style-type: none"> ПССИО ЈЛС 	

	неформалном образовању		<ul style="list-style-type: none"> - Број стручних скупова, догађаја, панела и сл. - Број ЈЛС укључених у процесе - Број образовних установа укључених у процесе - Број младих укључених у програме и пројекте - Број омладинских радника и радница укључених у процесе, програме и пројекте - Број особа које раде са младима у неформалном образовању укључених у пројекте и програме - Број израђених приручника и мултимедијалних садржаја 	ОЦД КЗМ Релевантне установе	
	2.1.4. Израдити стандарде за омладинске просторе	2022 – 2025	<ul style="list-style-type: none"> - Број стручних догађаја - Број младих укључених у процесе - Број омладинских радника и особа које раде са младима у неформалном образовању укључених у процесе - Број предложених стандарда - Квалитет предложених стандарда - Број ОЦД укључених у процесе - Број ЈЛС укључених у процесе - Број информативних кампања - Број студијских путовања и промоција добре праксе 	ПССИО ЈЛС ОЦД КЗМ Релевантне установе	
2.2. Унапређен квалитет рада канцеларија за младе	2.2.1. Подићи ниво учешћа младих у процесима доношења одлука	2022 – 2025	<ul style="list-style-type: none"> - Број младих укључених у процесе доношења одлука на локалном нивоу - Број савета за младе - Број младих укључених у рад савета за младе - Број и квалитет других механизма за учешће младих 	ПССИО ЈЛС ОЦД КЗМ	

			<ul style="list-style-type: none"> - Број информативних кампања - Број заговарачких процеса у области омладинске политике - Број организованих догађаја - Број укључених ОЦД из области омладинске политике 	Релевантне установе	
2.2.2. Унапредити компетенције координатора и запослених у КЗМ	2022 – 2025		<ul style="list-style-type: none"> - Број КЗМ укључен у активности - Број пројеката и програма развијених за координаторе и запослене у КЗМ - Број ЈЛС укључен у активности - Број ОЦД укључен у активности - Број младих укључених у процесе и активности - Број водича, курикулума и мултимедијалног садржаја - Број консултација - Број стручних догађаја - Квалитет стандардизације рада КЗМ 	ПССИО ЈЛС ОЦД КЗМ Релевантне установе	
2.2.3. Установити буџет за финансирање локалне омладинске политике у свим ЈЛС	2022 – 2025		<ul style="list-style-type: none"> - Број израђених и усвојених акционих планова за младе - Број укључених ЈЛС - Број иницијатива - Број округлих столова и стручних скупова - Број усвојених локалних буџета у којима је предвиђено финансирање локалне омладинске политике - Број укључених младих у активно заговарање - Број укључени ОЦД 	ПССИО ЈЛС ОЦД КЗМ Релевантне установе	
2.2.4. Подржати омладинске мреже и омладинске савезе	2022 – 2025		<ul style="list-style-type: none"> - Број омладинских мрежа и омладинских савеза - Број ОЦД укључен у процесе - Број младих укључен у процесе 	ПССИО ЈЛС	

			<ul style="list-style-type: none"> - Равномерна заступљеност свих округа и ЈЛС - Број омладинских радника укључен у процесе - Број особа које раде са младима у неформалном образовању укључен у процесе - Број институција и организација покрајинске управе и локалне самоуправе укључених у процесе - Број кровних организација за младе у АП Војводини 	<p>ОЦД</p> <p>КЗМ</p> <p>Релевантне установе</p>	
	2.2.5. Подржати просторе за младе на отвореном	2022 – 2025	<ul style="list-style-type: none"> - Број програма и пројеката за младе на отвореном - Број кампова у природи за младе - Број изграђених и реконструисаних простора за младе у руралним срединама - Број укључених омладинских радника - Број локалних самоуправа укључених у процес креирања услова за наставу на отвореном, односно у природи - Број организованих путовања и посета парковима природе - Обухват привреде и институција - Обухват младих 	<p>ПССИО</p> <p>ЈЛС</p> <p>ОЦД</p> <p>КЗМ</p> <p>Релевантне установе</p>	
2.3. Унапређен систем прикупљања и обраде података о младима на свим нивоима, са посебним фокусом на процес извештавања	2.3.1. Унапредити систем прикупљања података и праћење ефеката мера и резултата планских докумената	2022 – 2025	<ul style="list-style-type: none"> - Број извештаја о релизованим активностима у области омладинске политике - Број спроведених мониторинга и евалуације - Број поступака анализе и унапређења дефинисаних индикатора 	<p>ПССИО</p> <p>ЈЛС</p> <p>ОЦД</p> <p>КЗМ</p>	

			<ul style="list-style-type: none"> - Број стручних скупова, панел дискусија и сл. - Број директно укључених младих - Број укључених ОЦД - Број укључених институција и представника привредног сектора 	Релевантне установе	
	2.3.2. Унапредити међусекторску сарадњу на локалном, окружном и покрајинском нивоу	2022 – 2025	<ul style="list-style-type: none"> - Број изграђених међусекторских механизма за праћење омладинске политике - Број институција укључених у процес - Број привредних субјеката укључених у процес - Број ОЦД укључених у процес - Број младих директно укључених у процес - Број округлих столова, конференција и сл. - Број информативних кампања и мултимедијалних садржаја - Број израђених докумената, упутстава, водича, модела правилника и сл. 	ПССИО ЈЛС ОЦД КЗМ Релевантне установе	
	2.3.3. Знања о младима су заснована на релевантним подацима која се користе за планирање у свим областима и нивоима власти	2022 – 2025	<ul style="list-style-type: none"> - Број спроведених анализа ефеката примене акционог плана - Број израђених докумената мониторинга и евалуације покрајинског и локалних акционих планова и других јавних и практичних политика - Број организованих конференција - Квалитет и број промотивних активности - Број укључених институција, ОЦД и младих - Развијени индикатори и смернице праћења циљева омладинске политике - Усвојен систем извештавања институција о сопственим активностима који 	ПССИО ЈЛС ОЦД КЗМ Релевантне установе	

			<p>препознаје категорије младих у складу са Законом о младима и извршено мерење испуњености циљева омладинске политике у својој надлежности</p> <ul style="list-style-type: none"> - Развијени механизми омладинских истраживања - Обезбеђена реализација редовних истраживања о потребама младих и темама од интереса и коришћење добијених резултата за развој акционих планова и других докумената јавне и практичне политике 		
2.4. Унапређени механизми деловања и капацитета субјеката омладинске политике у области креирања, спровођења и праћења развоја омладинске политике	2.4.1. Подићи капацитете субјеката омладинске политике на покрајинском и локалном нивоу	2022 – 2025	<ul style="list-style-type: none"> - Број укључених ОЦД - Број обука, вебинара и других облика едукације - Број укључених младих - Број укључених привредних субјеката и институција - Број информативних кампања - Број укључених савета за младе - Број укључених КЗМ - Број укључених ЈЛС 	<p>ПССИО</p> <p>ЈЛС</p> <p>ОЦД</p> <p>КЗМ</p> <p>Релевантне установе</p>	
	2.4.2. Ускладити локалне документе омладинске политике са планом развоја ЈЛС		<ul style="list-style-type: none"> - Број акционих планова усклађених са локалним плановима развоја - Број програма у области локалне омладинске политике и акционих планова спровођења програма - Број докумената јавне и практичне политике на локалном нивоу - Број информативних кампања - Број округлих столова и стручних скупова - Број студијских размена 	<p>ПССИО</p> <p>ЈЛС</p> <p>ОЦД</p> <p>КЗМ</p> <p>Релевантне установе</p>	

	<p>2.4.3. Појачати капацитете запослених у институцијама у области омладинске политике</p>		<ul style="list-style-type: none"> - Број обука, семинара, вебинара и других облика едукације запослених у институцијама - Број представника ОЦД у процесима обучавања - Број младих директно укључених у процесе - Број информативних кампања - Број стручних догађаја 	<p>ПССИО ЈЛС ОЦД КЗМ Релевантне установе</p>	
--	--	--	--	--	--

НАЦЕР

2. АКТИВНО УЧЕШЋЕ МЛАДИХ

2.1. Фокус група

Бечејско удружење младих је реализовало фокус групу за тематску област Активно учешће младих, која се реализовала у оквиру пројеката „Израда Акционог плана политике за младе у АП Војводини“ који реализује Европски омладински центар Војводине у партнерству са Новосадским омладинским форумом, *Connecting People* из Панчева и Сомборским едукативним центром, а уз подршку Покрајинског секретаријата за спорт и омладину АПВ.

Фокус група се реализовала у склопу истраживања, а у складу са методологијом утврђеном на Радној групи за израду Акционог плана политике за младе у АП Војводини за период од 2022. до 2025. године.

Фокус група одржана је у понедељак 17.01.2022. са почетком у 14 часова, уживо.

Фокус групи присуствовало је 10 учесника/ца која је релизована уз фацилитацију Гордане Адамов и Александра Ђекића. Учесници/це фокус групе били су представници/це удружења младих и за младе, представници ученичких парламената, представници/це локалних самоуправа и образовних установа.

Путем фокус групе дошло се до следећих закључака:

1. Млади су недовољно укључени у процесе доношења одлука;
2. Млади нису адекватно обавештени о раду тела која су задужена за повећање активног учешћа младих као што су Савети за младе и ученички парламенти;

3. Представници институција нису довољно упућени у то шта представља „партиципација младих“ те су склони да одлуке доносе самостално, уз консултацију са младима;

4. Представници медија не извештавају о могућностима за активно укључивање младих, као ни о активностима које спроводе, планирају и реализују млади;

5. Рад ученичких парламената и Савета за младе није довољно транспарентан;

Препоруке за унапређење области:

1. Потребно је да медији унапреде начин извештавања о младима и да више раде на њиховом информисању о проблемима, потребама и могућностима;

2. Све институције које раде са младима (образовне, културне, спортске) се морају више ангажовати око укључивања младих у процесе доношења одлука;

3. Информисати младе о омладинској политици, механизмима за учешће и законским оквирима;

4. Едукација младих о омладинској политици, терминологији која често може да звучи неразумно и збуњујуће како за младе, тако и за оне који раде са младима;

5. Неопходно је организовати више активности за младе у руралним срединама и укључити их у планирање и реализацију истих;

6. Увођење обавезног грађанског васпитања за све;

7. Увођење омладински одговорног буџетирања у све јединице локалне самоуправе;

2.2. Деск анализа

Сви, а посебно субјекти омладинске политике, обезбеђују подстицајно окружење и дају активну подршку у реализацији омладинских активности младих, предузимању иницијативе и њиховом смисленом укључивању у процесе доношења и спровођења одлука које доприносе личном и друштвеном развоју, а на основу пуне обавештености младих.²⁶

Речник омладинске политике дефинише Активно учешће (енгл. *Participation*) или партиципацију као нешто више од пуког учествовања у некој активности. Оно подразумева учешће у процесу идентификације потреба и проблема, истраживању потенцијалних решења, доношењу одлука и планирању и спровођењу акција у заједници. Активно учешће младих у раду институција и друштвеним процесима омогућава младима да преузму одговорност за сопствену будућност и будућност друштва, што им истовремено помаже да стекну аутономију и пружа прилику да задобију бројне вештине и знања. Активно учешће младих представља окосницу сваке омладинске политике.

Потребно је, наводе аутори, да млади активно учествују како у креирању тако и у спровођењу омладинске политике на свим нивоима. Активно учешће младих схватају аутори пре свега као њихово учешће у процесима доношења свих одлука које настоје да одговоре на питања која се тичу младих. Учешће младих у процесима доношења одлука одвија се кроз програме и активности удружења младих и за младе, као и неформалних група. Учешће у раду институција и тела, путем различитих механизма - Савета, ученичких и студентских парламената, радних група, редовних консултација, структурираног дијалога, заговарања и коменаџмента без сумње је важан облик учешћа младих, кажу аутори Речника.

У књизи „Учешће младих од покушаја до партиципације“ Родерта Харта дефинисани су нивои учешћа младих кроз укупно осам скала, с тим да Харт сматра да у прва три нивоа заправо нема речи о учешћу.

Нивои учешћа младих:

Ниво 8 Одрасли и млади заједно доносе одлуке.

Ниво 7 Млади предводе и иницирају акцију

Ниво 6 Одрасли иницирају, одлуке се доносе заједно са младима

²⁶ Начело активног учешћа младих, Закон о младима (2011.)

Ниво 5 Информисање и консултовање младих

Ниво 4 Млади се обавештавају о додељеним улогама

Ниво 3 Токенизам

Ниво 2 Млади су украс

Ниво 1 Младима се манипулише

У актуелној Националној стратегији за младе за период 2015 – 2025. година у оквиру стратешког циља Унапређено активно учешће младих жена и мушкараца, дефинисан је специфични проблем у овој области а који гласи: Правни и политички оквир не подстиче и не стимулише учешће и активизам младих, јер не ствара адекватне услове за остваривање омладинског учешћа и активизма. Не постоје ефикасни механизми за интегрисање омладинских перспектива у јавне политике и учешће младих. Дефинисан је специфични циљ који: Унапређен је правни и политички оквир укључивања перспективе младих жена и мушкараца и учешће младих у процесима доношења одлука и развоју политика за младе. За носиоце реализације активности наведено је Министарство надлежно за младе.

Очекивани резултати и планиране активности реализације дефинисани овим документом су:

- израђена свеобухватна анализа правног и политичког оквира и праксе за учешће и активизам младих на националном, покрајинском и локалном нивоу;
- дефинисана законска обавеза свих институционалних актера да у развој својих политика уврсте перспективе младих и представнике младих;
- формулисани критеријуми за родно осетљиво праћење развоја политика у којима су уврштене перспективе младих и представници младих;
- обезбеђена адекватна заступљеност (процент места) и ниво учешћа младих, како би се постигла равноправност младих у процесима и телима;
- извршене измене и допуне ЗОМ-а, како би се унапредило правно препознавање младих и укључивање перспективе младих у развој јавних политика.
- подржати функционално и активно укључивање представника младих у рад и одлучивање јавних институција и организација на равноправној основи;
- развити смернице за омладинско и родно одговорно буџетирање на свим нивоима;

- развити стандарде и механизме избора младих за учешће у процесима доношења одлука и развоја политика, укључујући афирмативне мере за учешће мање заступљеног пола;
- развити и применити механизам структурираног дијалога по међународним стандардима;
- обезбедити адекватну заступљеност и ниво учешћа младих како би се постигла равноправност у процесима и телима.
- развити смернице за СОП на локалном нивоу за укључивање перспективе младих које садрже и родну перспективу и перспективу осетљивих група младих у развојне процесе и политике;
- подржати израду, реализацију, праћење и евалуацију ЛАП уз активно учешће младих у процесима и одлукама;
- укључити младе мушкарце и жене на равноправној основи у процес развоја, имплементације, праћења и евалуације ЛАП;
- унапредити смернице за улогу, надлежности и правни статус КЗМ и компетенције особа које руководе КЗМ.

У радној верзији циљева и мера нове Стратегије за младе за период од 2022. до 2030. године, специфичан проблем три наводи се: недовољно учешће младих у процесима доношења одлука и волонтерским активностима и недовољно развијени капацитети субјеката омладинске политике на свим нивоима за креирање, спровођење и праћење мера омладинске политике, а као циљ: Млади су активни учесници друштва на свим нивоима кроз међусекторску сарадњу, развијене капацитете и одрживе механизме учешћа субјеката омладинске политике.

Дефинисане мере за решавање проблема:

Мера 1 Млади активно учествују у процесима доношења одлука и политика од значаја за младе, као и њиховог развоја, примене, праћења спровођења и вредновања.

Мера 2 Волонтерске услуге и услуге подршке неформалним групама младих су одрживе и стандардизоване кроз подстицајну средину и континуирану системску подршку.

Мера 3 Млади активно и одговорно доприносе међународној сарадњи и мобилности.

Мера 4 Развијени механизми омладинског одговорног буџетирања на свим нивоима.

Мера 5 Млади су информисани и компетентни за смислено учешће у грађанском друштву и допринос у реализацији циљева одрживог развоја у складу са принципима глобалног образовања.

У Екс пост анализи Националне стратегије за младе 2015 – 2020. се наводи да Акциони план за младе дефинише пет кључних индикатора за праћење остварених резултата у оквиру овог стратешког циља Унапређено активно учешће младих жена и мушкараца.

Закључак анализе спровођења акционих планова за младе јесте да је потребно **више радити на активностима које се тичу повећања броја младих који учествују у раду удружења и оних који учествују у процесу доношења одлука.**

Такође, анализа препознаје да млади све више сматрају да **нису довољно заступљени у процесима доношења одлука** и ту је потребно учинити додатни напор како би се повећала формална укљученост младих у те процесе.

Према подацима Кровне организације младих у Србији, млади и даље у јако малом проценту (7%) сматрају да имају прилике да учествују у процесу доношења одлука у својим локалним заједницама. Тачније, чак 69% младих оцењује веома лоше или лоше могућности за доношење одлука на локалном нивоу (Графикон 2), што може да буде и последица чињенице да чак 65 од 145 (45,5%) јединица локалне самоуправе нема савет за младе, док 52 (35,9%) немају формирану канцеларију за младе и још 18 ЈЛС (12,4%) има формирану КЗМ али немају запосленог координатора/ку.

Савети за младе јединице локалне самоуправе препознати су као институционални механизми за активно учешће младих и креирање локалне омладинске политике у Републици Србији, дефинисани Законом о младима. Овај Закон предвиђа национални, покрајински и локални савет за младе.

2.3. Резултати анкетног испитивања

На питање да ли су чланови неког удружења младих и за младе - 88% младих је одговорило да није, 66,1% је женског пола, 32,4% мушког и остали 1,5%.

Најизраженија је опет најмлађа категорија испитаника (11% - да, 88,6% - не).

Значајно је нагласити да се код младих из преостале две категорије (20-24 и 25-30 година) подаци значајно преклапају када је у питању негативан одговор на чланство у удружењима младих и за младе (износи око 8%) – половину чине Јужнобачки и Јужнобанатски округ, затим следе Западнобачки и Сремски округ заједно износе 25%, а остатак су Средњобанатски, Севернобачки и Севернобанатски округ.

Мали проценат младих који су чланови неког удружења, средњошколци су (15-19 година). Од укупног броја 11% младих који су чланови удружења младих и за младе, а да су на факултету (основним или мастер студијама) и 4 младе особе са докторских студија.

У питању чланства младих у ученичком или студентском парламенту, такође је више од 85% младих средњошколки (27,6%) који нису чланови, а живе у оквиру Јужнобачког и Јужнобанатског округа у породичној кући/стану.

Просечан број заинтересованих младих људи за политичка дешавања на територији АП Војводине износи 2,7 на скали од 1 до 5 (1 - нисам заинтересован/а, 5 - у потпуности сам заинтересован/а).

Просечан број заинтересованих младих за омладинску политику на територији АП Војводине износи 2,4, на скали од 1 до 5 (1 - нисам заинтересован/а, 5 - у потпуности сам заинтересован/а). 50% младих припада Јужнобачком и Јужнобанатском округу, Сремском и Западнобачком 27,9%, Севернобачки и Средњобанатски 17,3% и око 5% Севернобанатском округу.

Заинтересованост младих омладинском политиком по нивоима:

- локалном – више од 50% жене, у односу на мушкарце, сви окрузи подједнако

- националном – око 50% жене више од мушкараца, доминирају Јужнобачки и Јужнобанатски округ, па за њима Западнобачки и Сремски округ
- међународном – око 80% жене, доминирају Јужнобачки и Јужнобанатски округ

За сва 3 нивоа, 82,9% чине средњошколци (15-19 година), док су млади старости 20-24 и 25-30 година скоро изједначени када је у питању заинтересованост за ОП. Подједнака је заинтересованост за све 3 нивоа код младих када је у питању њихов образовни статус (свуда највише основна или средња школа), факултет у веома малом проценту заступљен (10%).

3,7 је просечан број младих који сматрају да млади могу да утичу на друштвене промене, на скали 1-5 чак 50% их је дала број 5, а нешто мање од 20% посто број 4. Из овога би могли закључити да млади ипак имају свест о томе да су веома битни за друштво и његово функционисање и да самим тим својим учешћем могу да утичу на друштвене промене.

Међутим, на питање у којој мери су млади укључени у процес доношења одлука, око 65% младих сматра да нису укључени или су само донекле укључени, док 2% сматра да су млади у потпуности укључени у процес доношења одлука. Јужнобачки и Јужнобанатски округ доминирају, затим следе Сремски и Западнобачки окрузи са укупно 30% средњошколаца женског пола и узраста 15-19 година.

Према подацима закључујемо да млади на територији АП Војводине излазе на изборе у великом проценту (више од 30%), с обзиром да више од 40% нема право да гласа (нису пунолетни).

Док код питања процеса европских интеграција, више од 50% их је одговорило да не знају шта је то. Потребна је едукација средњошколаца на ову тему.

Више од 50% младих зна да постоји Закон о волонтирању. Тренутно активних волонтера према подацима има 4,4% , преко 60% је некада волонтирало, 23% није никада волонтирало. 86% младих са територије АП Војводине је учествовало на волонтерском кампу, а 14% младих није никада до сада.

2.4. Стратешки циљеви и мере

III АКТИВНО УЧЕШЋЕ МЛАДИХ					
СТРАТЕШКИ ЦИЉ	МЕРЕ	РОК	ИНДИКАТОРИ АКТИВНОСТИ	НОСИЛАЦ АКТИВНОСТИ	ПЛАНИРАНА СРЕДСТВА (РСД)
3.1. Унапређен је правни и политички оквир укључивања перспективе младих жена и мушкараца и учешће младих у процесима доношења одлука и развоју политика за младе	3.1.1. Подржати информисање младих о политичким процесима	2022 – 2025	<ul style="list-style-type: none"> - Број спроведених обука - Број уличних промотивних акција - Број укључених представника институција - Број укључених младих - Број укључених политичких субјеката - Број израђених дигиталних алата и мултимедије - Број медијских кампања - Број кампања спроведених онлајн - Број укључених омладинских радника - Број наставника и професора који је укључен у процес 	<p>ПССИО</p> <p>ЈЛС</p> <p>ОЦД</p> <p>КЗМ</p> <p>Релевантне установе</p>	
	3.1.2. Унапредити сарадњу образовних институција и организација цивилног друштва на тему партиципације младих и активизма	2022 – 2025	<ul style="list-style-type: none"> - Број школа који се одазвао сарадњи са цивилним сектором - Број представника доносиоца одлука укључених у процесе - Број закључених протокола о сарадњи - Број обука - Број локалних самоуправа у којима је остварена сарадња ОЦД и образовних установа и институција - Број догађаја 	<p>ПССИО</p> <p>ЈЛС</p> <p>ОЦД</p> <p>КЗМ</p> <p>Релевантне установе</p>	

			<ul style="list-style-type: none"> - Број заједничких пројеката и програма 		
3.1.3. Подржати локалне омладинске партиципативне политике	2022 – 2025		<ul style="list-style-type: none"> - Број јединица локалних самоуправа у којима је уведено омладински одговорно буџетирање - Број спроведених пројеката партиципативног буџетирања - Број изађених локалних планских докумената - Број заједничких медијских кампања - Број младих укључених у процесе одлучивања у локалној заједници 	ПССИО ЈЛС ОЦД КЗМ Релевантне установе	
3.1.4. Развијање пратиципативних механизма на нивоу покрајине и локалних самоуправа	2022 – 2025		<ul style="list-style-type: none"> - Број формираних омладинских кровних савеза, формалних и неформалних - Број канцеларија за младе које су функционалне и спроводе активности - Квалитет програма и пројеката - Број савета за младе на локалу - Број органа у локалној самоуправи у којима учествују млади 	ПССИО ЈЛС ОЦД КЗМ Релевантне установе	
3.1.5. Оснаживање структурираног дијалога на нивоу покрајине и локалних самоуправа	2022 – 2025		<ul style="list-style-type: none"> - Број догађаја, конференција и стручних скупова - Број публикација, издања, водича и сл. - Број формираних мешовитих тела у локалној заједници - Број корсекторских активности у локалној заједници 	ПССИО ЈЛС ОЦД КЗМ Релевантне установе	

	<p>3.1.6. Подршка програмима који унапређују културне и креативне потенцијале младих</p>	<p>2022 – 2025</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Број креативних и културних клубова за младе који су добили подршку за развој у образовним установама - Број препознатих и унапређених програма који подстичу креативност код младих на локалном нивоу и омогућавају сарадњу са другим срединама - Квалитет обезбеђене подршке за културне активности младих у оквиру неформалних иницијатива и удружења која спроводе омладинске активности на основу оцене младих корисника - Број подржаних иницијатива и програма у оквиру средњег и високог образовања усмерених на уметничку и културну продукцију уз учешће младих - Број развијених програма обуке младих за самозапошљавање путем удруживања у уметности и култури 	<p>ПССИО</p> <p>ЈЛС</p> <p>ОЦД</p> <p>КЗМ</p> <p>Релевантне установе</p>	
	<p>3.1.7. Укључивање младих у припрему и реализацију садржаја у институцијама културе</p>	<p>2022 – 2025</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Уведени посебни термини за младе ствараоце у оквиру програма институција културе без надокнаде - Квалитет развијених програма вредноване праксе за младе у институцијама културе током редовног школовања и студирања на основу оцене корисника - Број подржаних институција културе усмерених ка младима као примарној 	<p>ПССИО</p> <p>ЈЛС</p> <p>ОЦД</p> <p>КЗМ</p> <p>Релевантне установе</p>	

			циљној групи у развоју и реализацији програма за младе		
	3.1.8. Обезбеђена системска подршка реализацији културне партиципације младих	2022 – 2025	<ul style="list-style-type: none"> - Број институција културе којима је обезбеђена подршка за рад на укључивању младих у стварање садржаја и коришћење културних садржаја - Развијене стимулативне фискалне мере за приватни сектор који финансијски подржава културну партиципацију младих - Обухват младих који су подржани кроз препознавање и обезбеђивање системске подршке креативним индустријама младих и културном предузетништву младих - Број удружења која спроводе омладинске активности у области културе и уметности на локалном нивоу којима је омогућено коришћење јавних простора 	<p>ПССИО</p> <p>ЈЛС</p> <p>ОЦД</p> <p>КЗМ</p> <p>Релевантне установе</p>	
3.2. Успостављени су услови за изградњу капацитета и синергију у раду субјеката омладинске политике и одрживи развој и укључивање већег броја удружења која спроводе омладинске активности	3.2.1. Подизање капацитета омладинским ОЦД које делују на територији АП Војводине	2022 – 2025	<ul style="list-style-type: none"> - Број обука - Број ОЦД - Број младих чланова и лидера организација - Број стратешких догађаја и конференција - Број конектинг догађаја - Број пројеката и програма - Број промотивних кампања 	<p>ПССИО</p> <p>ЈЛС</p> <p>ОЦД</p> <p>КЗМ</p> <p>Релевантне установе</p>	
	3.2.2. Подршка постојећим и оснивање нових	2022 – 2025	<ul style="list-style-type: none"> - Број пројеката - Број укључених младих - Број укључених ОЦД 	<p>ПССИО</p>	

	мрежа и савеза омладинских ОЦД на локалном, окружном и покрајинском нивоу		<ul style="list-style-type: none"> - Број формалних мрежа - Број неформалних мрежа - Број формалних мрежа - Број дигиталних алата 	<p>ЈЛС</p> <p>ОЦД</p> <p>КЗМ</p> <p>Релевантне установе</p>	
	3.2.3. Подршка иновативним програмима у области грађанског васпитања	2022 – 2025	<ul style="list-style-type: none"> - Број заједничких програма образовних установа и ОЦД - Број иновативних алата у настави грађанског васпитања - Број студијских путовања и посета младих државним и политичким институцијама - Број мултимедијалних промотивно едукативних производа - Број дигитализованих процеса и наставних алата 	<p>ПССИО</p> <p>ЈЛС</p> <p>ОЦД</p> <p>КЗМ</p> <p>Релевантне установе</p>	
	3.2.4. Прилагођени и доступни културни садржаји младима	2022 – 2025	<ul style="list-style-type: none"> - Број програма који укључују младе у процес развоја прилагођавања културних садржаја младима којима је обезбеђена подршка - Број програма обука запослених у институцијама културе о савременим начинима и средствима представљања културних садржаја на начин прилагођен младима којима је обезбеђена подршка - Број потписаних споразума, меморандума и протокола о унапређењу сарадње институција културе и образовања ради повећања 	<p>ПССИО</p> <p>ЈЛС</p> <p>ОЦД</p> <p>КЗМ</p> <p>Релевантне установе</p>	

			броја младих који користе културне садржаје		
	3.2.5. Повећати удео садржаја о култури и креативним индустријама за младе у медијима		<ul style="list-style-type: none"> - Квалитет обезбеђене подршке за развој онлајн провајдера културне партиципације младих на основу оцене корисника - Број подржаних промоција културне партиципације међу младима у свим врстама медија, уз истицање креативних младих као позитивних узора - Квалитет унапређених садржаја везаних за културу и креативне индустрије у оквиру образовног програма јавних сервиса на основу оцене младих корисника 	ПССИО ЈЛС ОЦД КЗМ Релевантне установе	
3.3. Унапређени услови за волонтирање међу младима и за младе	3.3.1. Подршка волонтирању	2022 – 2025	<ul style="list-style-type: none"> - Број волонтерских сервиса - Број младих који волонтирају - Број медијских кампања - Број волонтерских акција - Број конференција и стручних скупова - Нови системи информисања, окупљања и управљања 	ПССИО ЈЛС ОЦД КЗМ Релевантне установе	
	3.3.2. Успостављен ефикасан, родно осетљив систем препознавања различитих категорија младих у ризику од социјалне искључености	2022 – 2025	<ul style="list-style-type: none"> - Развијен нови систем категоризације младих у ризику од социјалне искључености у складу са ЕУ стандардима - Територијална покривеност обезбеђене примене новог система категоризације при праћењу младих у ризику од социјалне искључености 	ПССИО ЈЛС ОЦД КЗМ	

	у складу са ЕУ стандардима		- Број подржаних истраживања о младима из различитих категорија у ризику од социјалне искључености	Релевантне установе	
	3.3.3. Успостављен систем праћења и процене прилагођености програма младих жена и мушкараца, у ризику од социјалне искључености	2022 – 2025	<ul style="list-style-type: none"> - Развијен родно осетљив механизам праћења и евалуације локалних програма намењених младима у ризику од социјалне искључености - Извршена дигитализација система праћења у институцијама здравства, просвете, социјалне заштите и запошљавања; - Број извршених обука запослених у институцијама здравства, просвете, социјалне заштите и запошљавања за примену механизма праћења и евалуације, која укључује родно осетљиве индикаторе 	ПССИО ЈЛС ОЦД КЗМ Релевантне установе	
	3.3.4. Успостављање систем акредитације програма и лиценцирања пружаоца услуга младима у ризику од социјалне искључености	2022 – 2025	<ul style="list-style-type: none"> - Извршена стандардизација услуга и програма намењених младима у ризику од социјалне искључености - Развијен и примењен механизам акредитације програма намењених младима у ризику од социјалне искључености - Развијен и примењен механизам лиценцирања пружаоца програма намењених младима у ризику од социјалне искључености 	ПССИО ЈЛС ОЦД КЗМ Релевантне установе	
3.4. Повећано је учешће младих у заштити животне средине и одрживог развоја	3.4.1. Спровођење програма за превентивну подршку младима у ризику од социјалне	2022 – 2025	<ul style="list-style-type: none"> - Број конференција и стучних скупова - Број укључених институција - Број кампања - Број уличних акција - Број укључених младих 	ПССИО ЈЛС	

	искључености на локалном нивоу		<ul style="list-style-type: none"> - Број укључених ОЦД - Број иновативних алата - Број пројеката и програма - Број обука и догађаја - Територијална покривеност подршке успостављања локалних сервиса и развоја програма за ефикасније саветовање и психолошку подршку младих у ризику од социјалне искључености - Територијална покривеност подршке успостављања локалних сервиса и развој програма за унапређење радног ангажмана младих у ризику од социјалне искључености; - Територијална покривеност развијених локалних фондова за подршку програмима за младе у ризику од социјалне искључености кроз партнерство субјеката омладинске политике и привредних субјеката 	<p>ОЦД</p> <p>КЗМ</p> <p>Релевантне установе</p>	
	3.4.2. Развијање компетенција за рад на превенцији социјалне искључености младих код субјеката омладинске политике на локалном нивоу		<ul style="list-style-type: none"> - Број подржаних програма обука представника институција и цивилног друштва које се баве превенцијом социјалне искључености младих - Број подржаних програма информисања доносиоца одлука у јединицама локалне самоуправе на тему права и потреба младих у ризику од социјалне искључености - Број подржаних програма обука о родној равноправности и родној 	<p>ПССИО</p> <p>ЈЛС</p> <p>ОЦД</p> <p>КЗМ</p> <p>Релевантне установе</p>	

			перспективи за представнике институција које се баве превенцијом социјалне искључености		
	3.4.3. Континуирано развијање и реализовање превентивне услуге и програме за младе у ризику од социјалне искључености од стране удружења која спроводе омладинске активности	2022 – 2025	<ul style="list-style-type: none"> - Број програма удружења која спроводе омладинске активности на идентификовању потреба младих у ризику и развоју и реализацији адекватних програма којима је обезбеђена подршка - Број успостављених партнерстава и подршке удружењима која раде са младима који су у ризику од социјалне искључености - Број подржаних активности успостављања партнерстава међу субјектима омладинске политике на интегралном приступу у коришћењу постојећих локалних ресурса (људских, материјалних, техничких). 	ПССИО ЈЛС ОЦД КЗМ Релевантне установе	
3.5. Створени су системски предуслови да млади у ризику од социјалне искључености буду адекватно препознати и подржани у укључивању у економске, друштвене и културне токове	3.5.1. Подстицање активног коришћења постојећих сервиса и програма од стране младих у ризику од социјалне искључености	2022 – 2025	<ul style="list-style-type: none"> - Број конференција и стучних скупова - Број укључених институција - Број кампања - Број уличних акција - Број укључених младих - Број укључених ОЦД - Број иновативних алата - Број пројеката и програма - Број обука и догађаја - Територијална покривеност подршке развоја локалних сервиса за ефикасно, оптимално и благовремено информисање социјално искључених младих 	ПССИО ЈЛС ОЦД КЗМ Релевантне установе	

			<ul style="list-style-type: none"> - Територијална покривеност обезбеђене медијске подршке информисању о доступним сервисима и програмима за подршку младима у ризику од социјалне искључености - Број подржаних активности континуираног истраживања степена коришћења постојећих услуга намењених младим женама и мушкарцима у ризику од социјалне искључености 		
3.5.2. Развијање компетенција за пружање адекватне подршке младима у ризику од социјалне искључености код запослених у институцијама система	2022 – 2025	<ul style="list-style-type: none"> - Број развијених механизма сарадње и размене искустава запослених у институцијама система - Број развијених програма сензибилизације запослених у институцијама система у циљу ефикасније подршке младима у ризику од социјалне искључености - Број обезбеђених обука запослених у институцијама система у складу са специфичним потребама сваке категорије младих у ризику од социјалног искључења 	<p>ПССИО</p> <p>ЈЛС</p> <p>ОЦД</p> <p>КЗМ</p> <p>Релевантне установе</p>		
3.5.3. Континуирано осавремењивање сервиса и програма подршке младима у ризику од социјалне искључености	2022 – 2025	<ul style="list-style-type: none"> - Обезбеђен систем праћења ефикасности сервиса и програма подршке младима у ризику од социјалног искључења - Број подржаних активности прилагођавања постојећих сервиса и програма подршке младима у ризику од социјалног искључења 	<p>ПССИО</p> <p>ЈЛС</p> <p>ОЦД</p> <p>КЗМ</p>		

			<ul style="list-style-type: none"> - Обезбеђена усклађеност сервиса и програма са препорукама међународних организација и институција за рад са младима у ризику од социјалног искључења. 	Релевантне установе	
3.6. Повећана је доступност и обим активности превенције социјалне искључености младих у ризику	3.6.1. Препознавање младих и различитих категорија младих као посебну групу са својим правима и потребама од стране организација и институција	2022 – 2025	<ul style="list-style-type: none"> - Број укључених младих - Број истраживања - Број публикација - Број едукација за запослене у установама - Број едукација за младе - Број обука - Број консултација и заговарачких процеса - Број практичних политика - Број локалних сервиса за младе у ризику - Број младих у ризику од социјалне искључености који су корисници локалних сервиса и програма подршке - Израђена је свеобухватна анализа правног и политичког оквира и праксе за учешће и активизам младих на националном, покрајинском и локалном нивоу - Формулисани су критеријуми за родно осетљиво праћење развоја политика у којима су уврштене перспективе младих и представници младих - Обухват младих којима је обезбеђена адекватна заступљеност (процент места) и ниво учешћа, како би се 	<p>ПССИО</p> <p>ЈЛС</p> <p>ОЦД</p> <p>КЗМ</p> <p>Релевантне установе</p>	

			<p>постигла равноправност младих у процесима и телима</p> <ul style="list-style-type: none"> - Извршене су измене и допуне одговарајућих одлука, како би се унапредило правно препознавање младих и укључивање перспективе младих у развој јавних политика 		
3.6.2. Креирање својих политика и посебних планова у организацијама и институцијама узимајући у обзир перспективе младих и укључујући младе	2022 – 2025		<ul style="list-style-type: none"> - Обухват младих који су подржани за функционално и активно укључивање представника у рад и одлучивање јавних институција и организација на равноправној основи - Развијене су смернице за омладинско и родно одговорно буџетирање на свим нивоима - Развијени су стандарди и механизми избора младих за учешће у процесима доношења одлука и развоја политика, укључујући афирмативне мере за учешће мање заступљеног пола - Развијен је и примењен механизам структурираног дијалога по међународним стандардима - Обухват младих за које је обезбеђена адекватна заступљеност и ниво учешћа како би се постигла равноправност у процесима и телима 	<p>ПССИО</p> <p>ЈЛС</p> <p>ОЦД</p> <p>КЗМ</p> <p>Релевантне установе</p>	
3.6.3. Креирање политика за младе од стране јединица локалне самоуправе на основу реалних	2022 – 2025		<ul style="list-style-type: none"> - Територијална покривеност развијених смерница за субјекте омладинске политике на локалном нивоу за укључивање перспективе младих које садрже и родну 	<p>ПССИО</p> <p>ЈЛС</p> <p>ОЦД</p>	

	потреба младих на локалном нивоу и доступних ресурса за рад са младима		<p>перспективу и перспективу осетљивих група младих у развојне процесе и политике</p> <ul style="list-style-type: none"> - Обухват младих који активно учествују у процесима и одлукама израде, реализације, праћења и евалуације Локалног акционог плана - Број укључених младих мушкараца и жена на равноправној основи у процес развоја, имплементације, праћења и евалуације Локалног акционог плана - Унапређене су смернице за улогу, надлежности и правни статус Канцеларија за младе и компетенције особа које руководе Канцеларијама за младе 	<p>КЗМ</p> <p>Релевантне установе</p>	
3.7. Обезбеђена је континуирана подршка развоју креативности младих и учешће младих у стварању и коришћењу културних садржаја	3.7.1. Развијање механизма координације процеса и изградње капацитета субјеката омладинске политике за реализацију јавних политика за младе	2022 – 2025	<ul style="list-style-type: none"> - Број субјеката омладинске политике који доприносе реализацији јавних политика за младе - Дефинисане улоге и прецизиране одговорности у процесу реализације јавних политика за младе - Унапређени административни и оперативни капацитети надлежног министарства за спровођење јавних политика за младе - Број развијених програма обука субјеката омладинске политике за развој и реализацију омладинске политике јавних политика за младе - Обезбеђен развој капацитета субјеката омладинске политике за праћење и извештавање о 	<p>ПССИО</p> <p>ЈЛС</p> <p>ОЦД</p> <p>КЗМ</p> <p>Релевантне установе</p>	

			<p>реализацији јавних политика за младе</p> <ul style="list-style-type: none"> - Број младих који су добили подршку за развој капацитета да као изабрани представници младих, учествују у процесима развоја политика и доношењу одлука, на свим нивоима и међународном нивоу - Број утврђених услуга доступних младима на локалном нивоу које пружају институције и организације, и обезбедити подршку за развој, стандардизовање и одрживо финансирање постојећих и стварање нових, уз обезбеђену координацију и синергију 		
	<p>3.7.2. Обезбеђивање подршке одрживом развоју удружења која спроводе омладинске активности</p>	<p>2022 – 2025</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Број репрезентативних савеза младих и њихових удружења којима је обезбеђено редовно административно и програмско финансирање рада и развоја - Број удружења која спроводе омладинске активности за реализацију програма за младе којима је омогућено коришћење јавних простора - Утврђено је постојање свих јавних простора за младе (омладинска имовина) и стављени су у функцију младих - Број подржаних активности развоја и примене планова за развој демократских процедура у удружењима која спроводе 	<p>ПССИО</p> <p>ЈЛС</p> <p>ОЦД</p> <p>КЗМ</p> <p>Релевантне установе</p>	

			омладинске активности и сврсисходно укључивање у рад и напредовање нових чланова		
	3.7.3 Успостављање континуиране подршке програмима за спровођење активности укључивања младих у друштво	2022 – 2025	<ul style="list-style-type: none"> - Број програма удружења која спроводе омладинске активности који доприносе развоју друштва и омогућавају активно учешће младих којима је омогућено континуирано финансирање - Број подржаних програма за развој знања и вештина омладинских активиста за ефективан допринос друштву кроз рад постојећих удружења која спроводе омладинске активности - Обухват подржаних младих из осетљивих група за активно укључивање у рад удружења која спроводе омладинске активности и развој њихових компетенција - Квалитет обезбеђене подршке представничким телима ученика и студената у развоју компетенција чланова и повећање броја ученика или студената који учествују у активностима представничких тела на основу оцене младих корисника - Број подржаних активности Канцеларија за младе усмерених на укључивање младих у друштво - Број подржаних активности мотивисања и развоја капацитета за укључивање младих жена и 	<p>ПССИО</p> <p>ЈЛС</p> <p>ОЦД</p> <p>КЗМ</p> <p>Релевантне установе</p>	

			<p>мушкараца у рад националних савета националних мањина</p> <ul style="list-style-type: none"> - Број подржаних програма мотивисања младих жена и мушкараца за учешће у политичком животу и изборним процесима. 		
	<p>3.7.4. Успостављање континуиране подршке програмима за спровођење активности укључивања младих у друштво</p> <p>Изградити је механизам подршке и мотивације субјеката омладинске политике за сарадњу и умрежавање и заједничке активности</p>	<p>2022 – 2025</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Територијална покривеност обезбеђене подршке развоју програма који се реализују у партнерству између удружења које спроводе омладинске активности и у партнерству са Канцеларијом за младе - Број подржаних програма који омогућавају умрежавање субјеката омладинске политике и удруживање на различитим нивоима и темама - Развијене смернице и подржане активности размене искустава, преноса знања и вршњачке едукације у оквиру и између удружења која спроводе омладинске активности - Територијална покривеност подржаног укључивања и чланства удружења која спроводе омладинске активности у међународним организацијама, учешће у међународним скуповима, процесима и телима - Број подржаних пројеката усмерених ка развоју и реализацији међународне сарадње 	<p>ПССИО</p> <p>ЈЛС</p> <p>ОЦД</p> <p>КЗМ</p> <p>Релевантне установе</p>	

	<p>3.7.5. Унапређивање и иновирање приступа и комуникација и удружења која спроводе омладинске активности са младима</p>	<p>2022 – 2025</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Број реализованих истраживања и анализе начина на који удружења која спроводе омладинске активности укључују нове чланове и активисте, и подстицајних фактора који младе мотивишу на укључивање у активности и рад удружења, која укључује родну перспективу - Развијене смернице за иновативне начине укључивања младих и мотивисање за активно учешће, које укључује родну перспективу и подстицајне мере за осетљиве групе младих - Број удружења која спроводе омладинске активности са младима, са циљем укључивања нових активиста и чланова која су добила подршку за развој нових начина комуникације и канала комуникације 	<p>ПССИО</p> <p>ЈЛС</p> <p>ОЦД</p> <p>КЗМ</p> <p>Релевантне установе</p>	
<p>3.8. Повећано коришћење културних садржаја међу младима</p>	<p>3.8.1. Обезбедити подстицајну средину и подршку за развој волонтерских активности и волонтирање младих</p>	<p>2022 – 2025</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Број подржаних волонтерских активности удружења која спроводе омладинске активности, Канцеларија за младе и неформалних омладинских група - Обухват подршке укључивању младих волонтера у краткорочне и дугорочне волонтерске програме - Број образовних, културних и спортских установа да препознају, подрже и вреднују волонтирање младих - Успостављен систем за препознавање и признавање вештина 	<p>ПССИО</p> <p>ЈЛС</p> <p>ОЦД</p> <p>КЗМ</p> <p>Релевантне установе</p>	

			<p>стечених волонтирањем при запошљавању и пратити његову ефикасност</p> <ul style="list-style-type: none"> - Број волонтерских програма, пројеката и иницијатива који подстичу међугенерациску сарадњу и укључивање младих из осетљивих група - Број програма волонтирања у ванредним ситуацијама који су добили подршку 		
	3.8.2. Препознање и подршка волонтирању младих у развоју	2022 – 2025	<ul style="list-style-type: none"> - Подржано је формулисање политике волонтирања на националном нивоу, унапређење законског оквира за волонтирање и развој стандарда волонтерског рада - Укључени су програми волонтирања у националним и локалним плановима развоја, као и у плановима решавања ванредних ситуација - Број подржаних субјеката омладинске политике да разумеју правне обавезе и унапреде заштиту волонтера и корисника волонтирања - Број умрежених волонтерских центара и сервиса у оквиру удружења која спроводе омладинске активности и Канцеларија за младе - Развијени су родно осетљиви критеријуми за извештавање и мерење ефеката волонтирања 	<p>ПССИО</p> <p>ЈЛС</p> <p>ОЦД</p> <p>КЗМ</p> <p>Релевантне установе</p>	

			- Број подржаних програма који промовишу волонтирање као друштвено корисну активност		
	3.8.3. Оснажити удружења која спроводе омладинске активности и Канцеларије за младе за спровођење волонтерских програма и пројеката	2022 – 2025	<ul style="list-style-type: none"> - Обезбеђена примена стандарда волонтерског рада у активностима удружења која спроводе омладинске активности и Канцеларија за младе - Број подржаних обука за удружења која спроводе омладинске активности и Канцеларија за младе о волонтерском менаџменту - Број волонтерских сервиса у оквиру удружења која спроводе омладинске активности и Канцеларија за младе којима је подржан развој и рад - Број подржаних редовних, родно осетљивих евалуација програма волонтирања у оквиру удружења која спроводе омладинске активности и Канцеларија за младе 	ПССИО ЈЛС ОЦД КЗМ Релевантне установе	

3. ЛИЧНИ РАЗВОЈ

3.1. Фокус група

Фокус група је метода квалитативног истраживања кроз структурирани и вођени разговор са унапред изабраним учесницима према одређеним социјалним карактеристикама. Разговор се води са 6-10 учесника по фокус групи.

Фокус група је реализована 21. децембра са представницима цивилног сектора са територије АП Војводине. Реализована је једна фокус група са циљем да сазнамо како претходно споменути стејкхолдери перципирају лични развој младих. С обзиром да је тематска област личног развоја младих комплексна, истраживачи из *Connecting-a*, у договору са Европским омладинским центром из Војводине, су област личног развоја разложили на под теме, односно перспективе које доприносе личном развоју, редом:

- образовање
- каријера и предузетништво
- екологија и здравље
- безбедност младих

Већина испитаника се сложила да је неформално образовање младих изузетно значајно и да доприноси стицању функционалног знања и вештина за 21. век. Испитаници нису доводили у питање значај формалног образовања, али су истицали његове предности и слабости. Сложили су се да се предност формалног образовања понајвише огледа у препознавању достигнућа стечених кроз формално образовање на тржишту рада и као врста статуса у друштву, са друге стране препоручили су да би алати попут Пасоша компетенција допринели да се знања и вештине која стичемо кроз неформално образовање препознају како од институција које спроводе формалне образовне програме тако и од стране актера на тржишту рада. Испитаници су увидели и значај програма подршке при одабиру занимања који би допринела усклађивању потреба привреде и друштва са образовним програмима. Надаље, испитаници су препознали да би боље информисање младих о каријерним путевима и образовним програмима допринело њиховом благостању. Сви испитаници су препознали да последице климатских промена утичу не само на младе већ и на све аспекте друштва. Посебно су препознали недовољну свест младих о значају заштите животне средине. Поред тога су истакли да на територији АП Војводе не постоји довољан број организација које раде

са младима и за младе, а самим тим и програма, на тему заштите животне средине. Истакли су да је ментално здравље младих угрожено и да је неопходно посветити пажњу тој теми која је још увек табу у нашем друштву.

Даља дискусија допринела је да се испитаници осврну на изазове безбедности младих на интернету, већином су се сложили да млади на друштвеним мрежама нису сигурни, такође су препознали и велики утицај лажних вести на креирање ставова код младих. Посебно су препознали и безбедност младих у саобраћају, где су истакли да се о томе не прича пуно и да би препознавање и подршка програма који се баве том темом требало да буде већа. Истакнута је и економска безбедност младих, која утиче на различите аспекте развоја потенцијала код младих, од креативног самопоуздања, до мобилности младих.

Препоруке:

- *Open Data* приступ информацијама у системима формалног образовања (ЈИСП – Јединствени информациони систем просвете)
- Усклађивање образовних програма са НОКС-ом
- Програмско финансирање организација цивилног друштва
- Едукација младих и родитеља о безбедности на интернету
- Едукација младих и родитеља како би били у стању да препознају лажне вести
- Мапирање непосредних простора који нису безбедни и спуштање те информације до младих и родитеља
- Мапирање онлајн простора који нису безбедни и спуштање те информације до младих и родитеља
- Укључивање младих у све процесе доношења одлука који се тичу њих самих
- Креирати ЈАП за безбедност младих
- Саветовалишта за пружање подршке менталном здрављу младих

3.2. Деск анализа

Запошљавање каријера и предузетништво

Више од 30% младих у Србији узраста од 15 до 24 године је незапослено, док више од 20% припада младима у НЕЕТ статусу. Истраживање Светске банке показује да 46% младих у Европи жели да покрене сопствени посао, али само 8% чини корак ка томе.

Развој и промоција предузетништва су већ дуги низ година стратешки циљ политика како држава чланица ЕУ, тако и претприступних земаља. Развој система доживотног предузетничког учења уведен Лисабонском стратегијом 2000. подразумева стварање културе предузетништва и предузетничког начина размишљања кроз образовни систем. Документ ЕУ „Школе ЕУ за 21. век“ јасно истиче потребу за развојем „отвореног окружења за учење“ и позиционира школу као лидера у промовисању предузетничког начина размишљања. Министарство за рад, запошљавање, борачку и социјалну политику Републике Србије настоји да промовише солидарно пословање, док Министарство омладине и спорта истиче значај нових технологија за компаније које воде млади. Према Националној стратегији запошљавања Србије за период 2011-2020, на свако запослено лице долази једно пунолетно незапослено лице, односно запослено. Другим речима стопа незапослености је 1:1. Незапосленост је из године у годину све мања у Србији, међутим и даље је већа од Европског просека. Главни фактори су несклад знања које људи стичу у оквиру формалног образовања са потребама привреде и послодаваца, као и процес брзе приватизације и економске кризе.

Последице су видљиве у сектору запошљавања и појављују се нове рањиве групе у којима млади доминирају. У поређењу са ЕУ где је стопа незапослености младих 18,8% (за 2016. за узраст 15-24 године, према подацима Евростата), у Србији је 43,3%. Поред тога око 30.000 људи сваке године напусти Србију у потрази за послом и бољом перспективом. Један од закључака Светског економског форума, 2017. је да Србија и регион Западног Балкана немају капацитет да задрже талентоване људе и да због тога има најнижи ранг у овој области.

У Србији и даље постоји мит о „државном послу“, који се сматра јединим обезбеђеним и трајним послом ако је у јавном сектору. Више од 50% младих у Србији жели да ради у државним институцијама. После година и година обесхрабтивања

креативних решења, предузимљивости и иницијатива младих имамо очигледан негативан утицај на економски раст Србије и осталих земаља Западног Балкана.

Формално образовање обесхрабрује предузетништво и не пружа неопходну обуку за вештине. Млади људи у средњој школи не могу да науче како да покрену сопствени посао осим ако немају среће да учествују у ретким неформалним образовним иницијативама. ПИСА тестови потврђују да скоро сваки други ученик у Србији функционално неписмен. Ова чињеница такође може објаснити проблеме које млади имају када желе да приступе тржишту рада, као и недостатак професионалног искуства, неусклађеност расположивих обука и потреба послодавца, висок проценат неконкурентних вештина. Ово такође производи дуготрајну незапосленост младих, песимизам, узнемиреност, а у екстремним ситуацијама чак и насиље и криминал.

Екологија

Један од највећих изазова са којим се Србија тренутно суочава су климатске промене и климатска варијабилност. По загађености ваздуха, Београд је један од најзагађенијих градова на свету према Индексу квалитета ваздуха за јануар 2020. Србија је рангирана као 5. најзагађенија земља у Европи. Новоусвојени Закон о климатским променама у Србији фокусира се на праћење и контролу емисија гасова стаклене баште (ГХГ) из нових возила, ваздухопловства и великих производних погона и препознаје штетан утицај ГХГ на квалитет ваздуха. Ово је добар корак у правом смеру и шаље важну поруку. Међутим, још увек је нејасно да ли ће климатске и еколошке теме, укључујући борбу против загађења ваздуха, ускоро постати национални приоритет.

Изложеност високој концентрацији атмосферског/тропосферског озона, РМ 10 и РМ 25, супероксида, азота, оксида, тешких метала и слично, представља екстремну опасност. Млади људи изложени високој концентрацији олова показују промене у понашању, спорији интелектуални развој као и многе друге психолошке и неуролошке симптоме, као што су проблеми у учењу и недостатак концентрације. У свету око 9% умрлих услед загађења ваздуха су деца, што би износило око 590 смртних случајева међу децом у Србији.

Западна Србија је најзагађенији регион у Србији. Као најугроженији део Србије, ово подручје треба да се стави у фокус заштите од загађења ваздуха и постоји потреба да се повећа ниво свести младих о тим проблемима.

Према Светском извештају о младима 2020, садашња генерација младих има потенцијал да створи промену парадигме у одрживом развоју. Млади људи су спремни да помогну у неговању заједнице у којој су све особе — не само млади —

укључене и имају једнаке могућности. Морају се предузети кораци да се уклоне препреке у ангажовању младих како би млади имали прилику да допринесу напретку друштва. У Националној стратегији за младе у Републици Србији наводи се да млади имају и интерес и обавезу да се баве питањима животне средине јер ће живети са последицама онога што су им оставиле претходне генерације и морају да размишљају о будућим генерацијама.

Имајући у виду партиципацију младих, важно је имати у виду да је кључни проблем недовољна повезаност младих, јавног и приватног сектора, доносилаца одлука, као и недостатак партиципативног приступа.

У Србији су анкете *U-Report-a* показале да су млади мотивисани да се активно ангажују у предлагању решења за борбу против загађења ваздуха, успоравање климатских промена и стварање друштвено и еколошки одрживих заједница.

Образовање и дигитализација

„У свету од јуче ценила се способност меморисања.“

Између 400 и 800 милиона радника широм света остаће без посла до 2030. године²⁷. Ниједна влада на свету није довољно припремљена за тај технолошки цунами.

Нико не зна како ће изгледати тржиште рада 2050. године, али се зна да ће вештачка интелигенција и машинско учење аутоматизовати већину послова које људи данас обављају. Процене су да ће велики број људи остати без посла, али и да ће технологија креирати нове послове. Како би се владе широм света на време припремиле за свет “машина” неопходна је модернизација образовних система.

Образовање које даје приоритете компетенцијама попут целоживотног учења, предузимљивости, решавања проблема, сарадње, комуникације²⁸ једино може да припреми будуће генерације за технолошки цунами. То је препознала и Влада Републике Србије која је у оквиру курикуларне реформе, која је започела 2017. године, донела нови закон²⁹ и Правилник о плану наставе. Програми у основним школама и гимназијама данас акценат стављају на исходе учења и развој компетенција,

²⁷ <https://www.mckinsey.com/featured-insights/future-of-work/jobs-lost-jobs-gained-what-the-future-of-work-will-mean-for-jobs-skills-and-wages>

²⁸ https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_osnovnom_obrazovanju_i_vaspitanju.html

²⁹ https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_osnovnom_obrazovanju_i_vaspitanju.html

уместо на тестирање и репетитивно знање³⁰. Пројектна настава³¹ је препозната од стране експерата у образовању, како у свету тако и у Србији, као изузетно ефикасан метод подучавања који може да допринесе остваривању претходно споменутих исхода и компетенција за 21. век.

У погледу унапређења иницијалног образовања наставника за извођење пројектне наставе је било малих помака. Од 2017. године Министарство просвете, науке и технолошког развоја са Заводом за унапређење образовања у васпитања (ЗУОВ) спроводи системске обуке на националном нивоу (два дана стандардна обука и један дан на даљину), а у оквиру те обуке је и део који се односи на пројектну наставу. Такође полазници на крају обуке као домаћи задатак имају да напишу пројекат који им је услов за добијање сертификата. Више од 50% наставника у Републици Србији је прошло ову обуку, која је планирана и за 2022 годину. Ипак, није пронађено решење које би системски обезбедило развијање модерних наставничких компетенција.

На дугорочном нивоу, развој наставника је углавном препуштен индивидуалним иницијативама.³² Стога се намеће питање: **Када ће се заиста увести пројектна настава у учионице на системски начин?** Јер без њеног стварног увођења реформа образовања се неће десити и будућност српске економије неће постојати!

Као што је већ споменуто, наставници у Србији нису довољно компетентни за извођење пројектне наставе. Систем формалног образовања у Србији је суочен са вишегодишњим недовољним улагањем у друштвено-економски положај наставника. Неусклађеност знања која се стичу у формалном систему образовања са потребама савременог позива наставника, ниске плате у просвети, забрана запошљавања у јавном сектору (2012-2019), дигитална (не)писменост и систем усавршавања наставника који захтева реформисање и прилагођавање новонасталим променама³³ допринели су томе да је **сваки четврти ученик** у Србији функционално **неписмен**, док је са друге стране све мање довољно квалитетних кандидата за наставничка звања. Важно је вратити сјај наставничкој професији и третирати је као једну од најважнијих, као нпр. у Финској где се 10% генерације на крају школовања бира и регрутује у наставничку професију представљајући је као часну и са најважнијим задатком – да инспирише и младима пренесе жељу за знањем, чиме уједно своје ученике лансирају на прва места на свету по функционалној писмености.

³⁰ [ГОДИШЊИ ИЗВЕШТАЈ О РЕАЛИЗАЦИЈИ АКЦИОНОГ ПЛАНА ЗА СПРОВОЂЕЊЕ СТРАТЕГИЈЕ РАЗВОЈА ОБРАЗОВАЊА У СРБИЈИ ДО 2020. ГОДИНЕ](#)

³¹ <https://obrazovanje4revoluciju.rs/zasto-je-svetu-potrebno-ucenje-zasnovano-na-projektima/>

³² [ГОДИШЊИ ИЗВЕШТАЈ О РЕАЛИЗАЦИЈИ АКЦИОНОГ ПЛАНА ЗА СПРОВОЂЕЊЕ СТРАТЕГИЈЕ РАЗВОЈА ОБРАЗОВАЊА У СРБИЈИ ДО 2020. ГОДИНЕ](#)

³³ Анализа концепције стручног усавршавања наставника у Србији: прокламовани и скривени ниво (I део)

Земље чланице „*OECD*“³⁴ и Европске уније³⁵ третирају ученичка постигнућа на интернационалним званичним испитивањима као званичан начин утврђивања квалитета образовања. Имајући на уму да генерације које се сада школују у Србији припадају европском (образовном) простору, јер ће највећи део свог одраслог доба проживети као грађани ЕУ³⁶, онда и постигнућа Србије на ПИСА или ТИМСС испитивању још више добијају на значају. Резултати ПИСА тестирања указују да образовни систем у Србији предњачи у региону, међутим говоре и да је чак **40 одсто ученика у Србији функционално неписмено за математику и науку, а да је 30 одсто њих књижевно функционално неписмено**. То је значајно више у односу на европски просек од 20 одсто³⁷. Међутим, када поредимо ПИСА резултате са резултатима ТИМСС истраживања из 2015. године можемо видети велику разлику. ТИМСС показује да су ученици из Србије остварили **изнад просечне резултате** са скором од 518 поена, што је 18 поена више у односу на међународни просек. Али када погледамо боље, у истраживању су учествовали ученици четвртог разреда основне школе док су на ПИСА истраживању то били ученици од 15 или 16 година, што је веома важно нагласити. Дакле, може се закључити да што су дуже ђаци у школи то су мање способни да примењују своје стечено знање. У којој мери образовни систем не припрема младе за тржиште рада указује и истраживање „Бољи услови у запошљавању младих“³⁸, које нам говори да **96% ученика средњих школа (испитаника) сматра да стечено знање кроз формални образовни систем није у складу са потребама „праксе“**³⁹. Светски економски форум примећује и да Србија бележи лошије резултате у погледу обима обучености запослених у настави⁴⁰.

Стратегија Европа 2020, Стратегија развоја образовања у Србији до 2020, Национална стратегија о младима и Стратегија за запошљавање препознају значај образовања за друштвени развој. Такође, споменуте стратегије позивају на инвестирање у образовање и обуке, другим речима у будућност, како би се одговорило на брзе промене потреба модерног тржишта рада, обухватајући све секторе образовања, почев од предшколског образовања, а узимајући у обзир и учење у неформалном и информалном контексту. Међутим, ниједан од докумената не нуди конкретне мере које се односе на системски развој наставника који би омогућио потпуну примену реформе.

Додатно, деловање свих стратегија се завршава 2020. године што ствара савршену прилику за увођење новина, реформе образовања и постављање нових основа и одскочних даски за нашу будућност, развој српског друштва и економије. Ово се мође постићи кроз унапређење стратешко-регулаторног оквира образовања и спровођењем низа подстицајних мера намењених наставницима које ће допринети бољем дечијем развоју и бољој усклађености са тржиштом рада, а што ће допринети и већој

³⁴ <https://www.oecd.org/about/>

³⁵ https://european-union.europa.eu/principles-countries-history_en

³⁶ <http://pisa.rs/zasto-je-pisa-relevantna-za-obrazovni-sistem-u-srbiji/>

³⁷ [Pisa 2012](#)

³⁸ https://www.poslodavci.rs/wp-content/uploads/2015/11/brosura_bolji_uslovi_za_zaposljavanje_mladih1.pdf

³⁹ Ibid.

⁴⁰ <https://www.fren.org.rs/sites/default/files/articles/attachments/KONKURENTNOST%20SRBIJE%20ZA%202019.%20GODINU.pdf>

отпорности на технолошки цунами који нас чека. Оно на шта би требало обратити пажњу јесте да ће се у 2020. години спровести и политички избори, који могу утицати на пролонгирање рокова и одлагање спровођења одређених препорука, као мање важних у датом тренутку.

3.3. Резултати анкетног испитивања

Око 60% сматра да млади у Европи имају веће могућности у погледу личног развоја, а 31,6% је одговорило да није сигуран/на.

Подједнак број младих жена на питање да ли би се бавио/ла предузетништвом одговорило „да“, али и да ипак нису сигурне, јер сматрају да услови за младе предузетнике/це нису повољни (34%). Највећи проценат је узраста 15-19 година.

По завршетку формалног образовања 22% младих сматра да ће наћи адекватно запослење у месту где живе, а 75% каже да ће отићи из Србије чим се стекну услови за то. То је огроман број младих људи који планира да напусти нашу земљу што се под хитно мора променити.

Број младих који би се вратили у Србију након одређеног времена је 32,8%, они који нису сигурни 47,8%, а млади који се не би вратили у Србију 19,4%.

На питање да ли младе баве спортом 34,7% је одговорило да су активни, 48,7% да су се раније бавили а неактивно је 16,6% младих на територији АП Војводине.

За питање о еколошкој свести младих, просечан број је 3 (на скали 1-5). Док само 15% младих сматра да је развијена еколошка свест. Такође је иста ситуација и са здрављем младих по свим окрузима и узрастима.

Питање менталног здравља је такође по младима запостављено. Више од 70% њих је тог става. Једна од улога омладинских радника/ца јесте и управо вид подршке који је данас младима све више потребан.

Око 50% испитаника сматра да млади нису уопште информисани о рециклажи и сортирању отпада на територији АП Војводине, а само 20% да јесу.

На питања да ли су некада били жртва вербалног, виртуелног или физичког насиља 50,9% је одговорило са „да“, а 49,1% „не“, док је сведок било више од 70% младих средњошколаца.

57,1% младих се не осећа безбедно у свом окружењу (скала 1-5). То су углавном жене, средњошколке и живе у оквиру породичне куће/стана.

3.4. Јавни округли сто - Утицај дигиталног насиља на младе⁴¹

Јавни округли сто „Утицај дигиталног насиља на младе“, реализован је у Амфитеатру Централне зграде Универзитета у Новом Саду, др Зорана Ђинђића 1, 23. децембра 2021. године. Учесници догађаја били су:

- проф. др Ненад Бингулац, експерт у кривично правној области
- проф. др Александра Ђурић, психотерапеут и ТА едукатор ТАОС
- Јелена Радовић, социолог и маркетинг стручњак
- Душан Србљак, ИТ новинар и *tech* инфлуенсер
- Милан Криловић, модератор

У публикуму, који је био више него активан, били су млади, универзитетски професори, студенти, експерти из невладиног сектора и активисти.

Такође, изузетно значајан допринос предметној дискусији допринела је и Сања Павловић из Аутономног женског центра из Београда, која је накнадно доставила одговоре на постављена питања и дала своју опсервацију.

Девојке у већем броју реагују на различите видове насиља, хомофобије и изругивања борби против насиља, иако је и даље потребно са њима радити на изградњи међусобне солидарности и подршке при изласку из традиционалних женских родних улога, поготово у сфери сексуалности. Са момцима је, поред овога, додатно потребно радити на изградњи ставова који нису хомофобични, као и на разумевању тога шта је насиље према девојкама и које су његове форме, те да оно никако не може бити оправдано.

⁴¹ Видети <https://eocv.org/portfolio/javni-okrugli-sto-uticaj-digitalnog-nasilja-na-mlade>

Потребно је и даље осветљавати овај феномен кроз истраживања која би спроводили различити друштвени актери стручни за стављање фокуса на различите аспекте (говор мржње на друштвеним мрежама, изложеност младих инфлуенсера/инфлуенсерки дигиталном насиљу, насиље у партнерским везама младих, повезница дигиталног насиља са проблемом трговине људима и сексуалне експлоатације, сексуално насиље према деци...), при чему је приликом истраживања било ког аспекта нужно имати на уму родну димензију проблема.

Рад са младима мора подразумевати рад кроз формално, али и неформално образовање, укључујући и посебне сесије за девојке, а посебне за момке, уважавајући све специфичности искустава које ове две групе имају. Ипак, важно је не занемарити и рад у мешовитим групама који мора бити постављен као сигуран простор за све и заснован на принципима активног слушања и нулте толеранције на било који вид насиља. Посебно је важно приликом оваквог рада омогућити вршњачки (*peer-to-peer*) приступ едукацијама.

У ситуацији изложености дигиталном насиљу, убедљиво најмањи број младих би се за подршку обратио наставном особљу у кога има поверења (4% девојака и 6.3% момака), што указује на врло дубок јаз између младих и наставника/ца и осећај неповерења младих. Са одраслима, било родитељима или наставним особљем, потребно је пре свега радити на разумевању феномена дигиталног насиља, да не би дошло до умањивања искустава младих и игнорисања могућих последица истог.

Додатно, потребно је организовати обуке за медије, како би се такође упознали са феноменом и о истом извештавали чињенично, адекватно и етично.

Истовремено, нужно је радити са институцијама задуженим за санкционисање овог вида насиља, како би такође стекли знања о феномену и унапредили своја поступања у оваквим случајевима (полиција, тужилаштва, судови...).

Нужно је младима прићи у просторима где се они налазе, што значи осмишљавање кампања и садржаја који би били пласирани управо кроз друштвене мреже на начин пријемчив младим људима.

Увек се може почети од едукације, јер треба едуковати и децу и младе и родитеље и наставнике и старатеље. Такође, едукативне садржаје би требало пласирати на медије који су разумљиви младима и младим родитељима, а то су друштвене мреже попут вајбера, вацапа, тиктока, јутјуба. Суштина је да то не буду адхок пројекти. Постоје различити пројекти на нивоу различитих министарстава која су се бавила овим темама на нивоу ЕУ, али је у тим пројектима је проблем да не допиру до

већих бројева корисника. Мора се одредити тачна дефиниција сајбербулинга како би такве дефиниције уоквирене законом и на крају било примењиве и имплементирание.

Висок је степен важности да заједница схвати да је друштвена свест изузетно важан покретач функционисања. Наравно, ту постоје и регулативе норме и законска решења, али друштвена свест је круцијални окидач. Постоје, дакле, индивидуални и друштвени карактер. Млади своју индивидуализацију остварују у ствари у друштвеном контексту, али имају и друштвени карактер. Имају, као и сви чланови заједнице, одговорност према друштвеној групи или заједници у којој живе. Међутим, утисак је да се тај однос у процесу социјализације нарушио. Заједница је константно у неким крајностима. Младе треба едуковати да ни колективизам ни индивидуализам нису сами за себе решење, односно да претерани индивидуализам води до егоцентризма. Сваки члан друштва може на неки начин да се укључи, помогне и допринесе заједници.

Превенција и едукација у вези са дигиталним насиљем мора бити подржана од стране државе, покрајине и локалне самоуправе. Не само на нивоу добре воље појединаца или одређених компанија, овај проблем мора да постане један саставни део система образовања, а нарочито због чињенице да живимо у технолошком друштву у коме онда млади морају да развијају технолошку свест.

Важно је да се у процесу едукације укључе и организације цивилног друштва и екстерни експерти и професионалци, медији, омладински центри, омладински ресурсни центри, хабови и други омладински и простори за младе. Константна организација радионица за младе и родитеље, као и запослене у институцијама, а у области медијске и дигиталне писмености је једна од најважнијих мера.

Дигитална писменост је неопходност, али се не обрађује у школама, она није тема ни у разговору са родитељима који, такође, нису дигитално писмени до тог нивоа да они са младима не могу да разговарају ни на основном нивоу. Свако ко је на интернету доживљава насиље. И зато је потребно присуство и међугенерациске подршке. Постоји озбиљна дискрепанција између родитеља и деце, професора и ученика и она се не смањује, напротив. Мада постоји претпоставка да ће се смањити са млађим родитељима и млађим генерацијама.

Медијска писменост као обавезан предмет у основним и средњим школама, представља меру која би допринела превенцији злоупотреба на интернету, као и повећању нивоа свесности жртава и починиоца насиља на интернету.

Изузетно је важно развијање комуникационих вештина код младих, емпатије, асертивности, културе дијалога, културе мира, јавног говора, социјалне одговорности, те вештине медијације у превенирању сукоба и решавању конфликта.

Постоје многи документи и наставни планови који имају садржаје за превенцију насиља, па и дигиталног. У појединим школама међупредметна компетенција је дигитална писменост ученика, као и вештине коришћења података на интернету. Школа покрива доста тога, али је трема и спора као институција. Образовни систем јесте спорији у односу на технику и технологију, У том смислу, потребна је још квалитетнија и интензивнија сарадња цивилног сектора, формалног образовања и екстерних стручњака.

Потребно је утврдити начин комуникације ресорних институција и установа са „инфлуенсерима“ чија циљна група су и младима или само млади, спровођењем заједничких едукација, промоција, програма и пројеката. Такође је важно едуковати и информисати младе о ризицима, обавезама и одговорностима бављења истицањем на интернету и развијати различите механизме анализе „инфлуенсера“ као професије и правилима и оквирима таквог пословања, односно „тржишне утакмице“.

Дефинисање начина ко се, коме и каквом поруком обраћа у систему превенције је важан елемент (нпр. од рођења до 6. или 7. године, од 1. до 4. разреда, од 5. до 8. разреда, па потом у току средње школе). Потпуно је другачије када се комуницира с неким ко је тек стигао на друштвене мреже и има 7 година и са неким ко их дуже време већ користи и има 20 или 25 година, а сусрећу се са истим типом насиља. Другачији је однос, перцепција и превазилажење. Не може се свима слати иста порука, нарочито када укључимо психологију у процес, јер постоје развојне фазе. Професионалци који се баве дигиталним насиљем баве се и различитим развојим фазама код деце и младих. Ако се пласира нека порука неприкладна некоме од 18 година, а својствена детету у когнитивној фази, неко од адресата ће се осетити мање вредним. Дакле, морају слати адекватне поруке и са адекватним садржајем. Млади реагују на емотивни ниво поруке. Социјални ниво је важан, али емотивни ниво обухвата све генерације. Битно је са тог аспекта креирати добре поруке уважавајући психолошке потребе свих људи. Зашто говоримо „млади“, „стари“? Не зато што желимо некога да етикетирамо, већ зато што желимо да направимо разлике у начину комуникације за различите групе.

Младе је потребно мотивисати да се јаве за помоћ успостављеним механизмима прилагођавајући начине комуникације свакој групи.

Потребно је креирати више алата и канала добровољне и поверљиве комуникације на друштвеним мрежама, мејлом или телефоном.

Важно је радити на развоју апликација које ће бити доступне свима за пријаву насиља. Важна је сарадња на интернационалном нивоу, умрежавањем у групе за пријављивање и уклањање насиља са мрежа, односно материјала који представља било какво злостављање.

3.5. Стратешки циљеви и мере

IV ЛИЧНИ РАЗВОЈ МЛАДИХ					
СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ	МЕРЕ	РОК	ИНДИКАТОРИ АКТИВНОСТИ У ОКВИРУ МЕРЕ	НОСИЛАЦ АКТИВНОСТИ	ПЛАНИРАНА СРЕДСТВА (РСД)

<p>4.1. Повећана усклађеност знања, вештина и компетенција која се стичу у процесу целоживотног учења, са потребама тржишта рада</p>	<p>4.1.1. Развијати програме неформалног образовања који доприносе стицању функционалних знања и вештина младих за 21. век</p>	<p>2022 – 2025</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Број реализованих програма неформалног образовања на територији АПВ - Број подржаних ОЦД које спроводе програме неформалног образовања - Број подржаних ОЦД које спроводе пројекте неформалног образовања - Број младих који је унапредио функционална знања и вештине - Број младих који је директно похађао програме неформалног образовања - Број креираних алата који имају за циљ систематично праћење и евиденцију систематичног праћења и евиденције стечених знања и вештина кроз програме неформалног образовања - Број организованих јавних догађа - Број укључених државних органа - Број укључених ОЦД - Број експерата који ће пружити подршку у коришћењу отворених података - Број радионица, тренинга и предавања на најразличитије теме у вези са отвореном подацима. - Број КЗМ које користе отворене податке - Број ОЦД које користе отворене податке - Број младих, ОЦД и ЈЛС информисаних о важности дигиталне трансформације - Број реализованих инклузивних и иновативних програма и пројекта који користе отворен приступ информација - Број послодаваца и других релевантних актера који активно и континуирано учествују у креирању и спровођењу концепта целоживотног учења 	<p>ПССИО ЈЛС ОЦД КЗМ Релевантне установе</p>	
---	--	----------------------------	---	--	--

	<p>4.1.2. Унапређивати услове и механизме за спровођење стручних пракси и других облика стицања радног искуства, практичних знања, вештина и компетенција</p>	<p>2022 – 2025</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Број успостављених Националних програма стручних пракси уз међусекторску координацију и сарадњу са представницима послодаваца на спровођењу и евалуацији; - Број програма који мотивишу и подстичу младе да се пријаве за Национални програм стручних пракси и/или други облик стицања радног искуства; - Број развијених стимулативних мера за пружање стручне и радне праксе уз постојање финансијске надокнаде; - Број развијених механизма за имплементацију спровођења радних пракси и других облика стицања радног искуства у току процеса школовања и ван њега; - Број развијених модела подршке послодавцима и ОЦД које спроводе и развијају механизме за спровођење других облика стицања радног искуства. - Број модела оцењивања трансверзалних вештина младих, као и механизма за праћење креираних модела; - Број подржаних удружења која спроводе омладинске активности у развоју и реализацији програма за преношење трансверзалних вештина у сарадњи са другим СОП; - Број подржаних програма и пројеката којима се обезбеђује подршка и који омогућавају младима да стичу практична знања, вештине и компетенције. 	<p>ПССИО ЈЛС ОЦД КЗМ Релевантне установе</p>	
--	---	----------------------------	--	--	--

<p>4.2. Омогућени подстицајни услови за развој предузетништва младих</p>	<p>4.2.1. Мотивисати младе да се баве предузетнишвом у подстицајном окружењу за развој предузетника и предузетништва</p>	<p>2022 – 2025</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Број младих који се баве предузетнишвом у ЈЛС у којој и живе - Број мера НСЗ које пружају подршку у отварању предузетничких радњи за младе у ЈЛС у АПВ - Број година активних младих предузетника на територији АПВ - Број програма који промовишу самозапошљавање и запошљавање младих - Процент повећаних издвајања за стимулисање отварања - Број подржаних ученичких компанија као практичног вида учења предузетништва - Број програма и сервиса ОЦД које подстичу стицање предузетничких знања и вештина и финансијске писмености младих - Број развијених одрживих програма подршке младима који се одлучују на самозапошљавање. - Број успостављених сарадњи за подршку развоју бизниса младих између ЈЛС, акредитованих регионалних развојних агенција и центара за подршку развоју бизниса; - Број подржаних интернет саветовалишта која помажу и подстичу младе да започну свој бизнис; - Број остварених локалних бизнис инкубатора за пружање бизнис старт-ап подршке и пружање менторске подршке кроз различите моделе међусекторске сарадње; - Број развијених програма подршке младим женама које се одлучују на самозапошљавање у традиционално мушким бизнис секторима 	<p>ПССИО ЈЛС ОЦД НСЗ КЗМ Релевантне установе</p>	
---	--	----------------------------	---	---	--

			<ul style="list-style-type: none"> - Број пројеката у циљу информисања младих о каријерним путевима према потребама на тржишту рада 		
<p>4.3. Унапређене су могућности равноправног приступа образовању за све и подршка младима из осетљивих друштвених група</p>	<p>4.3.2. Развијати и примењивати програме превентивног деловања ради смањивања броја младих који превремено напуштају школовање</p>		<ul style="list-style-type: none"> - Број развијених програма превенције раног напуштања школовања и препознавања младих у ризику од напуштања школовања; - Број успостављених система праћења узрока и обима превременог напуштања образовања и ефеката предузетих мера на смањење стопе напуштања; - Број реализованих програма за оснаживање представничких тела ученика и студената за пружање вршњачке подршке младима у ризику од напуштања школовања; - Број реализованих програма представничких тела ученика и студената, удружења које спроводе омладинске активности за сензибилизацију наставника за превентивни рад и мотивисање младих у ризику од напуштања школовања; - Број удружења која спроводе омладинске активности и КЗМ у пружању подршке младима у ризику од напуштања школовања. - Број подржаних програма за обуку наставника и стручних сарадника и родитеља за прилагођавање потребама младих из осетљивих друштвених група у складу са инклузивним принципима у образовању; - Број подржаних програма подршке у испуњавању свих аспеката приступачности (физичка, садржајна, финансијска) и прилагођености образовања у складу са важећим прописима и препорукама; 	<p>ПССИО</p> <p>ЈЛС</p> <p>ОЦД</p> <p>НСЗ</p> <p>КЗМ</p> <p>Релевантне установе</p>	

			<ul style="list-style-type: none"> - Број развијених мрежа вршњачке подршке (менторство, вршњачка асистенција) образовању младих из осетљивих група; - Број развијених подстицајних мера за повратак и укључивање у образовање младих који нису у систему или су напустили образовни систем; - Број развијених нових и унапређених постојећих програма подршке младих из осетљивих група који су напустили образовање да се врате у процес образовања; - Број успостављених програма учења на даљину и других савремених метода за повећање обухвата младих који су напустили или нису били укључени у формално образовање 		
--	--	--	--	--	--

НАСТАВНИЦИ

<p>4.4. Омогућено препознавање и обезбеђена подршка развоју потенцијала надарених и талентованих младих</p>	<p>4.4.1. Препознати и подржати надарене и талентоване ученике, студенте и младе у развоју личних интересовања и потенцијала</p>	<p>2022 – 2025</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Број система за идентификацију надарених и талентованих ученика и студената и адекватне механизме подршке у неразвијеним, сиромашним девастираним подручјима; – Број развити и унапредити програме подршке стручног развоја и усавршавања који омогућавају надареним и талентованим ученицима и студентима развој интересовања, креативности и иновативности; – Број активности талентованих и надарених ученика и студената у постојећим и подржати развој нових научних, културних, спортских, техничко-технолошких и других активности; – Процент боље прилагођености наставе индивидуалним потребама надарених и талентованих ученика и студената; – Број ваннаставних активности и сарадња са научним, културним, спортским, техничко–технолошким и другим институцијама које пружају развојне могућности младима. 	<p>ПССИО ЈЛС ОЦД КЗМ Релевантне установе</p>	
--	--	----------------------------	---	--	--

	4.4.2. Обезбедити подршку у образовању, усавршавању, запошљавању и вредновању постигнућа надарених и талентованих ученика и студената	2022 – 2025	<ul style="list-style-type: none"> – Број додељених стипендија и награда за младе – Број програма промоције и подршке образовања младих жена у техничким и природним наукама; – Број субвенционисаних истраживачких радова младих талената; – Број остварених сарадњи СОП са приватним и јавним сектором у циљу професионалног развоја, запошљавања и самозапошљавања младих талената; – унапредити начине процене знања младих, како би се омогућило вредновање врхунских постигнућа у учењу. 	ПССИО ЈЛС ОЦД КЗМ Релевантне установе	
4.5. Програми промоције здравља и превенције ризичног понашања младих су унапређени и доступни већем броју младих жена и мушкараца	4.5.1. Повећати број програмских активности младих и за младе које се финансирају и реализују на територији АПВ	2022 – 2025	<ul style="list-style-type: none"> – Број програма и сервиса који се финансирају из средстава АПВ – Број програма и сервиса који се финансирају из средстава ЈЛС – Број младих који посећују програмске активности за младе – Број медија који извештају о програмским активностима – Број реализованих програма на територији АПВ – Број реализованих програма на територији ЈЛС 	ПССИО ЈЛС ОЦД КЗМ Релевантне установе	
	4.5.2. Стандардизовати програме и развијати услуге за превенцију здравља и унапређење здравих стилова живота	2022 – 2025	<ul style="list-style-type: none"> – Број програма саветовалишта за младе који ће укључити у једнакој мери младе жене и мушкарце; – Број програма промоције здравља младих; – Број програма и услуга превенције ризичног понашања код младих; – Број подржаних пројеката развоја и примене родно осетљивих критеријума за процену 	ПССИО ЈЛС ОЦД КЗМ	

			квалитета програма превенције ризичног понашања младих	Релевантне установе	
4.5.3. Унапредити доступност програма за превенцију болести зависности младих, КОВИД 19, полно преносивих инфекција, ХИВ, сиде и очувања репродуктивног здравља	2022 – 2025		<ul style="list-style-type: none"> – Број програма вршњачке едукације младих за превенцију болести зависности од психоактивних супстанци, игара на срећу и нових медија, на локалном нивоу; – Број програма едукације родитеља и наставника за превенцију болести зависности од психоактивних супстанци, игара на срећу и нових медија; – Број програма и активности информисања у сврху превенције болести зависности; – Број програма и пројеката едукације младих о превенцији КОВИД 19; – Број програма вршњачке едукације младих за превенцију полно преносивих инфекција, ХИВ/сиде и унапређење репродуктивног здравља; – Број програма едукације родитеља и наставника за превенцију полно преносивих инфекција, ХИВ/сиде и унапређење репродуктивног здравља; – Број програма превенције полно преносивих инфекција и ХИВ/сиде; – Број програма чији је основни циљ унапређење репродуктивног здравља младих и планирања породице. 	<p>ПССИО</p> <p>ЈЛС</p> <p>ОЦД</p> <p>КЗМ</p> <p>Релевантне установе</p>	
4.5.4. Унапредити доступност програма за очување менталног и општег здравља младих	2022 – 2025		<ul style="list-style-type: none"> – Број програма едукације младих, родитеља и наставника за унапређење менталног и општег здравља младих; – Број саветовалишта за ментално здравље и услуге психолошке подршке и помоћи ван здравствених установа; 	<p>ПССИО</p> <p>ЈЛС</p>	

			<ul style="list-style-type: none"> – Број програма правилне исхране и превенције гојазности код младих жена и мушкараца. 	ОЦД КЗМ Релевантне установе	
4.6. Створени услови за развој здравих стилова живота младих жена и мушкараца	4.6.1. Мотивисати младе да се обрате за помоћ успостављеним механизмима подршке	2022 – 2025	<ul style="list-style-type: none"> - Број медијских садржаја креираних са циљем повећања видљивости механизмима подршке за младе - Број пружених услуга младима - Број пружатеља услуга младима 	ПССИО ЈЛС ОЦД КЗМ Релевантне установе	
	4.6.2. Унапредити политике и програме развоја здравих стилова живота младих жена и мушкараца	2022 – 2025	<ul style="list-style-type: none"> - Број реализованих истраживања праћења стилова живота младих и анализе кретања по међународним стандардима, која ће укључити родну перспективу - Број успостављених механизма сарадње СОП на размени информација и развоју смерница за програме здравих стилова живота; - Број унапређених јавних политика за финансирање програма за здраве стилове живота; - Израђена Национална стратегија здравља младих; - Број реализованих програма развоја здравих стилова живота младих и њихових праћења и евалуација 	ПССИО ЈЛС ОЦД КЗМ Релевантне установе	

	4.6.3. Унапредити могућности младих жена и мушкараца за квалитетно провођење слободног времена и учешће у спортским и рекреативним активностима	2022 – 2025	<ul style="list-style-type: none"> - Број подржаних развојних и реализованих програма СОП за развој здравих стилова живота; - Број подржаних и развијених програма спортских секција и других ваннаставних активности усмерених на развој здравља кроз животне вештине, са посебним освртом на младе жене; - Број унапређених и развијених система школских такмичења и увођење разноврсности спортских дисциплина и стимулацију укључивања свих младих, са посебним освртом на младе жене; - Број подржаних активности увођења наставе физичког васпитања у наставне планове и програме високошколских установа 	ПССИО ЈЛС ОЦД КЗМ Релевантне установе	
4.7. Развијена одговорност младих жена и мушкараца према очувању животне средине	4.7.1 Унапредити свест и развити одговорност код младих о климатским променама и заштити животне средине	2022 – 2025	<ul style="list-style-type: none"> - Број реализованих програма - Број реализованих истраживања - Број покренутих програма - Број укључених надлежних институција - Број реализованих медијских кампања - Број објављених и емитованих садржаја - Број младих укључених у неформалне програме - Број реализованих истраживања - Број подржаних идеја - Број стручних скупова - Број реализованих медијских кампања - Број младих укључених у неформалне програме 	ПССИО ЈЛС ОЦД КЗМ Релевантне установе	

	4.7.2. Унапређени програми едукације младих, родитеља и наставника за заштиту животне средине, одрживи развој и климатске промене	2022 – 2025	<ul style="list-style-type: none"> - Број обука за вршњачке едукаторе за рад са младима на унапређењу животне средине, одрживом развоју и климатским променама; - Број обука младих, родитеља и наставника за унапређење животне средине, одрживи развој и климатске промене; - Број обука младих жена и мушкараца за отклањање и превазилажење ризика по здравље у случају ванредних ситуација. - Број информисаних младих, родитеља и наставника за заштиту и унапређење животне средине, одрживи развој и климатске промене; 	ПССИО ЈЛС ОЦД КЗМ Релевантне установе	
4.8. Успостављено свеобухватно и континуирано образовање младих о безбедносним изазовима, ризицима и претњама, као и	4.8.1. Подржати програме едукације младих и родитеља о безбедности на интернету, медијској и дигиталној писмености	2022 – 2025	<ul style="list-style-type: none"> - Број подржаних програма едукације младих и родитеља о безбедности на интернету - Број реализованих јавних догађаја - Број јавних догађаја - Број објава у медијима - Број медијских кампања - Број информисаних младих и родитеља о постојању лажних вести на интернету - Број програма едукације младих и родитеља како би били у стању да препознају лажне вести 	ПССИО ЈЛС ОЦД КЗМ Релевантне установе	

<p>безбедном понашању</p>			<ul style="list-style-type: none"> - Број реализованих активности на нивоу АПВ и ЈЛС - Број директно укључених младих - Број директно укључених родитеља - Број мапираних простора који нису безбедни на нивоу АПВ - Број информисаних младих о небезбедним просторима - Број информисаних родитеља о небезбедним просторима - Број медијских објава о небезбедним просторима - Број минута у медијима 	<p>ПССИО</p> <p>ЈЛС</p> <p>ОЦД</p> <p>КЗМ</p> <p>Релевантне установе</p>	
	<p>4.8.2. Успостављен је и уређен начин континуираног развијања безбедносне културе младих на свим нивоима рада са младима</p>	<p>2022</p> <p>—</p> <p>2025</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Број унапређених наставних и ваннаставних активности садржајима који омогућавају младима да стекну нова знања, вештине и способности из области безбедности; - Број утврђених критеријума и стандарда за програме о безбедности младих који се спроводе изван образовног система; - Број унапређених важећих критеријума и стандарда према којима се спроводе програми везани за безбедност младих укључујући и родно засноване безбедносне ризике и претње; - Број подржаних активности СОП који промовишу безбедносну културу међу младима; - Број развијених програма који ће младима омогућити да прођу систем обуке и оспособљавања за реаговање на безбедносне ризике и претње у њиховом непосредном окружењу. 	<p>ПССИО</p> <p>ЈЛС</p> <p>ОЦД</p> <p>КЗМ</p> <p>Релевантне установе</p>	

	<p>4.8.3. Развијати разноврсне и свеобухватне програме који се баве безбедносним ризицима и претњама којима су млади изложени</p>	<p>2022 – 2025</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Број развијених нових и реализованих програма са превентивним мерама и активностима усмерених ка умањњу ризика и претњи којима су млади изложени; - Број унапређених постојећих и развијених нових програма и активности који обухватају безбедносне ризике којима су млади изложени у саобраћају; - Број унапређених постојећих и развијених нових програма активности који обухватају ризике од различитих облика криминала и корупције; - Број унапређених постојећих и развијених нових програма који оснажују младе и развијају одређене вештине и способности како да адекватно реагују приликом природних катастрофа и елементарних непогода; - Број унапређених постојећих и развијених нових програма који оспособљавају младе да препознају и адекватно реагују на дигитално насиље, тј. насиље које настаје применом информационе технологије; - Број унапређених постојећих и развијених нових програма превенције у области трговине људима/младима; - Број унапређених постојећих и развијених нових програма за превенцију и сузбијање родно заснованог, сексуалног и партнерског насиља над младим женама. - Број реализованих истраживања и стручних анализа о безбедносним изазовима, ризицима и претњама којима су млади изложени; - Број реализованих истраживања и програма који обрађују родну условљеност безбедносних 	<p>ПССИО ЈЛС ОЦД КЗМ Релевантне установе</p>	
--	---	----------------------------	---	--	--

			<p>ризика и претњи, као и специфичне ризике за младе жене и мушкарце;</p> <ul style="list-style-type: none">- Број координација свих актера у заштити младих од безбедносних ризика и претњи, укључујући женске групе и организације, као и организације које се баве осетљивим групама младих;- Број развијених нових начина комуникације у сајбер простору са младима, који имају проблем безбедносне природе, где су сви актери међусобно повезани и усмерени ка потребама младих;- Број остварених сарадњи и синергија у раду институција на локалном нивоу ради заштите младих од безбедносних ризика и претњи.		
--	--	--	--	--	--

4.9. Унапређени програми поштовања људских и мањинских права, родне равноправности, прихватања различитости, толеранције и неговања ненасилних начина комуникације	4.9.1. Подржати постојеће и развијати нове механизме који ће бити доступни за пријаву насиља	2022 – 2025	<ul style="list-style-type: none"> - Број креираних механизма који су доступни за пријаву насиља - Број младих, корисника механизма за пријављивање насиља - Број ЈЛС које имају механизме за пријаву насиља - Број школа које користе механизме за пријављивање насиља 	ПССИО ЈЛС ОЦД КЗМ Релевантне установе	
	4.9.2. Унапређивати програме рада с младима о социокултурним, верским, сексуалним и другим различитостима	2022 – 2025	<ul style="list-style-type: none"> - Број смерница које ће унапредити програме рада с младима о социокултурним, верским и другим различитостима; - Број програма обуке наставника и омладинских радника о социокултурним, верским и другим различитостима; - Број истраживања, активности и програме који обухватају најчешће стереотипе и предрасуде у друштву и проналазе начине како да их млади превладају/потисну; - Број програма комуникације и сарадње између различитих друштвених група којима млади припадају; - Број програма вршњачке едукације и интеркултуралног учења који промовишу толеранцију, разумевање и антидискриминацију; - Број интегративних модела информисања који мањине приказују као део шире друштвене групе, а не изоловане. 	ПССИО ЈЛС ОЦД КЗМ Релевантне установе	

	<p>4.9.3.Развијати програме који младима који врше насиље омогућавају да лакше напусте насиље кроз тзв. „излазне стратегије”</p>	<p>2022 – 2025</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Број евидентираних група које по својим карактеристикама, обележјима и начину деловања припадају насилним групама; - Број мотивисаних младих припадника насилних група да учествују у програмима који представљају „излазне стратегије”; - Број активности СОП у развоју и примени програма који представљају „излазне стратегије” - Број информисаних младих о потенцијалним опасностима ношења и злоупотребе оружја и оруђа и експлозивних направа; - Број развијених програма који смањују злоупотребу оружја, оруђа и експлозивних направа међу младима; - Број промена у законској регулативи која се односи на издавање дозвола за држање ватреног оружја, као и појачану контролу чувања оружја и експлозивних направа. - Број подржаних програма развоја вештина ненасилног решавања конфликта међу младима; - Број развијених посебних програма за рад са младима, који су учисници родно заснованог насиља; - Број унапређених програма третмана младих који су били у сукобу са законом, и који су у притвору и установама за извршење кривичних санкција према малолетницима; - Број развијених нових облика рада и сарадње институција, које брину о младима склоним насилном понашању; - Број укључених ванинституционалних актера у програме, који на локалном нивоу развијају 	<p>ПССИО ЈЛС ОЦД КЗМ Релевантне установе</p>	
--	--	----------------------------	---	--	--

			<p>услуге ресоцијализације и реинтеграције младих који су били на заводским мерама;</p> <ul style="list-style-type: none">- Број васпитних налога према малолетним учиниоцима кривичних дела и прекршаја.		
--	--	--	---	--	--

4.10. Унапређени су програми рада са младима који су жртве насиља	4.10.1. Креирати ЛАП за безбедност младих	2022 – 2025	<ul style="list-style-type: none"> - Креиран ЛАП за безбедност младих на територији АПВ - Број креираних ЛАП у ЈЛС на територији АПВ - Број реализованих програма и активности из ЛАП на покрајинском и локалним нивоима - Број директно укључених младих. 	ПССИО ЈЛС ОЦД КЗМ Релевантне установе	
	4.10.2. Смањити насиље на штету младих	2022 – 2025	<ul style="list-style-type: none"> - Број подржаних програма и обуке за развој вештина за реаговање на насиље на штету младих - Број развијених нових облика сарадње институција које брину о младима – жртвама насиља; - Број успостављених делотворних мера да се починиоци насилног деликта удаље од жртве; - Број унапређених програма подршке младима који су били жртве насиља, нарочито жртве родно заснованог насиља; - Број успостављених ефикаснијих механизма за психосоцијалну подршку жртвама насиља. 	ПССИО ЈЛС ОЦД КЗМ Релевантне установе	
	4.10.3. Унапредити сарадњу СОП на креирању заједничких програма и активности за жртве насиља	2022 – 2025	<ul style="list-style-type: none"> - Број унапређених механизма сарадње институција које се баве заштитом младих који су жртве насиља и криминала; - Број укључених младих током креирања програма који се баве третманом или терапијом младих који су били или су тренутно жртве насиља; - Број укључених ванинституционалних актера у програме који на локалном нивоу развијају 	ПССИО ЈЛС ОЦД КЗМ Релевантне установе	

			<p>услуге подршке младима, који су били или су тренутно жртве насиља;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Број подржаних програма СОП усмерене на рад са младима који су жртве насиља. 		
4.11. Побољшани су економски, културни и административни предуслови за мобилност младих жена и мушкараца	4.11.1. Унапређивати програме и сервисе материјалне подршке мобилности	2022 – 2025	<ul style="list-style-type: none"> - Број унапређених националних програма финансирања мобилности младих и међународне сарадње младих; - Број успостављених програма субвенционисања унутрашње мобилности младих ради културног и образовног усавршавања; - Број подстакнутих и координисаних акција укључивање привредног сектора у националне програме финансирања мобилности младих и међународне сарадње младих. 	<p>ПССИО</p> <p>ЈЛС</p> <p>ОЦД</p> <p>КЗМ</p> <p>Релевантне установе</p>	
	4.11.2. Унапредити доступност програма подршке мобилности младих и обим коришћења програма међу младима	2022 – 2025	<ul style="list-style-type: none"> - Број подржаних активности информисања младих о програмима подршке мобилности младих у активностима удружења која спроводе омладинске активности и КЗМ; - Број информисаних младих о програмима подршке мобилности младих у образовном систему; - Процент искоришћене финансијске подршке свих програма мобилности међу младима из осетљивих друштвених група; - Број младих који користе Европску омладинску картицу, као средства побољшања мобилности младих. 	<p>ПССИО</p> <p>ЈЛС</p> <p>ОЦД</p> <p>КЗМ</p> <p>Релевантне установе</p>	
	4.11.3. Унапредити препознавање и промовисање мобилности младих код наставног особља, омладинских	2022 – 2025	<ul style="list-style-type: none"> - Број организованих обука за наставнике и стручне сараднике о сврси мобилности и доступним програмима мобилности; 	<p>ПССИО</p> <p>ЈЛС</p>	

	радника, родитеља и старатеља		<ul style="list-style-type: none"> - Број организованих обука за омладинске раднике о сврси мобилности и доступним програмима мобилности; - Број подржаних информативних активности за савете родитеља у средњим школама о сврси мобилности и доступним програмима мобилности; - Број пружених информација родитељима и старатељима о сврси мобилности и доступним програмима мобилности. 	<p>ОЦД</p> <p>КЗМ</p> <p>Релевантне установе</p>	
	4.11.4.Омогућити техничку подршку мобилности младих и системско препознавање наученог током периода мобилности	<p>2022</p> <p>–</p> <p>2025</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Број пружених асистенцијама младима у административним процедурама у оквиру рада контакт тачака за националне и међународне програме мобилности; - Број развијених механизма асистенције младима у административним процедурама на локалном нивоу за националне и међународне програме мобилности; - Број коришћења Еуропаса (EUROPASS) као посебног средства признавања квалификација стечених у неформалном или формалном образовању кроз мобилност. 	<p>ПССИО</p> <p>ЈЛС</p> <p>ОЦД</p> <p>КЗМ</p> <p>Релевантне установе</p>	
4.12. Обезбеђени су услови за повећање мобилности младих и унапређење међународне сарадње младих	4.12.1.Унапредити регионалну и међународну сарадњу у области омладинске политике	<p>2022</p> <p>–</p> <p>2025</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Број успостављених институционалних механизма за сарадњу са ЕУ и имплементацију програма за младе ЕУ; - Број подржаних регионалних иницијатива које би поспешиле сарадњу у области омладинске политике; - Број младих жена и мушкараца који учествују у различитим програмима и пројектима регионалне и међународне сарадње у области омладинске политике; 	<p>ПССИО</p> <p>ЈЛС</p> <p>ОЦД</p> <p>КЗМ</p> <p>Релевантне установе</p>	

			- Број удружења која спроводе омладинске активности у европским и светским мрежама за младе.		
	4.12.2. Обезбедити разноврсност и одрживост програма мобилности и међународне сарадње младих	2022 – 2025	- Број подржаних програма СОП који су усмерени на мобилност младих жена и мушкараца и реализују међународну сарадњу младих; - Број реализованих међународних догађаја у Србији од значаја за младе; - Број подржаних програма сарадње СОП са удружењима младих у дијаспори.	ПССИО ЈЛС ОЦД КЗМ	Релевантне установе
4.13. Унапређена је унутрашња мобилност младих ради запошљавања	4.13.1. Подржати радну мобилност младих и препознати је и подржати у оквиру програма подршке запошљавања	2022 – 2025	- Број успостављених трендова о запослености и дужини боравка младих ван свог места пребивалишта; - Број мера подршке радној мобилности младих у стратегије и акционе планове за запошљавање на свим нивоима; - Број остварених сарадњи локалних информативних сервиса за младе са центрима за запошљавање у развоју боље комуникације могућности радне мобилности младих.	ПССИО ЈЛС ОЦД КЗМ	Релевантне установе
	4.13.2. Развијати и примењивати систем подршке приликом промене места боравка ради запошљавања	2022 – 2025	- Број субвенција за запошљавање ван места пребивалишта за дефицитарна занимања; - Број развијених мера за решавање стамбених потреба младих који се запошљавају ван места пребивалишта; - Број развијених додатних мера подршке за радну мобилност младих ка мање развијеним срединама и руралним подручјима;	ПССИО ЈЛС ОЦД КЗМ	Релевантне установе

			<ul style="list-style-type: none"> - Број оформљених Фондова за једнократну подршку младима који се запошљавају ван места пребивалишта; - Број подржаних програма којим се мотивишу младих на радну мобилност ка мање развијеним срединама и руралним подручјима. 		
4.14. Унапређена је превенција и борба против ирегуларних миграција младих жена и мушкараца и подршка младим мигрантима	4.14.1. Успоставити праћење и анализу ирегуларних миграција и унапређење прилагођених мера и програма	2022 – 2025	<ul style="list-style-type: none"> - Број подржаних истраживачких пројеката усмерених на прикупљање и анализу информација о узроцима и последицама ирегуларних миграција младих; - Број утврђених потреба и приоритета младих миграната ради унапређења прилагођености програма намењених овој циљној групи; - Број креираних политика заснованих на добијеним подацима у сврху прилагођавања мера усмерених на превенцију и борбу са ирегуларним миграцијама. 	ПССИО ЈЛС ОЦД КЗМ Релевантне установе	
	4.14.2. Развијена је програмска подршка програмима борбе и превенције ирегуларних миграција	2022 - 2025	<ul style="list-style-type: none"> - Број мапираних и унапређених програма подршке младим мигрантима и број програма превенција ирегуларних миграција; - Број подржаних активности прихвата и рад са младим мигрантима на локалном нивоу; - Број подржаних активности подизања свести младих о узроцима и последицама ирегуларних миграција у сврху јачања превенције и смањења дискриминације, узимајући у обзир перспективе миграната; - Број подржаних систематских укључених представника младих миграната у планирање и развој активности и програма који су усмерени на ову циљну групу. 	ПССИО ЈЛС ОЦД КЗМ Релевантне установе	